

İKİ KERE FARKLI BİR ÇOCUK OLMAK: BİR VAKA ÇALIŞMASI

Fatıma Ceren Saygılı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

GÖRME ENGELLİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MART, 2024

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 (on iki) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Fatıma Ceren

Soyadı : Saygılı

Bölümü : Görme Engelliler Eğitimi

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : İki Kere Farklı Bir Çocuk Olmak: Bir Vaka Çalışması

İngilizce Adı : Being A Twice Exceptional Child: A Case Study

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Fatıma Ceren Saygılı

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Fatıma Ceren Saygılı tarafından hazırlanan “İki Kere Farklı Bir Çocuk Olmak: Bir Vaka Çalışması” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Özel Eğitim Anabilim Dalı Görme Engelliler Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Mahmut Çitil

Üstün Zekalılar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Banu Altunay

Görme Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Yasemin Ertuğrul

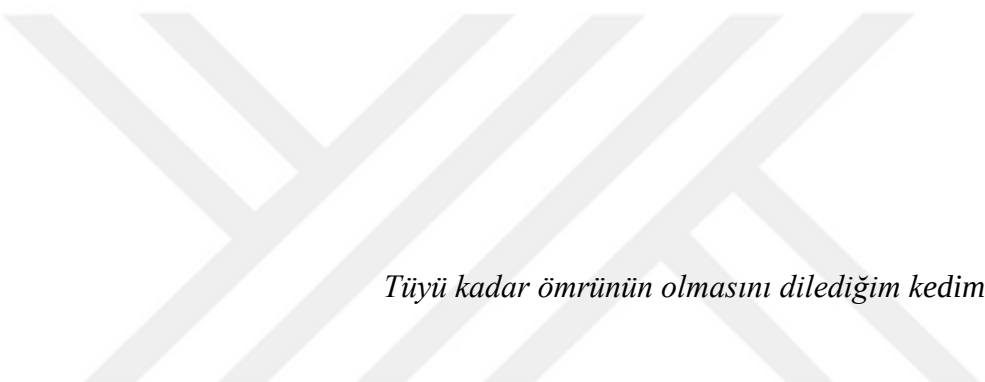
Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı, Giresun Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 16/02/2024

Bu tezin Özel Eğitim Anabilim Dalı Görme Engelliler Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Tüýü kadar ömrünün olmasını dilediğim kedim Tesla'ya.

TEŞEKKÜR

Lisans eğitimimde de ders aldığım, özel eğitime olan tutumumda bana yeni bir perspektif sunan, tez sürecimde tez konumun belirlenmesi, sürecin işleyişi ve sonuç aşamalarında bana yol gösteren ve her türlü desteği sağlayan değerli danışmanım Mahmut ÇİTİL'e teşekkür ederim.

Tez çalışmamda uzman görüşleri için Ahmet BİLDİREN, Ufuk ÖZKUBAT, Zehra ATBAŞI, ve Cem ASLAN hocalarıma teşekkür ederim.

Pozitiflikleri ve yapıcı eleştirileriyle katkıda bulunan değerli jüri üyelerim Banu ALTUNAY' ve Yasemin ERTUĞRUL'a çok teşekkür ederim.

Tez yazım sürecinde isviçre çakısı rolünü üstlenen her türlü bilişsel-sosyal-motor ve bilumum becerilerde tıkanıdığım anlarda 7/24 desteğini esirgemeyen çocukluktan beri her daim yanımda olan, dostum Oğuzkan KILIÇ'a teşekkür ederim.

Yatılı lise yurdunda başlayan tanışıklığımızı her yıl üstüne koyarak kardeşlik mertebesine taşıdığımız, tez yazım sürecimde yoğun duygu durum değişimlerimde terapileriyle paratoner görevi gören, psikolojik danışmanlık hizmetlerinin ete kemiğe bürünmüş ancak 47 kg olabilmiş hali olan değerli Psikolojik Danışman Fatmanur BAYINDIR'a teşekkürlerimi sunarım.

Lisans eğitimim boyunca ekürim olan, bana özel eğitim alanını sevdiren ve yüksek lisans maceramın başlamasında güdüleyicim olan *biriciğim* Öznur ORHAN'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans macerasında sınıf arkadaşı olarak yola çıktığımız, uzaktan eğitim sürecini katlanılabilir hale getiren, çok değerli müttetiklerim; pozitifliğiyle Lale BİLİR'e, analitik zekâsıyla Mesut DURGUN'a, bilirkışılığıyla Ramazan ÇAKIR'a, akademik birikimini bize aktaran Duygu DÖNMEZ'e ve geç tanıdığım ancak kısa sürede hayatımda çok önemli bir yer tutan spiritüel rehberim Zeliha Sıla GÜNERİ'ye bir teşekkürü borç bilirim. İyi bir müttetik olmak biraz da bu özellikleri taşımayı gerektirir.

Tez çalışmamda yer alan katılımcı çocuklara ve ailelerine teşekkür ederim.

Çalışmanın uygulanması sürecinde anlayış gösteren, desteklerini esirgemeyen Mithat Enç Görme Engelliler Ortaokulu öğretmenlerine ve Yenimahalle ve Etimesgut Bilim Sanat Merkezi öğretmenlerine teşekkür ederim.

İKİ KERE FARKLI BİR ÇOCUK OLMAK: BİR VAKA ÇALIŞMASI

(Yüksek Lisans Tezi)

Fatıma Ceren Saygılı

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mart 2024

ÖZ

Bu araştırmanın amacı görme yetersizliğine sahip üstün yetenekli iki kere farklı çocukların; kendilerinin, ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin görüşlerine göre eğitim ve yaşam deneyimlerini ortaya koymaktır. Araştırmada iki kere farklı iki çocuğun yaşamının keşifsel bir analizini yapmak için nitel yaklaşımlardan biri olan vaka çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, Ankara ilinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Görme Engelliler Ortaokulu'na devam eden özel yetenek tanısı almış görme yetersizliği olan 6. Sınıf kız öğrenci, özel yetenek tanısı almış görme yetersizliği olan 8. Sınıf erkek öğrenci, öğrencilerin BİLSEM öğretmenleri, öğrencilerin Görme Engelliler Ortaokulu'ndaki öğretmenleri ve öğrencilerin anneleri oluşturmaktadır. Katılımcılar araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır ve katılımcılara yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formları ile veriler toplanmıştır. Görüşmeler açık uçlu sorulardan oluşan İki Kere Farklı Çocuğa Sahip Ailelerin Görüş ve Beklentilerini Saptama Formu, Özel Yetenekli Çocuk Hakkında Öğretmen Görüşme Formu (Görme Engelliler Okulu-BİLSEM), Özel Yetenekli Çocuk Görüşme Formu olarak yapılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırmanın verilerine göre, görme yetersizliğine sahip üstün yetenekli öğrencilerin sahip oldukları alışılmadık kombinasyon sebebiyle özgün deneyimler yaşadığı

görülmüştür. Elde edilen veriler doğrultusunda görme yetersizliğine sahip üstün yetenekli çocukların hem eğitim sistemi hem de sosyal çevreleriyle birtakım zorluklar yaşadığı görülmüştür. Ancak iki kere farklı öğrenciler, öğretmenleri, aileleri ve akranlarıyla kurdukları güçlü destek ağları ve üstün bilişsel yetenekleri sayesinde zorluklarla bireysel başa çıkma stratejileri geliştirmektedirler. İki kere farklı çocukların eğitim ve yaşam deneyimlerini fark etmek, bu özel grubun eğitim ihtiyaçlarını anlamak, öğrencilere yönelik eğitim stratejilerini geliştirmek ve potansiyellerini gerçekleştirebilmek adına önem taşıdığı görülmüştür. Bu çalışmanın, görme yetersizliği ve üstün yetenek konularındaki literatürü sentezleyerek, yeni bir bakış açısı sunabileceği ve ilerideki araştırmalar için bir zemin oluşturabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler : İki Kere Farklılık, Görme Yetersizliği, Üstün Yetenek

Sayfa Adedi : xvii + 124

Danışman : Doç. Dr. Mahmut Çitil

BEING A TWICE EXCEPTIONAL CHILD: A CASE STUDY

(M.S. Thesis)

Fatima Ceren Saygılı

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

March 2024

ABSTRACT

The purpose of this research is to elucidate the educational and life experiences of two twice-exceptional children with visual impairments, based on their own perspectives, those of their parents, and their teachers. A qualitative approach, specifically the case study method, was employed to conduct an exploratory analysis of the lives of two twice-exceptional children. Participants included a visually impaired 6th-grade female student and a visually impaired 8th-grade male student, both diagnosed with special talents, along with the students' BILSEM teachers, their teachers at the School for the Visually Impaired, and the students' mothers. Participants volunteered for the study, and data were collected through semi-structured interview forms. The interviews were conducted using the Two Twice-Exceptional Children Family Views and Expectations Determination Form, the Teacher Interview Form for Gifted Children (School for the Visually Impaired-BILSEM), and the Gifted Child Interview Form. Descriptive analysis was used to analyze the data. According to the data obtained, it was observed that twice-exceptional students with visual impairments experience unique experiences due to their unusual combinations of abilities. Based on the data, it was evident that twice-exceptional children with visual impairments face various challenges both within the education system and in their social environments. However,

these children develop individual coping strategies for dealing with challenges through strong support networks established with their teachers, families, and peers, as well as their exceptional cognitive abilities. Recognizing the educational and life experiences of twice-exceptional children, understanding the educational needs of this special group, developing education strategies for students, and realizing their potential are deemed crucial. It is believed that this study, by synthesizing the literature on visual impairment and giftedness, may offer a new perspective and provide a foundation for future research.

Key Words : Twice Exceptional, Visual İmpaired, Gifted.

Page Number : xvii + 124

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Mahmut Çitil

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	v
ÖZ	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xvi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar	6

BÖLÜM II.....	7
KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. İki Kere Farklı Olmak: Tanım ve Kavramlar	7
2.2. İki Kere Farklı Öğrencilerin Psikolojisi	13
2.2.1. Stres	16
2.2.2. Endişe	17
2.2.3. Depresyon	18
2.2.4. Benlik Kavramı	19
2.3. İki Kere Farklı Öğrencilerin Tanılanması.....	20
2.3.1. Dokunsal ve Görme Yetersizliği Olan Bireylerde Kullanılan Zekâ Testleri	24
2.4. İki Kere Farklı Çocuklar ve Eğitimleri.....	26
2.4.1. Müfredat Farklılaştırma	30
2.5. İki Kere Farklı Öğrenciler ve Müzik	34
2.6. İki Kere Farklı Bir Çocuğa Sahip Olmak.....	38
2.7. İlgili Araştırmalar	41
BÖLÜM III	48
YÖNTEM.....	48
3.1. Araştırma Modeli	48
3.2. Katılımcılar	49
3.3. Veri Toplama Araçları	50
3.4. Verilerin Analizi	52
3.5. Geçerlilik ve Güvenilirlik	53

BÖLÜM IV	54
BULGULAR VE YORUM.....	54
4.1. İki Kere Farklı Öğrencilerin Ebeveyn Görüşmesine İlişkin Bulgular	54
4.2. İki Kere Farklı Öğrencilere İlişkin Görüşme Bulguları.....	69
4.3. İki Kere Farklı Öğrencilerin BİLSEM Öğretmen Görüşmesine İlişkin Bulgular	75
4.4. İki Kere Farklı Öğrencilerin Öğretmen (Görme Engelliler Okulu) Görüşmesine İlişkin Bulgular	83
BÖLÜM V	92
TARTIŞMA VE SONUÇ.....	92
5.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	102
5.2. Araştırmaya Yönelik Öneriler	103
KAYNAKLAR.....	105
EKLER.....	113
EK-1. Engelli Çocuk Hakkında Bilgi Formu.....	114
EK-2. Öğretmene İlişkin Demografik Bilgiler Formu	115
EK-3. Özel Yetenekli Çocuk Hakkında Öğretmen Görüşme Formu (Görme Engelliler Okulu).....	116
EK-4. Öğretmene İlişkin Demografik Bilgiler Formu.....	118
EK-5. Özel Yetenekli Çocuk Hakkında Öğretmen Görüşme Formu (BİLSEM) .	119
EK-6. İki Kere Farklı Çocuğa Sahip Ailelerin Görüş ve Beklentilerini Saptama Formu	121
EK-7. Özel Yetenekli Çocuk Görüşme Formu	124

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>İki Kere Farklı Çocukların Karakteristik Özellikleri</i>	11
Tablo 2. <i>İki Kere Farklılık Türleri</i>	12
Tablo 3. <i>Müzikte Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özellikleri</i>	38
Tablo 4. <i>Katılımcı Öğretmene Yönelik Demografik Bilgiler Tablosu</i>	50
Tablo 5. <i>İki Kere Farklı Çocuğa İlişkin Demografik Bilgiler Tablosu</i>	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İki kere farklılık şeması.....9

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

BİLSEM	Bilim ve Sanat Merkezi
BLAT	Blind Learning Ability Test (Görme Engelliler için Öğrenme Yeteneği Testi)
DEHB	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu
EHA	Education for All Handicapped Children Act (Engellilerin Eğitimi Yasası)
HISAB	Haptic Intelligence Scale for Adult Blind (Yetişkin Görme Engelliler İçin Haptik Zekâ Ölçeği)
IDEA	Individuals with Disabilities Education Act (Engelli Bireyler Eğitim Yasası)
IQ	Intelligence Quotient (Zekâ Bölümü)
ITVIC	Intelligence Test For Visually Impaired Children (Görme Engelli Çocuklar İçin Zekâ Testi)
NCTS	National Commission on Twice Exceptional Students (İki Kere Farklı Öğrenciler Ulusal Komisyonu)
OSB	Otizm Spektrum Bozukluğu
RAM	Rehberlik Araştırma Merkezi
WAIS	Wechsler Adult Intelligence Scale (Yetişkin Zekâ Ölçeği)
WISC-IV	Wechsler Intelligence Scale for Children – Fourth Edition (Çocuklar İçin Wechsler Zekâ Ölçeği - Dördüncü Baskı)

WISC-R

Wechsler Intelligence Scale for Children –
Revised (Çocuklar İçin Wechsler Zekâ
Ölçeği - Revize Edilmiş)

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problem durumuna, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, araştırmaya yönelik varsayımlara ve araştırmanın sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Görme yetersizliğine sahip öğrencilerin eğitimi özel bir odağı gerektirirken, üstün yetenekli öğrencilerin de eğitimleri yetersizliklere sahip öğrenciler gibi özel odak ve dikkat gerektirmektedir. Fakat görme yetersizliğine ve üstün yeteneğe aynı anda sahip olan öğrencilerin durumları öğrencilere, ailelerine, eğitim veren uzmanlara ve araştırmacılara benzersiz zorluklar yaratabilmektedir. İki kere farklılık kavramı hem üstün yetenek hem de yetersizlik veya bozukluğa sahip olan öğrencileri ifade etmektedir. Öğrencilerin sahip oldukları üstün yetenek görsel veya sahne sanatlarında, spor ve müzik gibi çeşitli alanlarda olabilmektedir ve öğrencide var olan yetersizlik fiziksel veya psikolojik olabilmektedir (Pfeiffer, 2015). Üstün yeteneğe sahip olan öğrenciler yetenekleri ile birlikte var olan davranışsal, sosyal ve duygusal dezavantajlara sahip olabilmektedir. Bu dezavantajlar duygusal, fiziksel veya iletişim engelleri olarak da öne çıkmaktadır (Pfeiffer, 2015). İki kere farklı bir öğrencinin bir tür yetersizliği (örneğin, öğrenme, fiziksel, davranışsal veya duygusal) olan üstün yetenekli bir öğrenci olduğuna yönelik belirli tanımlamalar

bulunmaktadır. Ancak iki kere farklı öğrencileri doğru tanımlamak için araştırma temelli bir yaklaşım bulunmamaktadır. İki kere farklı öğrenciler, tarihsel olarak göz ardı edilen ve yeterince hizmet göremeyen üstün yetenekliliğin alt popülasyonlarından biridir (Conejeros-Solar, Gómez-Arizaga, Schader, Baum, Sandoval-Rodríguez & Henríquez, 2021). Alanda az rastlanan bir grup olan iki kere farklı çocuklarla ilgili yapılan araştırmalar oldukça yenidir ve bu araştırmaların içerikleri çoğunlukla iki kere farklı çocukları tanılamak üzerinedir (Pfeiffer, 2015). Bu araştırmaların birçoğu özgül öğrenme güçlüğüne sahip üstün yetenekli çocukları içermektedir. Fiziksel yetersizlik ve davranışsal problemleri olan üstün yetenekli çocuklarla yapılan çalışma sayısı oldukça azdır (Yılmaz-Yenioğlu, & Melekoğlu, 2020). Öğrenme engelleri sürekli evrilen bir yapıya sahiptir ve bu evrimsel süreç iki kere farklılık alanını da etkilemektedir. Öğrenme engelleri, eğitim fırsatı eksikliği, zekâ yetersizliği, kültürel etmenler, fiziksel veya çevresel faktörlerden kaynaklanmayan eğitim bilgilerini öğrenmede başarısızlık olarak tanımlanmaktadır. Öğrenme engelleri bireylerin eğitim potansiyellerini tam olarak gerçekleştirememesine neden olmaktadır. İki kere farklılık alanında yapılan çalışmalar, bu alandaki tanımları zenginleştirmekte ve bireylerin eğitimine daha kapsamlı bir bakış sunmaktadır. Bu nedenle, öğrenme engellerinin anlaşılması ve bireyleri eğitsel açıdan desteklemek için çok boyutlu bir yaklaşımın benimsemesi son derece önem taşımaktadır. İki kere farklı öğrenciler hem yetersizliklerine yönelik destekleyici eğitim hem de üstün yeteneğine yönelik eğitim yaklaşımlarının kombinasyonu ile ilerleyecek dengeli bir eğitime gereksinim duymaktadırlar. İki kere farklılık kavramı, okullar, aileler ve öğrenciler için bir zorluk oluşturabilmektedir (Klingner, 2022). İki kere farklı öğrencilerin sahip olduğu yetersizlik ve üst düzey bilişsel yetenekler sebebiyle standart eğitim modelleri bu öğrenci grubunun ihtiyaçlarını karşılayamayabilir. Standart eğitim modelleri, görme yetersizliği olan ya da üstün yetenekli bireyleri ayrı ayrı hedef almaktadır. Ancak görme yetersizliğine sahip üstün yetenekli öğrenciler için her iki özelliği de kapsayacak şekilde tasarlanmış bir çerçeve oluşturmak zorlu bir dengeyi gerektirmektedir. Bu durum, iki kere farklı çocukların potansiyellerini ortaya çıkarmalarının önünde engel olmakta ve eğitim sistemindeki yetersizlikleri ortaya koymaktadır. Mevcut eğitim modeli iki

kere farklı öğrencilerin bütünleşik bir öğrenme deneyimine ulaşmalarında yetersiz kalabilmektedir. İki kere farklı öğrencileri desteklemek için, öğretmenlerin, koşullar hakkında kapsamlı bir anlayışa sahip olmaları, öğrencilerin bireysel güçlü ve zayıf yönlerine uygun geniş bir müfredat farklılaştırma seçeneklerine sahip olmaları gerekmektedir (Chivers, 2012). İki kere farklı öğrenciler özel eğitim kaynaklarının eksikliği ve uygun materyale ulaşım konusunda zorluklar yaşamaktadır. Ayrıca eğitim sürecinde teknoloji kullanımı konusunda da akranlarından geri kalmaktadır. Öğretmenler iki kere farklı öğrencilerin zorlayıcı içeriğe birden fazla şekilde erişim imkanını sağlayabilirse, bu öğrencilerin daha fazla ilgisini çekebileceği düşünülmüştür (Klingner, 2022). Eğitimde sosyal uyum konusunda oldukça zorluk yaşayan iki kere farklı öğrencilerin profillerini anlamak onlara yönelik verilecek eğitimde son derece önemlidir. İki kere farklı çocuklara eğitim vermek oldukça zorlayıcıdır (Winebrenner, 2003). İki kere farklı öğrenciler sadece eğitim alanında değil sosyal, duygusal ve günlük yaşam becerileri açısından da birçok benzersiz güçlüklerle karşılaşmaktadır. Sosyal ilişkilerinde yaşanan sınırlılıklar, görsel algılama yetersizliği sebebiyle çevreyi algılamalarında yaşanan zorluklar ve etkileşim kurmada karşılaştıkları güçlükler iki kere farklı öğrencilerin yaşadıkları birkaç zorluğa örnek verilebilmektedir. Var olan toplumsal farkındalık ve bilinç düzeyinde olan eksiklikler iki kere farklı öğrencilerin genel yaşam deneyimlerinde zorluk yaşamalarına neden olmaktadır. İki kere farklı öğrencilerin aileleri, çocuklarının eğitimi, sosyal uyum süreci ve duygusal destek gibi konularda karşılaştıkları güçlükler ile başa çıkmak zorundadırlar. Bu durum iki kere farklı öğrencilerin ailelerinin, çocuklarının yaşamlarını her açıdan desteklemek konusunda daha fazla zaman harcamasına neden olabilmektedir. İki kere farklı öğrencilerin ihtiyaçlarının, özel eğitimcilerin, özel yetenekli eğitimi öğretmenlerinin ve ebeveynlerin etkili bir şekilde iş birliği yaptığı zaman en iyi şekilde desteklendiği görülmüştür (Gierczyk & Hornby, 2021). İki kere farklı öğrencilerin tanılanmaları eğitim sistemi içerisinde özel bir zorluk alanı oluşturmaktadır. Yanlış teşhis ya da tanılanamama gibi endişelerin ötesinde, öğretmenler, iki farklı öğrenme ihtiyacı olan bir çocuğa uygun şekilde uyum sağlama zorluğuyla karşı karşıya kalmaktadır (Chivers, 2012). Buna rağmen alanyazında iki kere

farklı öğrencileri içeren sınırlı sayıda araştırma bulunmakta ve bu öğrencilerin karşılaştıkları benzersiz deneyimler göz ardı edilmektedir. Görme yetersizliğinin ve üstün yeteneğin aynı anda bulunmasıyla oluşan iki kere farklılık kombinasyonu eğitim içerisinde özel dikkat gerektiren bir problem durumu ortaya koymaktadır. Alanyazında iki kere farklı çocuklar ile yapılan çalışmaların sayısının oldukça sınırlı olması ve Türkiye’de üstün yeteneği ve görme yetersizliği olan iki kere farklı çocuklarla yapılan herhangi bir çalışma bulunmaması sebebiyle bu çalışmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu çerçevede mevcut alanyazındaki boşlukları doldurabileceği ve iki kere farklı öğrencileri anlayıp, eğitimlerine daha iyi yaklaşım sunabilecek bir araştırmanın gerekliliği ortaya konulmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı görme yetersizliğine sahip üstün yetenekli iki kere farklı çocukların; kendilerinin, ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin görüşlerine göre eğitim ve yaşam deneyimlerini ortaya koymaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

İki kere farklı çocuklar ile ilgili bilgilerin neredeyse tamamı vaka analizlerine ve anekdot niteliğinde bulunan klinik raporlara dayanmaktadır. İki kere farklı olan çocuklar için nedenselliği, kaynağı, sürecin seyri ve yaygınlığını araştırmak için üstün yetenekli öğrencilerin geniş bir yelpaze örneğini inceleyen bir çalışma örneği bulunmamaktadır (Pfeiffer, 2015). Alanyazında yapılan araştırmalar, genel olarak görme yetersizliği ve üstün yeteneklilik konularını ayrı ayrı ele almıştır. Görme yetersizliğinin, bireyler için başlı başına bir dizi zorluk yaratan bir durum olduğu düşünülmektedir. Görme yetersizliği, dil, bilişsel, psikomotor, sosyal ve duygusal gelişim alanlarında kısıtlamalara yol açabilmektedir (Altunay Arslantekin, 2015). Bilgiye erişim, iletişim, hareket ve diğer temel becerilerdeki kısıtlamalar, günlük yaşam aktivitelerini yerine getirirken büyük engeller oluşturabilmektedir. Görme yetersizliği olan bireylerin etkileşim içerisinde oldukları

çevrelerinin tutumları, bu bireylere destek sağlamak açısından önem taşımaktadır. Çelik (2019), yaptığı çalışmada kaynaştırma sınıflarında bulunan görme yetersizliği olan öğrencilerin olağan gelişim gösteren akranlarının ve akran ailelerinin görme engelli öğrencilere ilişkin tutum düzeylerini farklı perspektiflerden incelemiştir. Görme yetersizliği olan üstün yetenekli öğrenciler için yaşanan bu zorluklar iki katına çıktığı düşünülmektedir. İki kere farklı öğrenciler hem görme yetersizliğiyle ilgili zorluklarla mücadele etmek zorunda kalırken hem de üstün yeteneklerini geliştirmek ve potansiyellerini tam anlamıyla ortaya koymak için ekstra çaba sarf etmek durumundadırlar. Yapılan bu çalışma bu iki özelliğin kombinasyonu ile ortaya çıkan özgün deneyimlere odaklanarak bu alandaki bilgilerin zenginleştirilmesini amaçlamaktadır. Görme yetersizliğinin ve üstün yeteneğin bir arada bulunması eğitim alanında bulunan uzmanların ve paydaşların farkında olmadığı ya da eksik bilgiye sahip oldukları alışılmadık bir kombinasyon türüdür. Bu tez çalışmasının görme yetersizliği olan üstün yetenekli çocukların günlük yaşamda ve eğitim alanında karşılaştığı zorlukları ortaya koyacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda iki kere farklı çocukları anlamanın, gelişimlerini her açıdan desteklemek ve yaşam kalitelerini arttırmak adına önemli bir adım olabileceği düşünülmektedir. Araştırma sonuçları eğitimciler ve aileler için iki kere farklı öğrencilere yönelik süreçleri anlamada yardımcı bilgiler sunacaktır. Araştırma sonucunda elde edilen bulguların eğitim politikalarının ve programlarının iki kere farklı öğrencileri daha iyi kapsayacak şekilde düzenlenmesine katkıda bulunma konusunda önem taşıyacağı düşünülmektedir. Yapılan bu çalışma eğitim sisteminin göz ardı edilen gruplara da yönelik daha kapsayıcı ve eşit olmasına yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Bu sebeplerle, bu çalışma iki kere farklı öğrencilere yönelik eğitim süreçlerindeki uyarlama eksiklikleri, öğretmen farkındalıkları, ailelerin ihtiyaçlarına yönelik destek eksikliği gibi boşlukları doldurma konusunda katkı sağlayabileceği, bu alışılmadık kombinasyona sahip öğrencileri anlamak, farkındalık oluşturmak için önemli temel bir kaynak sağlayacağı düşünülmektedir. Yapılan bu çalışma gelecekte yapılması planlanan çalışmalara ışık tutması beklenmektedir.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan görme engelli iki öğrencinin de aldıkları özel ve genel yetenek tanılarının doğru olduğu varsayılarak bu çalışma yürütülmüştür.
2. Araştırma kapsamında katılımcıların yöneltilen sorulara verdikleri cevaplarının çevresel ve psikolojik faktörlerden etkilenmediği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Yapılan bu vaka çalışmasının sınırlı sayıda belirlenen katılımcılarla gerçekleştirilmesi ve özgün yapısı gereği elde edilen bulgular genellenebilirlik açısından sınırlılık göstermektedir. Araştırma belirli bir zaman diliminde ve sosyal bağlamda gerçekleştirildiği için derinlemesine bir bakış açısı sunmamaktadır. Elde edilen veriler farklı zaman dilimlerinde ve sosyal bağlamlarda farklılık gösterebilirler. Bu sınırlılıklar sebebiyle aynı tema üzerinde daha yoğun ve odaklı araştırmaların yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Çalışmanın sınırlılıkları, alanın derinlemesine incelenmesi ve daha kapsamlı bir anlayış geliştirilmesi gerekliliğini vurgulamakta ve ileride yapılacak çalışmalara nasıl daha etkili olunabileceğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

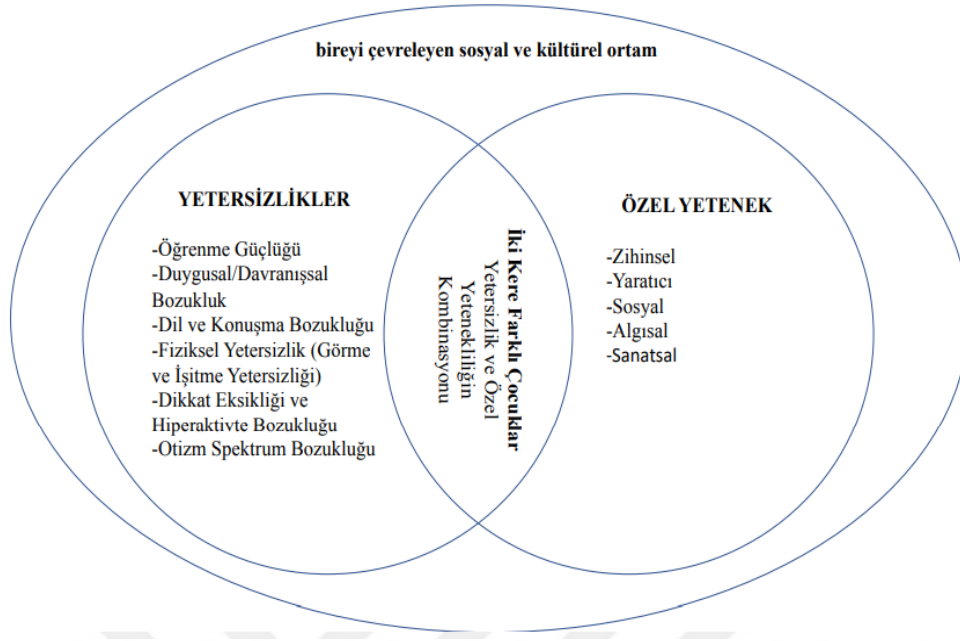
Bu bölümde araştırmaya dair tanım ve kavramlar, iki kere farklı öğrencilere yönelik tanımlama, iki kere farklı öğrencilerin psikolojisi, iki kere farklı öğrencilerin eğitimleri, iki kere farklı bir çocuğa sahip olmak, iki kere farklı öğrencilerin müzikle olan ilişkisi ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. İki Kere Farklı Olmak: Tanım ve Kavramlar

2004 tarihli Engelli Bireyler Eğitim Yasası (IDEA) kapsamında engellilik tanımı; görme bozukluğu, zihinsel gerilik, işitme bozukluğu, ortopedik bozukluğu, otizm, özel öğrenme güçlüğü, kör-sağırılık ve çoklu yetersizlik olarak tanımlanmaktadır. Yetersizlik geniş bir yelpazede bulunmakta olup, görme veya işitme eksikliği gibi fiziksel zorlukları, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) veya depresyon gibi duygusal ve davranışsal bozuklukları ve okuma veya matematik gibi akademik alanlardaki öğrenme güçlüklerini içermektedir (Kaufmann, 2018. s.66). Yetersizlikten etkilenmiş çocuklar tartışılırken yaşanan terminolojinin tutarsız ve çelişkili olması gibi “üstün zekâlılık” terimi kullanılırken de aynı sorunlarla karşı karşıya kalınmıştır (Ronksley-Pavia, 2015). Üstün zekâ, üç temel insan özelliği kümesi arasındaki etkileşimden oluşmaktadır. Bunlar, ortalamanın üzerinde yetenek, yüksek düzeyde görev bağlılığı ve yaratıcılıktır (Renzulli, 1978). Üstün yeteneğe sahip öğrenciler, önemli ölçüde gelişmiş bir alanda veya akademik

alanda akranlarına göre daha yetenekli bireyler olarak kabul edilmektedir (Bell, 2019). Üstün yeteneklilik tanımlanırken araştırmacılar tek bir tanım üzerinde anlaşmaya varamamışlardır. Bu sebeple üstün yeteneklilik belirsiz bir kavram olmuştur (Ronksley-Pavia, 2015). Üstün yeteneklilik, gelişmiş bilişsel yetenekleri, yüksek performans deneyimleri ve farkındalıkları normdan niteliksel olarak farklı olan eş zamansız bir gelişimdir. Bu eş zamansızlık, daha yüksek entelektüel kapasiteyle birlikte artmaktadır (Kaufmann, 2018 s.19). Yetenek, birçok seviyede ve çeşitte ortaya çıkabilmektedir. Öğrencinin yetenekli olarak tanımlandığı özel bir alan (örneğin, ölçülen entelektüel yetenek, okuma becerileri, matematik yetkinlik veya yaratıcılık) içindeki en üst %5 öğrenci olarak tanımlandığı bir durumda, bu bölümde "yetenekli" ifadesi, belirtildiğinde uygun olduğu yerde yetenek türü belirtilmiştir (Kaufmann, 2018, s. 66). Matthews ve Folsom (2009), çocuğun üstün yetenekli olduğunu söylemektense, üstün yetenekli olduğu alanları tanımlayıp onları etkili bir şekilde ifade etmenin daha doğru olabileceğini savunmuşlardır. Bu yüzden son yapılan araştırmalarda çoğunlukla ‘‘entelektüel’’ boyut vurgulanmaktadır. Bilimsel literatürde son kabul edilen üstün yetenek ölçütü, standartlaştırılmış bir IQ testinden elde edilen puanın ötesine geçmektedir. Son zamanlarda yetenek tanımlarının genişletilmiş hallerine dayanarak; kapasite, yeterlilik, bağlılık ve yaratıcılık, olağanüstü yetenek göstergeleri olarak eklenmiştir. Kapasite; belirli bir alanda olağanüstü bir şekilde düşünme ve öğrenme yeteneği olarak tanımlanır, yeterlilik; belgelenmiş performans veya en üst %10'luk veya daha nadir başarı olarak tanımlanır, bağlılık; belirli bir görev veya performans alanına getirilen olağanüstü enerji seviyeleri olarak tanımlanır, bunlar arasında yapılan işten etkilenme, azim, özveri, özgüven ve ilgi alanlarına yönelik uygulanan eylem bulunur ve yaratıcılık; belirli bir alanda anlam taşıyan şeyler yaratma isteğinde olağanüstü orijinallik, anlayış ve motivasyon seviyeleri olarak tanımlanır (Kaufmann, 2018, s.8). İki kere farklı öğrencilik kavramı özel eğitim ve üstün yeteneklilerin eğitimi gibi iki ana konunun birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Amiri, 2020). Bir veya birden fazla alanda olağanüstü derecede yetenek, yeterlilik, bağlılık veya yaratıcılık sergilerken, aynı zamanda bir veya daha fazla öğrenme zorluğuna yol açan yetersizliğe sahip olma ile birleşen bireylere iki kere farklı bireyler denilmektedir (Kaufman

2018, s.7). Hem bir yetersizliğe hem de bir üstün yeteneğe sahip olmak özel eğitim yelpazesi içerisinde bulunan üstün yeteneklilik alanında son zamanlarda dikkat çeken konulardan biri olmaktadır. Şekil 1’de iki kere farklılık kavramını oluşturan kombinasyonlar halinde gösterilmiştir.

Şekil 1. İki kere farklılık şeması. Boyraz, A. (t.y). *İki kere farklı çocuklar kimlerdir?*, <https://www.abdulkadirboyraz.com/iki-kere-farkl%C4%B1-%C3%B6%C4%9Fenciler-kimlerdir/>, sayfasından erişilmiştir.

Son elli yıldır araştırmacılar iki kere farklı öğrencilerin tanımını araştırmışlardır (Ronksley-Pavia, Grootenboer, & Pendergast, 2019). İki kere farklılık teriminin ilk defa kim tarafından ve ne zaman kullanıldığı tam olarak bilinmemektedir. Ancak birçok araştırmacı bu terimin ilk kez James Gallagher tarafından ortaya atıldığını iddia etmektedir. Bununla beraber bilinen en eski kaynağın Yewchuk ve Lupart (1988), tarafından yazılan “Üstün Zekâlı Engelliler: Düzensiz İkilik” olduğu ortaya çıkmıştır (Pfeiffer, 2015). Gallagher (2004), tarafından iki kere farklılık terimi, üstün zekâlı veya üstün yetenekli ve yetersizliği olan bireyleri ayırmak amacıyla geliştirilmiştir (Buică-Belciu & Popovici, 2014). Ulusal Eğitim Derneği (NEA, 2009), tarafından yayınlanan kitapta iki kere farklı çocuklar için önemli güçlük alanlarıyla beraber yüksek performans sergileyen çocuklar olarak tanımlanmaktadır.

İki Kere Farklı Öğrenciler Ulusal Komisyonu: National Commission on Twice Exceptional Students (NCTS, 2020), iki kere farklı öğrencileri bir veya birden fazla alanda yüksek performans veya özgün üretkenlik elde etme yeteneğini seven öğrenciler ve aynı zamanda bir veya daha fazla yetersizliği olan bireyler olarak tanımlamıştır. Bu istisnai özelliklerin kombinasyonu benzersiz bir duruma yol açmaktadır. Sahip oldukları olağanüstü potansiyelleri, yetersizliklerini gizleyebilir; sahip oldukları yetersizlikler de olağanüstü potansiyellerini gizleyebilmektedir ve bunun sonucunda maskeleyme etkisi ortaya çıkmakta olup; ikisi de tanınmaz veya ele alınmaz (Kaufman, 2018, s.7). Baum (1990), öğrenme güçlükleri olan üstün yetenekli öğrencileri üç kategoriye ayırmıştır:

- (a) Öğrenme güçlükleri tanılanmamış ancak üstün yetenekli olarak tanılananlar,
- (b) Tanılanmış bir yetersizliği olan ancak üstün yetenekleri tanılanmayanlar ve
- (c) Üstün yetenekleri ve yetersizlikleri birbirini maskeleyenler.

Besnoy'a (2006) göre, "kategorisine bakılmaksızın, her bir iki kere farklı öğrencinin öğretmenler, ebeveynler ve okul yöneticileri tarafından ele alınması gereken ayırt edici özellikleri vardır". İki kere farklı öğrenciler genellikle hem üstün yetenekli hem de yetersizliği olan çocukların özelliklerine ve kendilerine özgü ihtiyaçlarına sahiptirler (Ronksley-Pavia & Townend, 2017). İki kere farklı öğrenciler, genellikle yaratıcı çözümler üreten ve görünüşte ilgisiz gibi görünen ancak fikirler arasında bağlantılar kuran problem çözücülerdir (Abramo, 2015). Sahip oldukları alışılmadık kombinasyonları sebebiyle sıklıkla benzersiz problem çözme yetenekleri olabilmektedir. Buna ek olarak, iki kere farklı öğrencilerin yaratıcı öğrenme stilleri, ileri düzey içeriğe yatkınlık, orijinal ürünler yaratma arzusu, soyut kavramları anlamada kolaylık ve bunlardan zevk alma gibi özellikleri vardır (Abramo, 2015).

Gök, Baş ve Tuncay (2018), yaptıkları çalışmada; iki kere farklı çocukların karakteristik özelliklerini belirlemişlerdir. Bu özellikler Tablo 1'de göstermiştir;

Tablo 1

İki Kere Farklı Çocukların Karakteristik Özellikleri

Avantajlı	Dezavantajlı
• Temel kavram ve konuları hızlı öğrenir ve bilgileri çok tekrar gerektirmeden kolay bir şekilde edinir. • Yüksek düzeyde sözel beceriler vardır. • Erken okuma yeteneği ile bezenmiştir. • Keskin gözlem becerilerine sahiptir. • Yüksek eleştirel, problem çözme ve karar verme becerileri vardır. • Sürekli ve yoğun konsantrasyon ile uzun süreli dikkate sahiptir. • Kendi fikirleriyle kendi kuşağı arasında yaratıcıdır. • Risk alır. • Olağanüstü ve çok gelişmiş bir mizah anlayışı vardır. • Yaşıtlarından daha olgundur. • Özgürlüğüdür. • Hassas ve kırılgandır. • Diğer çocuklar tarafından kabul edilmeyebilir ve kendini dışlanmış hissedebilir. • Liderlik özelliklerini gösterir. • Geniş ve çeşitlendirilmiş ilgi alanları vardır.	• Bilgi elde etmek ve telafi edici stratejileri öğrenmek için gerekli olan temel kavramların ve konuların öğrenilmesi sırasında sık sık bilişsel zorluklar yaşar. • Yüksek düzeyde sözel becerilere sahiptir. Ancak çoğu zaman yazmada zorluklar yaşar. Dili zamanında ve uygun şekilde kullanmakta da başarısız olabilir. • Bilişsel süreçlerdeki zayıflığa bağlı olarak sık sık okuma güclüğü yaşar. • Gözlem güçlerinin keskinliğine rağmen hafıza yetersizlikleri. • Yüksek eleştirel düşünme ve karar verme becerisi ile gerçek hayat problemlerini çözmede dengeleme problemi yaşayabilirler. • Dikkatini odaklamakta sık sık zorluk yaşar, ancak ilgilendiği konulara uzun süre konsantre olabilir. • Olağanüstü hayal güçleri gerçek dışı fikirlere sahip gibi görünebilir. • Çoğunlukla risk almaktan kaçınır, akademik konuları görmezden gelir, okul ortamı dışında inceleme yapmadan risk alabilir. • Okuldaki başarısızlıklarını örtbas etmek için mizahtan faydalanabilir veya sorunlu bir durumu savuşturmak için arkadaşları arasında mizaha başvurabilir. • Kızgınlık, ağlama veya geri çekilme gibi durumlarda olgunlaşmamış özellikler gösterebilir. • Zorlu zamanlarda öğretmen desteğine ve geri bildirim ihtiyacı duyar ancak diğer konularda oldukça bağımsızdır; inatçılık ve basmakalıp davranışlar sergiler. • Yetersiz hissettiği anlarda oldukça hassastır. Öğretmenler de dahil başkalarını eleştirmekten kaçınmaz. • Üstün zekalı ya da öğrenme güclüğü çeken tiplerle kaynaşmadığı için yalnızlığı sevdiği şeklinde algılanabilir. Sosyal becerilerinin yetersizliği sonucu olarak başkaları tarafından kabul görmekte sorun yaşayabilir. • Liderlerdir. Sıklıkla pek de geleneksel olmayan öğrencilerdir. Zorluklarla başa çıkma konusunda güçlü bir yetenek sergilerler ancak öğrenme zorlukları liderlik becerilerini engelleyebilir. • Çeşitlendirilmiş ilgi alanları vardır ancak öğrenme zorlukları, bu ilgi alanlarıyla daha fazla tanışmayı engeller.

Ulusal Eğitim Derneği: National Education Association tarafından 2006 yılında yayımlanan

“iki kere farklılık ikilemi” üzerine yapılan yayında üstün yeteneklilik türleri belirtilmiştir.

Bu türler Tablo 2 de gösterilmiştir.

Tablo 2

İki Kere Farklılık Türleri

İki Kere Farklılık Türleri	
Fiziksel Yetersizliğe Sahip Üstün Yetenekli Öğrenciler:	Çoğu durumda, fiziksel yetersizliğe sahip olmak ve bilişsel yeteneğe sahip olmak ilişkisizdir. En ağır fiziksel yetersizliği olan öğrenciler bile üstün yetenekli olarak sınıflandırılabilir ve uygun eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyabilir (Willard-Holt, 1994). ALS hastalığına sahip Nobel ödüllü fizikçi Stephen Hawking, fiziksel engelli bir kişi olup aynı zamanda üstün yetenekli bir bireydir.
Duyusal Yetersizliğe Sahip Üstün Yetenekli Öğrenciler	Geleneksel eğitim ortamları giderek daha kapsayıcı hale gelmektedir, bu da duysal yetersizliği olan (örneğin, işitme engelli, kör) üstün yetenekli öğrencilerin düzenli eğitim okullarına katılma olasılığını artırmaktadır. Bunun sonucunda bu öğrencilerin üstün yetenekleri ile yetersizliklerine cevap veren düzenlemelere ihtiyaç duymalarına sebep olmaktadır. İşitme ve görme engelli olan Helen Keller, duyu engeli olan ve üstün yetenekli olan bir kişi örneğidir.
Asperger Sendromlu Üstün Yetenekli Öğrenciler	Asperger Sendromu genellikle otizm spektrumunda yer alan bir bozukluk olarak kabul edilir. Aspergerli bireyler dil ve sosyal eksikliklere sahiptir (bu nedenle sıklıkla yüksek işlevli otistikler olarak adlandırılır). Sosyal fonksiyonlarındaki eksikliklere rağmen, bu öğrenciler bilgi edinme konusundaki büyük tutkuları ve çeşitli alanlarda gelişmiş becerileri ile dikkat çekerler. Colorado State Üniversitesi'nde Hayvan Bilimi Yardımcı Profesörü olan ve hayvan tesislerinin başarılı bir yazarı ve tasarımcısı olan Dr. Temple Grandin, otizm spektrumu bozukluğuna sahip birey olarak deneyimlerini yazmıştır.
Dikkat Eksikliği/Hiperaktivite Bozukluğu Olan Üstün Yetenekli Öğrenciler	Dikkat Eksikliği/Hiperaktivite Bozukluğu olan öğrenciler, dikkat eksikliği ve konsantrasyon eksikliği gösterir ve herhangi bir aktiviteyi yaparken aşırı hareketlilik sergilerler. DEHB'li üstün yetenekli öğrencilerin dikkatlerini odaklamakta, işlerini tamamlamakta, talimatları takip etmekte ve okul malzemelerini düzenlemekte zorlandığı görülmüştür (Kaufmann, Kalbfleisch & Castellanos, 2000; Moon, 2002). Aynı zamanda, ilgileri yüksek olduğunda ve görevler zorlu olduğunda üstün yetenekli akranlarıyla benzer performans göstermektedir. Elektrik enerjisinin çağını başlatmada yardımcı birinci sınıf bir mucit olan Nikola Tesla, bugün DEHB tanısı konulan bir kişi olarak karakterize edilebilirdi.
Belirli Öğrenme Güçlükleri Olan Üstün Yetenekli Öğrenciler	İki kere farklı öğrencilerin çoğu, öğrenme güçlüğü ve üstün yeteneklilik belirtilerini aynı anda gösterdiği için bu kategoriye dahil olmaktadır. Ancak çoğu kez bu öğrenciler tanımlanamamaktadır. İki kere farklı çocuklar kategorisinin en büyük alt grubu, özel bir öğrenme güçlüğüne sahip olan ve aynı zamanda üstün yetenekli olan öğrencilerdir. Bu öğrenciler için üstün yeteneklilik, öğrenmeyi etkileyen (örneğin, disleksi, alıcı ve ifade edici dil bozuklukları gibi) yetersizliklere karşı koruyucu bir görevde değildir. Albert Einstein, okumayı öğrenmekte zorlanmasına rağmen, dünyaya görelilik teorisini sunan üstün yetenekli ve öğrenme güçlüğüne sahip bir bireyin örneğidir.

Var olan yetersizliğin sahip olunan üstün yetenek ile desteklendiğinde toplum açısından son derece önemli etkileri olabildiği geçmişte ve günümüzde görülmektedir. Bu kişilere örnek olarak Ludvig Van Beethoven, Helen Keller, Albert Einstein, Michael Faraday, Thomas Edison, Vincent Van Gogh, Frida Kahlo, Temple Grandin vb. verilebilmektedir (Şengil-Akar, Ş., & Akar, İ. 2020). Bir veya daha fazla duyunun yitimi sonucu hem duysal ekipman hem de duysal bilgi işleme, kalan duyularda daha keskin olabilmektedir. Bu duruma en

çarpıcı örnek, görme, işitme ve konuşma yetilerini yitirmiş olan Helen Keller'dir. Helen Keller'ın diğer duyularının olağanüstü hassasiyeti, onun doğal bir zekâyâ sahip olmasını ve çevresini algılama yeteneğini geliştirmesine yardımcı olduğu düşünülmektedir. Örneğin, dokunma duyusuyla nesnelerin şekil ve dokusunu hissederek, seslerin geldiği yöne dair ipuçları alarak ve çevresindeki kokuları tanıyarak, kendisini çevreleyen dünyayı anlamak ve etkileşimde bulunmak için önemli bir temel sağlamış olabilir. Onun koku (aynı zamanda tat ve dokunma) duyusu o kadar ince ayarlıydı ki gözle görülür bir işaret olmadan saatler önce bir fırtınayı tespit edebilmektedir;

İlk olarak bir beklenti vuruşunu, hafif bir titremeyi, burun deliklerimde bir yoğunlaşmayı fark ederim. Fırtına yaklaştıkça burun deliklerim genişler, toprak kokularını daha iyi alabilmek için, çoğalarak ve uzanarak çoğalan bir koku seli hissedirim, ta ki yanaklarıma yağmurun sıçramasını hissedene kadar. Fırtına uzaklaştıkça, giderek daha da geri çekilir, kokular solgunlaşır, giderek zayıflar ve uzayın sınırlarının ötesinde kaybolur (Kay, 2000. s. 154).

2.2. İki Kere Farklı Öğrencilerin Psikolojisi

İki kere farklılığa sahip olmak son derece ilginç olmasına rağmen az araştırılmış bir konudur. İki kere farklı öğrencilerin eğitim hayatı genellikle kendilerini başarısız hissetmelerine, düşük öz yeterliliğe sahip olmalarına, artan içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış öfkeye ve depresyona neden olabilecek olumsuz deneyimlerle doludur (Barber & Mueller, 2011). İki kere farklı öğrenciler motivasyonlarını arttırmak için, destekleyici ve bireysel farklılıklara göre uyarlanmış kapsamlı müfredat farklılaştırmasına ihtiyaç duyarlar. Öğrencilere erken yaşta sağlanan yüksek kaliteli desteğin, ilerleyen yıllarda yaşamının her alanında performanslarının en yüksekini ortaya koymalarına yardımcı olabileceği düşünülmektedir (Townend & Brown, 2016). Üstün yetenek ve yetersizliğin birleşimi ne kadar karmaşık olursa, birden fazla kaynağa duyulan gereksinim aynı oranda artabilmekte ve sürecin seyri de bir o kadar daha az öngörülebilir olabilmektedir. Bu karmaşıklık daha fazla hizmetin koordineli bir şekilde verilmesine olan ihtiyacın kritik bir önem taşıdığını göstermektedir. Öğrencinin yetersizliğine odaklanmaktan ziyade “karmaşık vaka karışımı” perspektifinden bakmak daha yararlı olacaktır (Pfeiffer, 2015). Yetersizliğin üstün yeteneği gizlediği ve

üstün yeteneğin de yetersizlikleri kamufle ettiği varsayılmaktadır. İki kere farklı öğrencileri yanlış bir şekilde tanılamak veya göz ardı etmek öğrenciler açısından düşük özgüven ve benlik algısı problemleri, sosyal, duygusal ve akademik anlamda davranışsal zorluklar gibi bazı riskler taşımaktadır. İki kere farklı çocuklar için erken teşhis yapılması öğrencinin başarılı bir biçimde tanınması ve öğrenciye yapılacak destek açısından son derece büyük bir önem taşımaktadır (Chivers, 2012). İki kere farklı olan öğrenciler akademik veya akademik olmayan becerilerde yüksek performans gösterse de eş zamansız gelişimleri sebebiyle birçok duygusal sorunla karşılaşabilmektedirler. Yapılan araştırmalar üstün yetenekli çocukların kimlik gelişiminde, kariyer planı oluşturmalarında ve arkadaşlık kurmalarında problemler yaşadığını göstermiştir (İsmail & Anuar, 2020).

Arkadaşlıkların oluşumu yaşamın her aşamasında önemlidir; özellikle ergenlik öncesi ve ergenlik döneminde bir akran grubuna dahil olmanın, çekirdek ailenin desteği kadar önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Barber & Wasson, 2015). Akran ilişkisi kurmak her çocuk için kritik bir gelişimsel görevdir, ancak iki kere farklı öğrencilerin sahip oldukları üstün yetenek ve yetersizlik gibi iki karşıt koşulun bir arada bulunması, akranlarıyla anlamlı ilişkiler kurmalarında zorluk yaratmaktadır (Beckmann & Minnaert, 2018). Tan ve Atmaca'nın (2021) belirttiği gibi, iki kere farklı öğrencilerin yakın arkadaşlık ilişkilerini inceleyen araştırmada, sosyal desteğin bu bireyler için son derece önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak uygun desteğin sağlanması bir yana, genellikle yeteneklerin yetersizlikleri ya da yetersizliklerin yetenekleri maskeleymesi sonucunda iki kere farklı bireylerin tespit edilemediği ve sosyal duygusal açıdan desteklenmediği bu yüzden başarıya ulaşmada sıkıntı yaşadıkları görülmüştür. İki kere farklı olan birçok çocuğun arkadaş bulma konusunda sorunlarının olduğu bilinmektedir ve ebeveynler, çocukları için akran boşluğunu doldurmanın yollarını düşünmektedirler (Papadopoulos, 2021). İki kere farklı öğrencilerin akran reddine maruz kaldığı görülmüştür (Conejeros-Solar vd., 2021). Silverman'a (2003) göre, iki kere farklı çocuklar genellikle sınıf arkadaşları tarafından alay edilmekte, öğretmenleri tarafından yanlış anlaşılmakta, yetersizlikleri nedeniyle üstün yeteneklilere yönelik programlardan diskalifiye edilmektedir. Bu sebeple hem üstün yetenekli hem de bir

yetersizliğe sahip olmanın özellikle zorbalığa karşı savunmasız olarak konumlandırılabilmesi düşünölmektedir (Ronksley-Pavia, Grootenboer, & Pendergast, 2019). İki kere farklı öğrenciler eğitim hayatlarında sıklıkla olumsuz deneyimlerle karşılaşır, bu olumsuz deneyimler genellikle öğretmenler ve akranlarla olan olumsuz etkileşimler ile ilgilidir (Ronksley-Pavia, Grootenboer, & Pendergast, 2019).

Ronksley-Pavia vd., (2019) yaptıkları çalışmada, iki kere farklı çocukların zorbalık deneyimleri hakkındaki verilerden ortaya çıkan altı alt tema bulmuştur. Bunlar;

- a. Akranlar tarafından zorbalığa uğrama,
- b. Öğretmenler tarafından zorbalığa uğrama,
- c. Öğretmenlerin ve yetişkinlerin zorbalığa karşı tepkileri,
- ç. Zorbalık sonucu oluşan sosyal izolasyon problemleri,
- d. Rahatsız edilmenin duygusal etkileri ve bu duruma karşı koruyucu faktörlerdir.

Hem üstün yeteneklilik hem de yetersizlik kendi başlarına zorbalık için artan risk faktörleri olarak kabul edilmektedir, yukarıda temaları verilen çalışmada iki kere farklı çocuk için zorbalık oranlarının yüksek olabileceğini ve daha sık meydana gelebileceğini düşöndürmektedir.

İki kere farklı çocukların zorbalık deneyimleri üzerine yeterince araştırma yapılmamıştır; ancak mevcut sınırlı bulgulara dayanarak, üstün yetenekli ve yetersizliğe sahip öğrencilerin zorbalık deneyimleri arasında karşılaştırmalı bir analiz yapmak mümkündür (Ronksley-Pavia & Townend, 2017). Üstün yeteneğin kendisinin, çocuğun akranlarından farklı hissetmesine ve gruplara uyum sağlama olasılığının azalmasına neden olabileceği düşünölmektedir (Kay, 2000. s.132). Ayrıca iki kere farklı öğrenciler belirli konulara yönelik ilgi ve tutkularını paylaşabilecekleri akran bulamadıkları için kendilerini yalnız hissedebilmektedirler (Conejeros-Solar vd., 2021). İki kere farklı öğrencilere sunulan rehberlik süreci öğrencinin akranları tarafından kabul sürecinde önemli bir rol oynamaktadır (Kay, 2000. s.292). Güçlü bir görev bilincine sahip olan ve orijinal fikirler yaratmak isteyen,

ancak zayıf yürütme işlevi ve organizasyon becerileri tarafından engellenen bir öğrencinin hayal kırıklıklarıyla karşılaşmasının kaçınılmaz bir sonuç olduğu düşünülmektedir (Abramo, 2015). Bazı araştırmalar, öğrencilerin sahip oldukları entelektüel merak, etkililik, problem çözme gibi yüksek yeteneklerin karşılaştıkları sosyal duygusal sorunlara karşı koruyucu bir etmen olduğunu göstermiştir (Ronksley-Pavia vd., 2019).

2.2.1. Stres

Üstün yetenekli bireylerin artan duyarlılık ve algısal yetenekleri sebebiyle olumsuz çevresel etkilere karşı daha savunmasız oldukları belirtilmektedir (Kay, 2000. s.132). Çevresel etkilere karşı daha hassas bir şekilde tepki veren üstün yetenekli bireyler olaylardan duygusal, zihinsel veya fiziksel olarak daha derin etkilenmektedir. Duyarlılık seviyelerinin yüksek olması sebebiyle daha güçlü duygusal tepkiler gösterme eğiliminde olabilmektedir. Bu yüzden olumsuz bir etkiyle karşılaştıklarında keskin algılama kapasiteleri sebebiyle daha fazla strese maruz kalabilmekte ve bu durum onlar üzerinde savunmasızlık hissini doğurmaktadır (Amiri, 2020). Ayrıca artan duyarlılığın bireyin stresle başa çıkma yeteneklerini zorladığı ve olumsuz bir şekilde etkilediği düşünülmektedir. İki kere farklı çocuklar terimine damga vuran özellikler, bu popülasyonun duygusal sıkıntıya karşı savunmasız kalmalarına neden olmaktadır. Sahip olduğu dezavantajlı özellikler savunmasızlık derecelerini arttırmaktadır. Çocukların deneyimlediği eş zamansız gelişim sebebiyle akranlarıyla olan etkileşimlerinde uyumsuz olma hissi yaratabilmektedir. Kimi üstün yetenekli çocuklar, akranlarından rahatsız olacak bir şekilde farklı hissetmekte ve bunun sonucunda arkadaş bulamadıkları için üzülmemektedir. Uyarılara karşı dürtüsellik ve olumsuz mükemmeliyetçilik ile alakalı duygu durumlarını düzenlemede yaşanan zorluk, duygusal zorluklara karşı savunmasızlığı arttırabilmektedir (Amiri, 2020). İki kere farklı çocuklar sıklıkla okuma ve yazma gibi dil görevlerinde büyük zorluklar yaşadıkları için okulda hayal kırıklığına uğramakta ve bunun sonucunda bu etkinlikler onlarda stres kaynağı oluşturabilmektedir (Kay, 2000. s.296).

2.2.2. Endişe

Fiziksel, sosyal ve kişilerarası ortamlar hakkında giderek artan farkındalık olduğunu gösteren duyarlılıkları sebebiyle bu çocuklar çevresindeki kişilerin ne zaman mutlu ne zaman gergin veya stresli olduklarının farkındadırlar (Pfeiffer, 2015). Temelde iki kere farklı çocuklar tüm çocukların hissettiklerini hissedebilirler fakat bazı çocukların hisleri daha yoğundur. Bunun sebebi çevresindeki kişilerin iletişimlerinde ve tavırlarındaki nüansları daha fazla görebilmeleri ve daha yoğun hissedebilmeleridir (Amiri, 2020). İki kere farklılık kombinasyonları içerisinde yer alan görme yetersizliği olan üstün yetenekli çocukların çevreyle etkileşimleri daha sınırlı kalabilmektedir. Görme yetersizliği olan çocukların görsel algılama kısıtlılığı sebebiyle çevresini tanıma konusunda problem yaşaması, çocuk üzerinde kaygı duygusunun ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Yazar, 2021). İki kere farklı çocuklar karşılaştıkları her şeyi ve herkesi sorgulama ve akabinde değerlendirme eğilimine sahiptir. Bu çocuklar otorite sahibi kişileri sorguladıklarında kişiler tarafından onay görememe ve yoğun eleştiri ile karşı karşıya gelmektedirler. İki kere farklı bir çocuk bir yetişkinin yaptığı hatayı düzelttiğinde, karşıdan aldıkları ilk tepki tebrik olmamakla birlikte savunma ve onaylanmama olabilmektedir. Toplum ve temsilcileri (ebeveynler ve eğitimciler) genellikle uygunluk ve uyum beklemektedir. Sorgulama; direniş ve meydan okuma olarak algılanabilmektedir. Çocuklardaki bu tutum toplumla çocuğu çatışma haline sokabilmektedir (Pfeiffer, 2015). İki kere farklı çocuklar, başarılarından ziyade eksikliklerine odaklanmaktadır. Kendilerini eleştirel bir pencereden görmek kendi benliklerini onaylamamalarına neden olmakta ve bu da kaygı bozukluğuna zemin hazırlamaktadır (Amiri, 2020). İki kere farklı öğrencilerin kendilerine yönelik algılarına bakıldığında kendilerinde gördükleri kusurlar sebebiyle sevilme endişesi yaşadıkları tespit edilmiştir (Conejeros-Solar vd., 2021).

2.2.3. Depresyon

Alanda yapılan bazı çalışmalar üstün yetenekli olmanın bazı psikolojik problemleri tetikleyerek psikiyatrik bozukluklar geliştirme riskini artırdığını göstermektedir (Amiri, 2020). Bu ğrencilere sağlanacak psikolojik desteğin, öğrencilerin hayatlarında önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra gelişmiş muhakeme yetenekleri, başa çıkma ve ustalık becerileri sayesinde üstün yetenekli bireylerin intihar davranışlarında bulunma konusunda daha düşük risk grubunda olduğu kolay bir şekilde iddia edilebilir (Amiri, 2020). İki kere farklı bir öğrencinin akademik hayatı sıklıkla öğrencinin kendisini yetersiz ve başarısız hissetmesine sebep olabilecek olumsuz deneyimlerle çevrilidir. Bu az rastlanan grupta bulunan öğrenciler akademik başarılarının yanı sıra sosyal yaşamlarında da problemler yaşamaktadır. Çevresinden gelen yüksek beklentiler karşısında yetersiz kalmaları durumunda oldukça fkelenmekte ve kendilerini geri plana atmaktadırlar (Yılmaz-Yenioğlu, & Melekoğlu, 2020). İki kere farklı çocuklar yaşadıkları öğrenilmiş çaresizlik duyguları yüzünden düşük motivasyona sahiptirler ve çevreleriyle daha az etkileşim kurmaya meyillidirler. Yaşadıkları başarısızlık durumlarının sorumlusu olarak çevrelerindeki etmenleri gösterebilmektedirler (Yılmaz-Yenioğlu, & Melekoğlu, 2020). Bu grupta öğrencileri düzeltmek adına yalnızca öğrencilerin eksikliklerine odaklanmak, genellikle öğrencilerin motivasyonunu kırmakta ve benlik saygısında azalmaya neden olmaktadır (Barber & Mueller, 2011). İki kere farklı olan birçok ocuk olağan gelişim gösteren akranlarına kıyasla daha yoğun kaygı bozukluğu, stres, depresyon ve izole edilmiş hissedebilmektedir (Amiri, 2020). İki kere farklı öğrencilerin potansiyellerini tam olarak gerçekleştirebilmesi için psikolojik dayanıklılık becerilerinin gelişmesi gerekmektedir (Kay, 2000. s.299). Psikolojik olarak dayanaklı bireyler karşılaştıkları engeller veya hayal kırıklıkları ne kadar ciddi olursa olsun ya da yaşam koşulları ne kadar olumsuz olursa olsun çevrelerindeki dünyayla başa çıkma kapasitesine sahiptirler.

2.2.4. Benlik Kavramı

İki kere farklı çocukların olumlu bir benlik algısı geliştirmesi ve pozitif bir gelecek perspektifine sahip olması yaşam kaliteleri açısından son derece önemlidir (Kay, 2000. s.299). Benlik kavramı bireylerin öz değerlerinin farkında olması durumudur. Yapılan araştırmalar iki kere farklı çocukların yetenekli ve ortalama performans sergileyen akranlarından daha düşük bir benlik algısına sahip olduğunu göstermiştir (Townend & Brown, 2016). Benlik kavramı gelişiminde aidiyet önemli bir rol oynamaktadır. İki kere farklı çocuklar farklı olduklarının farkında olmaları nedeniyle aidiyet duygusu geliştirmede yetersiz kalmaktadırlar (Amiri, 2020). Akademik benlik kavramı öğrencinin sergilemiş olduğu akademik performansı temsil etmektedir ve akademik başarı için kritik bir rol oynadığı varsayılmaktadır (Townend & Brown, 2016). İki kere farklı çocuklar genellikle okulda başarısız olduklarını hissederler bu durum özgüven problemi yaratmaktadır (Kay, 2000. s. 164). İki kere farklı öğrencilerin birçoğu güçlü yanlarını gizlemekte veya bu güçlü yanları düşük özsaygı ve istikrarsız bir kimlik nedeniyle üstün yetenek düzeyine ulaştıramamaktadır (Kaufmann, 2018. s.7). İki kere farklı olan birçok öğrenci öfke, hayal kırıklığı, intihar düşüncesi, depresyon, utanç, düşük benlik kavramı, düşük benlik saygısı ve olumsuz benlik algılarını içeren bu olumsuz deneyimlere karşı düşük direnç göstermektedir (Ronksley-Pavia, Grootenboer, & Pendergast, 2019). İki kere farklı öğrencilerin, toplum ve okul ortamı tarafından rakipsiz bırakıldığında başarısızlığa, düşük benlik kavramına ve düşük öz saygıya daha yatkın olduğu belgelenmiştir (Conejeros-Solar vd., 2021). İki kere farklı çocuklarla ilgili yirmi yıldan fazla süreyle devam eden deneysel çalışmalara rağmen “iki kere farklı çocukların akademik başarıları üzerinde yeterlilik algıları” hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. İki kere farklı çocukların kimlik oluşumunda önemli bir rol oynayan akademik benlik kavramı hakkında oldukça az araştırma bulunmaktadır (Townend & Pendergast, 2015).

2.3. İki Kere Farklı Öğrencilerin Tanınması

Zekâ kavramı ortaya atıldığı ilk andan itibaren tartışmalı bir yapı olmuştur (Pedersen, 2012). Sternberg'e (1997) göre zekâ; öğrenme yeteneği, kişinin çevresine kültürel olarak bağlı davranışlarla uyum sağlama yeteneği gibi unsurları içeren “üst düzey yetenekler” olarak tanımlanmıştır. Bilişsel yetenek teorileri gelişmeye devam ederken, zekânın doğası ve ifadesine ilişkin sıkı teorik tartışmalar da devam etmektedir (Pedersen, 2012). Zekâ kavramını daha doğru tanımlamaya yönelik devam eden tartışmalar eski zekâ tanımlarının kısıtlı ve yetersiz kaldığını göstermektedir. Zekâ ve bilişsel işleyişin değerlendirilmesi de gelişen bir alan olarak görülmektedir (Pedersen, 2012). Bilişsel işleyiş kavramı da tıpkı zekâ kavramı gibi ölçülmesi zor ve tartışmaya açık bir kavramdır. Bireyin bilgiyi işleme yeteneği ve zihinsel süreçlerini içeren algılama, düşünme, hatırlama, problem çözme, dil ve anlama gibi zihinsel süreçleri ifade etmektedir. Bilişsel işleyiş, bireyin çevresiyle etkileşimde bulunurken bilgiyi nasıl işlediğini ve bu süreçleri nasıl yönettiğini anlamak için kullanılır. Zekâyâ genel bir bakış açısıyla bakıldığında, görme yetersizliği olan nüfusa yönelik zekânın değerlendirilmesi için sözel olmayan zekâ ölçümlerine ihtiyaç duyulmaktadır (Pedersen, 2012). Engellilerin Eğitimi Yasası'nın (EHA) yürürlüğe girmesinden bu yana devlet okulu programlarına görme ve işitme yetersizliği olan öğrencilerin katılımı giderek artmıştır. Her yıl özel eğitim programlarından tahminen 1/100 işitme yetersizliği ya da görme yetersizliği olan öğrenci çıkmaktadır ancak bu öğrencilerden kaç tanesinin üstün yetenekli olduğu bilinmemektedir (Ingraham, Daugherty & Gorrafa, 1995). 2004 Engelli Bireyler Eğitim Yasası (IDEA), Amerika Birleşik Devletleri'nde iki kere farklılık ile tanılanan en az 300.000 öğrenci olduğunu tahmin etmektedir, fakat eksik bildirim ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üstün yetenekli çocuklar için hizmet eksikliği nedeniyle iki kere farklı öğrencilerin gerçek sayısı bilinmemektedir (Wells, 2018). Devlet okulu programlarından eğitim hizmeti alan üstün yetenekli kör-sağır öğrencilerin kesin sayısı, kısmen nüfusun çeşitli tanımlarından dolayı bilinmemektedir (Ingraham, vd. 1995).

Engelli Bireyler Eğitim Yasası (IDEA) görme yetersizliği olan öğrencilerin en az kısıtlayıcı ortamda ücretsiz ve uygun bir eğitim alma hakkına sahip olduklarını belirtmektedir. Engelli

Bireyler Eğitim Yasası (IDEA), Engellilerin Eğitimi Yasası'ndan (EHA) farklı olarak görme yetersizliği olan öğrenciler için, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını yansıtan uygun eğitim ve yetişkin hizmetleri kurumlarıyla koordine edilecek etkili geçiş hizmetlerinin sağlanmasını zorunlu kılmaktadır (Ingraham, vd. 1995). İki kere farklılık tanısı, bir bireyin aynı anda hem dezavantajlı hem üstün yetenekli olarak tanılandığı anlamına gelmektedir. Üstün yetenek ve öğrenme güçlükleri tanımlarının geniş bir şekilde değişiklik göstermesi, tanılamaya ek engeller oluşturmaktadır (Lovett & Sparks, 2011). Silverman'a (2000) göre, iki kere farklı çocukları tanılamak zordur. Çünkü bu çocuklarının güçlü ve zayıf yanları birbirlerini karşılıklı telafi edebilmekte ve maskeleye etkisini oluşturmaktadır. İki kere farklı çocukların tanılanması; kapsamlı bir tanımı, açık tanı kriterleri, yeterli test araçları olmayışı nedeniyle zor olmaktadır. Lovett (2011) belirsiz tanı kriterlerinin, öğrencilerin hem güçlü hem de zayıf yönlerinin maskelenerek, teknik olarak her iki kategorideki öğrenciler için ebeveynlere ve eğitimcilere hizmet alma fırsatı tanıdığından endişe duymaktadır. Başarılı tanılamamanın, her biri bir veya daha fazla parçayı tutan birden fazla paydaştan oluşan bir yapboz gibi olduğu ve yapbozun parçalarının tek başına bir anlam ifade etmediği düşünülmektedir (McCord, 2017). Kalbfleisch (2013), iki kere farklı öğrencilerin tanılanmasında yaygınlığı ve görülme sıklığı hakkında yetersiz bilgi olduğunu iddia etmiştir. İki kere farklı öğrencilerin tanılanması karmaşıktır ve onları tanılayabilmek için eğitimli personel tarafından bireysel, kapsamlı değerlendirmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Eğitimciler sorun yaşayan öğrencileri tespit edebilecek deneyime ve eğitime sahiptir. Bir öğrenciye/aileye tanılama süreci boyunca rehberlik etmek zaman almaktadır ve öğretmenin ebeveynlerle yakın iş birliği içinde çalışması önem taşımaktadır (McCord, 2017). İki kere farklı öğrenciler için oluşturulan bir kontrol listesi ve bu öğrencilerin özellikleri üzerine verilen bir eğitimin eğitimcilerin öğrencileri fark edebilmesine yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Bu uygulamaların kullanımı, sadece iki kere farklı öğrencileri tanımlamakla kalmayıp, medeni haklarını sürdüreceği aynı zamanda öğrenciyi yetersiz eğitimden, işsiz kalmaktan ve potansiyelini hiçbir zaman gerçekleştirememekten koruyacağı düşünülmektedir (Kaufmann, 2018, s. 36-37). İki kere farklı öğrencilerin potansiyellerini ölçmek amacıyla kullanılan mevcut

psikometrik araçlar öğrencilerin farklılıkları göz önüne alınarak hazırlanmamıştır. Bu yüzden iki kere farklı öğrencilerin ölçüm sonucundaki aldıkları puan ne kadar yüksek olursa olsun sadece gerçek potansiyellerinin birer tahmini olduğu düşünülmektedir (Buică-Belciu & Popovici, 2014). Bunun sonucunda öğrencinin performansının beklenilenden daha düşük veya daha yüksek olması belirsizliğe yol açmaktadır (Amiri, 2020). İki kere farklı öğrenciler resmi standart testler ya da okul notları üzerinden en yüksek potansiyellerini göstermekte sınırlı olabilmesine karşın öğretmenleri tarafından sınıfta gözlemlenebilen düşünce kapasitesinde olağanüstü bir yetenek gösterme ve öğrenmeye dair bir alanda olağanüstü bağlılık, tutku ve merak sergileyebilme potansiyeline sahiptirler (Kaufmann, 2018. s.8). Bu durum, öğrencilerin geleneksel ölçümlerle belirlenmiş başarılarının ötesinde bir zekâ ve düşünsel kapasiteye sahip olduklarına, belirli bir alanda derinlemesine bir anlayışa sahip olabileceklerine ve sınav performanslarıyla ölçülemeyen niteliklerle ön plana çıkabileceklerine işaret etmektedir. Ya da bu öğrenciler resmi testlerde yüksek başarı elde edebilmekte, ancak sınıf içinde başarılı bir öğrenci gibi algılanamamaktadır (Kaufmann, 2018. S.8). İki kere farklı öğrencilerde pek çok olası kombinasyon bulunmaktadır, çünkü her öğrencinin benzersiz yetenekleri, ilgi alanları ve öğrenme tarzları vardır. İki kere farklı öğrencilerin entelektüel yetenekleri ve akademik performansları arasında ciddi farklar bulunabilir. Bu yüzden iki kere farklı öğrenciler tüm öğrenci yelpazesinde benzersiz ve zorlu bir popülasyon oluşturmaktadır. İki kere farklı iki öğrenciyi karşılaştırmak için bile ortalama puanları incelemek yetersiz kalmaktadır (Kay, 2000. s.299). Birçok iki kere farklı öğrenci, ciddi okuma zorluğu yaşarken ve sınıf seviyelerinin altında okurken, diğer iki kere farklı öğrenci okuma yetenekleri konusunda oldukça yetenekli olabilir. Bazı iki kere farklı öğrencilerin matematikte hızlandırılması gerekebilir, diğer iki kere farklı öğrenciler temel matematik bilgilerini ve hesaplama süreçlerini öğrenmekte zorlanabilir. İki kere farklı öğrencilerin bu özelliklerinin dinamik olduğu, belirli zaman ve ortamlarda gerçekleştiği açıkça belirtilmiştir (Renzulli, 1978).

Alanyazında şimdiye kadar yapılan araştırmalarda iki kere farklı çocuklar WISC-IV'te akranlarına göre ayırt edici puanlar sergilememişlerdir, fakat sözel ve performans

testlerinden elde ettikleri puanların normal akranlarına göre daha geniş bir skalaya sahip olduğu görülmüştür (Buică-Belciu & Popovici, 2014). Mevcut araştırmalar, iki kere farklı öğrencilerin doğru bir şekilde tanılanmasının, kapsamlı bir değerlendirme süreci ile mümkün olduğunu öne sürmektedir. Bu değerlendirme süreci, öğrencinin aile ve diğer ilgili arka plan bilgilerini toplamayı, eğitim deneyimlerini değerlendirmeyi ve zihinsel, akademik ve gelişimsel yetenekleri standartlaştırılmış ölçülerle resmi olarak değerlendirmeyi içermesi gerektiği düşünülmektedir. Bir öğrenci potansiyel yetenekleri, zayıflıkları veya en azından performansta belirgin düzensizlikleri fark edilmeden önce ya da muhtemel tanı için aday göstermeye yönlendirilme yapılmadan, öğrencinin bireysel farklılıklarını saptamak zor olmaktadır. Bu ve benzer diğer faktörler, yetersizliğe sahip üstün yetenekli öğrencilerin değerlendirmeye yönlendirilmemesine hatta tanılanmamasına, bunun sonucunda ise uygun şekilde hizmet alamamasına neden olabilmektedir (Kaufmann, 2018. s.66). Üstün yetenekliler eğitimindeki bazı uzmanlar, yanlış teşhislerin üstün yetenekli çocukların ve yetişkinlerin sosyal ve duygusal özellikleri hakkında yaygın bilgisizlikten kaynaklandığını ileri sürmektedir; DEHB tanısı alan üstün yetenekli öğrencilerin yarısına yanlış tanı konulduğu düşünülmektedir (Klingner, 2022). İki kere farklı öğrencilerin ebeveynler, eğitimciler ve uzmanlar tarafından anlaşılmamalarının yanı sıra, uygun şekilde farklılaştırılmış eğitim eksikliğinde sorunlar yaşamaları, yanlış etiketlenmiş ve yanlış teşhislere neden olan kişilerarası sorunlara yol açmaktadır (Webb, Amend & Beljan. 2000). Yanlış teşhisin yanı sıra, teşhisin gerçekleşememe riski de bulunmaktadır. Almanya'da pek çok psikolog tanılamada, testlerin yalnızca performans ve IQ sonuçlarına odaklanmaktadır ancak bu durum yanlış teşhise yol açabilmektedir. Bazı durumlarda, bireyin sahip olduğu yetersizlik, entelektüel veya akademik yeteneği gölgede bıraktığı için öğrenci üstün yetenekli olarak tanınmaz veya tanımlanamaz (Klingner, 2022). En parlak, en yaratıcı genç zekâların birçoğu sadece tanınmamakla kalmamakta, aynı zamanda sıkça yanlış teşhis edilmektedir (Webb, Amend & Beljan. 2000). İki kere farklı öğrencilerin yanlış teşhisi ilköğretim sınıflarında yaygın görülmektedir. Yanlış teşhisin nedenleri şunlar olabilir:

- a) Üstün yetenek ve yetersizlik birbirini maskeleyebilir, bu sebeple öğrencinin olağan

bir öğrenci performansı sergilemesi,

- b) Öğrencinin üstün yeteneğinin göz ardı edilip yetersizliğine odaklanması,
- c) Öğrencinin yetersizliğinin göz ardı edilip üstün yeteneğine odaklanmasıdır (Chivers, 2012).

Görme yetersizlikleri kişinin görsel imgeler oluşturma yeteneğini sınırlayabilmektedir. Görme yetersizliği olan bireylerin görsel uyaran eksikliği sebebiyle çevrelerini keşfetme süreçlerinde zorluklar yaşamaktadır (Arslantekin Altunay, 2015). Bu da bireylerin erken dönemlerinde gelişimsel gecikme olarak karşımıza çıkmaktadır. Ağır işitme veya görme yetersizliği olan bazı bireyler üniversiteye kadar üstün yetenekli olarak kabul edilmemektedir çünkü hiç kimse onların entelektüel yeteneklerini nasıl tanıyacaklarını bilmemektedir (Kay, 2000. s.132). “İki kere farklılık” kavramı çok yeni olmasa da bu alandaki araştırmalar eğitim alanında yeni sayılmaktadır. Özellikle Tahmin edilenin üzerinde İki kere farklı öğrencilerin olduğu tespiti üzerine odaklanan deneysel araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır (Khan, R., & Khan, I. A. 2023).

2.3.1. Dokunsal ve Görme Yetersizliği Olan Bireylerde Kullanılan Zekâ Testleri

Dokunsal ya da görme yetersizliğine sahip bireylerin performanslarını ölçmek için genellikle gören bireyler için oluşturulan testlerin uyarlanmasıyla yapılan testler bulunmaktadır. Görme yetersizliğine sahip bireylerin bilgiyi gelişmiş dokunsal geri bildirim yoluyla elde etmesi için ellerini kullanması gerekmektedir. Genellikle dokunma ve hissetme duyusuna odaklanan gelişmiş dokunsal geri bildirim, aktif dokunuşa atıfta bulunan bir terimdir. Gelişmiş dokunsal geri bildirim; pasif dokunsal uyarımın, aktif motor planlamanın ve davranışın, bilgi elde etmek için eller aracılığıyla gerekli olan mekânsal algılamının entegrasyonu sonucu ortaya çıkmaktadır (Pedersen, 2012). Örneğin, bir Braille harfinin, sabit bir parmak ucuna bastırıldığında tanınması motor beceri içermediği için gelişmiş dokunsal geri bildirim değildir ancak, Braille okuma bir gelişmiş dokunsal geri bildirim görevidir, çünkü bu, dokunsal uyarımın tanınması, motor planlama ve mekânsal algı

gerektirir (Miller vd., 2007). Sözel ölçeklerin bireylerde önceki öğrenme deneyimleri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Pedersen, 2012). Görme yetersizliğine sahip bireyler için sözel ölçekler önemlidir çünkü bu bireylerin, duyuşal yoksunlukları nedeniyle geleneksel sınıf öğretiminden aynı ölçüde yararlanamamış olabilecekleri düşünülmektedir (Nelson, Dial & Joyce, 2002). Sözel olarak uygulanan alt testlerin ve görme yetersizliği olan bireylere yönelik performans temelli zekâ testlerinin kullanımının yaygın bir uygulama olduğu görülmüştür (Pedersen, 2012). Gelişim süreçleri bakımından bireyler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Dokunsal bireylerin, gören akranlarına kıyasla farklı bir şekilde ve hızda dil geliştirebileceği gözlemlenmiştir bu yüzden farklılaşmış dil gelişimi, sözel ölçeklere güvenmenin yetersiz olduğunu gösterebilmektedir (Pedersen, 2012). Gören bireylerin sahip olduğu görme keskinliğinin, görme tabanlı alt testlerdeki performanslarını etkilediği düşünülmektedir. Değerlendirme sonucu elde edilen performansın görme keskinliğinin eksikliğinden mi yoksa ifade edici dil eksikliğinden mi kaynaklandığını belirlemenin oldukça zor olduğu düşünülmektedir (Reid, 1997). Dokunsal bireylerin sözel olmayan şekilde zekâ değerlendirmelerine yönelik ilk girişimlerden biri İnterim Hayes-Binet testidir. Uygulanan testlerin sonucunun WISC'in sözel ölçeklerinin sonuçlarıyla benzer sonuçlar sağladığı belirtilmiştir (Pedersen, 2012). Sonrasında zekâ puanı belirlemek için daha işlevsel olduğu düşünülen Perkins-Binet Zekâ Testi kullanılmaya başlanmıştır. Perkins-Binet Zekâ Testi dokunsal ve görme yetersizliği olan bireyler için iki ayrı formda yayımlanmıştır (Pedersen, 2012). Intelligence Test For Visually İmpaired Children (ITVIC), Thurstone'un temel faktörlere dayalı on iki gelişmiş dokunsal geri bildirim ve sözel alt testin bir kombinasyonu sonucu oluşturulmuştur. Bu test sadece Hollanda'da standartlaştırılmış olup Amerika Birleşik Devletleri'ndeki değerlendiriciler tarafından kullanılmamaktadır (Miller & Skillman, 2003). Blind Learning Ability Test (BLAT), 6-16 yaş arasındaki çocuklar için kullanılabilen bir gelişmiş dokunsal geri bildirim testidir. Bu test, katılımcının bir dizi dikkat dağıtıcıdan eksik bir öğeyi seçerek çözmesi gereken çizgi ve nokta desenleri, kabartmalı plastik sayfalardan oluşmaktadır. BLAT, çocuğun öğrenme kapasitesini ölçmeyi amaçlamaktadır. BLAT çocuğun mevcut bilgi birikimini ölçmektense eğitim sürecine uyum

becerisini ölçmektedir. Ancak, BLAT şu anda kullanılamamaktadır (Miller & Skillman, 2003). Haptic Intelligence Scale for Adult Blind (HISAB) Wechsler Performans Ölçekleri'ne dayanmaktadır ve rakam sembolü, nesne birleştirme, blok tasarımı, nesne tamamlama, desen tahtası ve boncuk aritmetiği gibi altı alt tema içermektedir (Pedersen, 2012). Dokunsal ve görme yetersizliği olan bireyler için standartlaşma sağlanması amacıyla, az gören bireylerin uygulama esnasında siyah gözlük takması gerekmektedir (Dekker, Drenth & Zaal, 1991). Psikologlar tarafından kullanılabilirlik açısından eleştirilen HISAB, uzun bir uygulama süresine sahiptir ve 16 yaşın altındaki bireyler için normatif veri bulunmamaktadır (Pedersen, 2012). Tactile Progressive Matrices testi, matris testlerinin dokunsal bir versiyonu olarak kabul edilmektedir. Ancak Tactile Progressive Matrices testinin, dokunsal özellikleri sebebiyle az gören ve görme yetersizliğine sahip bireylerin, testi etkili bir şekilde tamamlamalarını zorlaştırdığı için kullanım açısından uygun olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca testin, uzun bir uygulama süresine sahip olmasının bireylerin dikkat sürelerini sürdürmelerinde zorluğa sebep olacağı ve zayıf eş zamanlı geçerliliğe sahip olduğu düşünülmektedir (Taylor & Ward, 1990). Wechsler'ın testlerindeki ölçekler, görsel-uzamsal algı becerileri, soyut düşünme becerilerini, aynı zamanda görsel uyaranların kullanımı aracılığıyla işleme hızını değerlendirmek amacıyla görme yetersizliği olmayan bireyler için tasarlanmıştır (Pedersen, 2012). Dokunsal veya görme yetersizliği olan bireylerden oluşan topluluklar homojen olmamasına rağmen, yetersizliklerinin sebebi, derecesi ve cinsiyetleri fark etmeksizin gören akranlarından Wechsler Adult Intelligence Scale (WAIS) tarafından ölçülen zekâ puanlarında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır (Pedersen, 2012).

2.4. İki Kere Farklı Çocuklar ve Eğitimleri

Bireysel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin kendi ihtiyaçlarına uygun kaynak ve desteklere ulaşması için etiketlere sıkça ihtiyaç duyulan bir dünyada, uzun süredir ihmal edilen bir öğrenci grubu olan iki kere farklı öğrencilere yönelik farkındalığı artırmak bu öğrencileri desteklemek için kritik bir önem taşımaktadır (Kaufmann, 2018. s.19). İki kere farklı öğrenciler, nadir görülen bir grup olmaları nedeniyle eğitimcilere benzersiz bir tanılama ve

hizmet sunumu zorluğu yaşatmaktadır (Pfeiffer, 2015). Mevcut eğitim sistemi iki kere farklı öğrencilerin varlığını kabul etmekte ancak bu öğrencilerin tanınması ve ihtiyaçlarını karşılamak için uygun hizmetlerin sağlanması konusunda yetersiz kalmaktadır. Bu benzersiz grupla başarılı bir şekilde çalışmak, çalışan kişi için özel akademik eğitim ve sürekli profesyonel gelişim içerisinde olmayı gerektirmektedir. İki kere farklı çocukların destekleyici bir ortamda belirli insan ve zaman dilimlerinde potansiyellerini en yüksek derecede gösterdiği gözlemlenmiştir (Kaufmann, 2018. s.7). İki kere farklı öğrencilerin ihtiyaç analizinin yapılmasında ve uygun koşulların sağlanmasında iki konu zorluk yaratmaktadır. Bunlardan birincisi öğrencinin yetersizliği yetenekleriyle maskelenip gizlenebilir ikincisi ise yetersizliği sebebiyle yeteneklerine perde çekilebilir (Amiri, 2020). Davis ve Rimm (2004), üstün zekâlı ve yetenekli olmanın ne anlama geldiğini tanımlamanın prosedürlere ve eğitim uygulamalarına bağlı olduğunu, yani farklı potansiyel/yetenek türlerini geliştirmek ve bunların sosyal duygusal ihtiyaçlarını desteklemek için programların mevcut olması gerektiğini öne sürmektedir. İki kere farklı öğrenciler genellikle uygun eğitim stratejileri kullanmak için güçlü ve zayıf yönlerini anlamada rehberliğe ihtiyaç duymaktadırlar (Baum, 2004. s.60). Üstün yetenekli bir çocuğun dezavantajlı olarak tanımlanması yeteneğini maskeleyebilmektedir. Dezavantajının ön plana çıkması yeteneğinin asla keşfedilememesine de neden olmaktadır. Bunun sonucunda öğrenciler başarısız olabilmektedir. “Belki de beklenmedik başarısızlıklar gösteren öğrencilerin çoğu aslında iki kere farklı çocuklardır (Akar, & Akar 2020).” Üstün yetenek ve yetersizlikler bir araya geldiğinde bazı belirli görevlerde başarısız olan benzersiz bir öğrenci topluluğunu oluşturmaktadır. Eğitim programları bu öğrenci topluluklarının hem eğitimsel hem de yüksek ilerleme yeteneklerini ve sosyal dezavantajlarını belirlemeli ve onlara gerekli hizmetleri sağlayacak şekilde geliştirilmelidir (Amiri, 2020). Uluslararası araştırmalar, iki kere farklı öğrencilerin öğretim sürecinde, öğretmenlerinin bireysel farklılıklara uygun şekilde öğretmelerinin ve öğrencilerinin becerilerinin farkında olmalarının gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır (Foley Nicpon, Allmon, Sieck & Stinson, 2011; Foley-Nicpon, Assouline & Colangelo, 2013). Sahip oldukları üstün yetenekler bireyin çevresindeki

yaşıtlarından, ebeveynlerinden ya da öğretmenlerinden gelen düşük beklentiler ve en yüksek performansa ulaşmalarını sağlayacak kaynak eksikliği nedeniyle geliştirilememektedir (Kaufmann, 2018. s.7). İki kere farklı öğrencilerin öğretmenleri akademik anlamda öğrencilerden beklentiyi düşük tutmaktadır (Chivers, 2012). Öğretmenlerinin karşılaştığı en zor sorunlardan biri, bu öğrenci gruplarının okullarda bulunması ve bu öğrencilerin özel yeteneklerinden birinin veya her ikisinin çoğu zaman gizli etkileri olmasıdır. Bu öğrenciler üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerini taşımalarına rağmen okul başarısını sağlamak için gerekli becerilerden yoksun kalabilirler (Amiri, 2020). Öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurup öğrenme alanlarında yetersiz kaldıkları durumları çeşitli stratejilerle destekleyerek telafi etmeleri gerekmektedir. İki kere farklı öğrencilerin yetersizliği öğrenciyi dezavantajlı duruma sürüklemektedir (Chivers, 2012). İki kere farklı öğrencilerin okuma, yazma, matematik ve ifade edici dil becerilerinde yaşadıkları sorunlar onların akademik performanslarını da etkileyebilir. İki kere farklı olan birçok öğrenci kısa ve uzun süreli bellek problemleri yaşarlar. Bilişsel işlemlerdeki hatalar işitsel ve görsel işlemlerde aksaklıklara sebep olmaktadır. İşleme hızlarının düşük olması bilgi işleme sürecini azaltmakta ve bu da doğrudan akademik başarıyı olumsuz etkilemektedir (Amiri, 2020). Öğretmenler bu öğrencileri üstün yeteneklilere yönelik bir programa yerleştirmeme eğilimindedir. Yetersizliğin ve üstün yetenekliliğin kombinasyonuna nadir rastlanmaktadır ve bu nedenle göz ardı edilmektedir (Chivers, 2012). Akademik başarı için öğretmen tutumunun rolü kritiktir. Tüm öğrencilerin dikkate ve yardıma ihtiyaçları vardır düşüncesinin öğretmenler için ortak anlayış olması gerektiği düşünülmektedir. Araştırmalar, öğretmen tutumu ile iki kere farklı öğrencilere eğitim verme başarısı (veya başarısızlığı) arasında doğrudan bir ilişki olduğunu göstermiştir (Bannister-Tyrrell, Mavropoulou, Jones, Bailey, O'Donnell-Ostini & Dorji, 2018). Öğretmenler iki kere farklı çocuklara verimli ve etkili öğretim yapmak için kendilerini geliştirmek zorundadır (Amiri, 2020). İki kere farklı çocukların öğrenme alanlarını tanımak adına öğretmenlere bu alanda mesleki gelişim atölyeleri açılması öğretmen yeterliliği açısından önem taşımaktadır. İki kere farklı öğrenciler için öğrenmenin zorluğu yadsınamaz bir gerçektir (Abramo, 2015). Öğrencilerin en yüksek potansiyellerine

ulaşabilmeleri için öğrenim sürecine dahil olmaları gerekmektedir (Winebrenner, 2003). İki kere farklı öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için çoklu öğrenme farklılıklarını tanıyan olumlu bir okul iklimi geliştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir (Chivers, 2012). Okulda verilen destek öğrencinin hem yetersizliğine hem de üstün yeteneğine cevap verecek nitelikte olduğu takdirde bu durum öğrencinin farklılıklarının özdeşleşmesine zemin oluşturacaktır (Winebrenner, 2003). İki kere farklı öğrencilerin alışılmadık şekillerde ileri düzeyde entelektüel yetenek gösterebileceği ihtimali göz önünde bulundurulurak öğrencilerin güçlü yönleri ve sınırlılıkları için çözüm arayışında, üstün yeteneklilerin eğitimcileri ve özel eğitimcilerin en uygun ilerlemeyi bulmak için süreci beraber yürütmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir (Kay, 2000. s.140). İki kere farklı öğrencilerin öncelikle yetersizlikleri açısından grldğu ve bu doğrultuda bir eğitim ortamı sunulduğu yaygın bir durumdur. Küresel alanda psikoloji, motivasyon, sosyal hizmetler, iş dünyası ve eğitimdeki son eğilimler, eksiklikler yerine güçlü yönler, ilgi alanları ve yeteneklere odaklanmanın daha fazla kazanç sağlayabileceği konusunda giderek artan bir uzlaşma olduğunu göstermektedir (Kaufmann, 2018. s.48). Yapılan araştırmalar göstermiştir ki bu öğrencilere yönelik nitelikli öğrenmenin gerçekleşmesi için, her çocuğun eğitim ortamına getirdiği yeteneklerin ve zorlukların bireysel kombinasyonunu anlamamız ve buna yanıt veren bir eğitim programının oluşturulması gerekmektedir. İki kere farklı öğrencilerin dezavantajlarını azaltmanın, üstün yeteneklerini daha etkili bir şekilde kullanmalarını sağlayacağı düşünülmektedir ve etkili kullanımını sağlamak için üstün yeteneklerini serbest bırakmaları gerekmektedir. Üstün yeteneklerini serbest bırakmayı desteklemek için bireysel planlara ihtiyaç vardır. Bazı ğrenciler duysal yetersizlikler nedeniyle öğrenme problemleri yaşamaktadır. Görme yetersizliği olan bireylerin özellikleri, eğitim ortamı düzenlemeleri ve öğretimde kullanılan materyallerin farklılık gösterdiği gibi, az gören bireylerin işlevsel görme yetenekleri de çeşitlilik göstermektedir (Kavak ve Altunay, 2022). Özellikle az gören öğrenciler daha sessiz yerler, parlak bir şekilde ışıklı alanlar yani birden fazla fırsatı değerlendirebilecek rahat ortamları tercih etmektedir (Winebrenner, 2003). Görsel veya işitsel engele sahip üstün yetenekli öğrenciler fark edildiğinde ve harekete geçirildiğinde

etkileyici sonuçlar elde ettikleri görülmüştür (Akar, & Akar 2020). Deneyimli ve bilgili öğretmenler, bu gruptaki öğrencilerin “gerçekten yetenekli” olmadıklarını kanıtlamak için zayıf öğrenme alanlarından elde edilen kanıtları kullanmaya çalışmak yerine, bu öğrencilerin güçlü oldukları alanlarda öğrenimini sürdürürken üstün yetenekli öğrenciler için mevcut olan aynı fırsatları deneyimlemelerine olanak tanıyacaktırlar (Wells, 2018).

2.4.1. Müfredat Farklılaştırma

Amerikan eğitim sisteminde iki kere farklı çocuklar ve gençler üstün yetenekli akranlarına sunulan eğitim türünü almak için hala mücadele etmektedir. İki kere farklı çocuklar genellikle üstün yetenekli çocukların tanımlandığı yetenek havuzu için uygun görülmemektedirler. İki kere farklı çocukların daha çok yetersizliklerine odaklanılan değerlendirmeler, onların yeteneklerinin ortaya çıkışını gözden kaçırma eğilimindedir (Corn & Henderson, 2001). İki kere farklı çocuklar genelde “parlak ama düşük” öğrenciler olarak etiketlenmektedir (Chivers, 2012). Sahip oldukları yüksek zekâ seviyelerine rağmen, öğrencilerin davranışlarını akranlarına göre yönetmek zordur. Bu zorluklar basit ama etkili program uyarlamaları ile çözümlenebilmektedir. Müfredat yelpazesini genişletmek için her öğrenciye yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programı planlanması gerekmektedir fakat iki kere farklı öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarının farkında olup öğrenciye göre uyarlanması gerekmektedir (Chivers, 2012). İki kere farklı öğrencilerin eğitim gördüğü sınıf içerisindeki müfredat farklılıkları, öğrenci farklılıkları nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu öğrenciler arasındaki entelektüel çeşitlilik nedeniyle sınıf içerisinde bireyselleştirme ihtiyacı yükündür (Kay, 2000. s. 300). Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde kullanılan yaygın yöntemler, yetersizliğe sahip öğrenciyi desteklemede yetersiz kalabilmektedir. Aynı şekilde yetersizliğe sahip öğrencinin eğitiminde kullanılan yaygın yöntemler de üstün yetenekli öğrenciyi destekleme konusunda yeterli olmayabilir. İki kere farklı çocukların öğretmenleri öğrencilere yönelik uygun öğretim yöntem ve tekniklerine karar verme konusunda zorluklar yaşamaktadır. Öğretmenlerin “bu çok ilginç ve zorlu öğrencilere yönelik optimum öğrenme standartları” oluşturmaları gerekmektedir (Winebrenner, 2003). Yaygın olarak kullanılan

üstün zekâlı çocukların zekâ skorunu belirleme testleri bilindiği üzere ortalama bir değer sunmaktadır. Bu değer genel bir tablo ortaya koysa da sadece test sonucuyla hareket etmek yanıltıcı olabilmektedir. Skorun belirlenmesinde baz alınan değerler kişinin sahip olduğu spesifik farklılıkları ve bu farklılıklara yönelik eğitim ihtiyacını ortaya koymakta yetersiz kalabilir. Bundan yola çıkarak öğretim müfredatında her çocuğun karakterine yönelik öğrenme yöntemleri sunulmalıdır. Öğretmen eğitimi programlarında kapsayıcı eğitim üzerinde durulmasının öğrencilerin yeteneklerini geliştirmede doğrudan ilişkisi olduğu bulunmuştur (Bannister-Tyrrell, Mavropoulou, Jones, Bailey, & O'Donnell-Ostini, 2018). Yapılan araştırmalar iki kere farklı çocukların akademik başarısında öğretmen tutumunun önemli bir rol oynadığını göstermiştir (Chivers, 2012). Öğretmen tutumunun yanı sıra öğrenciye yönelik yapılan farklılaştırmanın iki kere farklı öğrencilerin akademik başarılarında yön verici özelliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Farklılaştırma, öğrencinin öğrenimini genişletmeyi ve geliştirmeyi içeren öğrenme stiline uygun öğretim yapılmasıdır (Winebrenner, 2003). Akademik başarı öğrencinin üstün yanını destekleyen ve güçsüz yanlarını telafi eden bireyselleştirilmiş yöntemler sayesinde sağlanabilmektedir. İki kere farklı çocuklar için eğitim planlanması yapılırken ebeveynler, sınıf öğretmenleri, terapistler ve psikologların iş birliği içinde olması gerektiği düşünülmektedir. Benzersiz öğrenme deneyimlerine sahip olan iki kere farklı çocuklara sağlanacak yüksek kaliteli destek onların başarılarını arttıracaktır (Chivers, 2012). Bu sebeple bu öğrencilerin sahip olduğu özellikler analiz edilerek ihtiyaçları doğrultusunda öğretim planı oluşturulması oldukça önemlidir (Winebrenner, 2003). Baum (1990), iki kere farklı öğrencilerin okul ortamında aidiyet duygusu oluşturdıkları besleyici ortamlar yaratılmasının önemini vurgulamaktadır. Bu durum öğrencilerin ilgi alanlarını ve öğrenme stillerini iyi tanıyıp onlara bu yönde destek sağlayarak başarılabilir (Bell, 2019). Öğrencinin bireysel farklılıklarını ve öğrenme stilini anlamak, öğretmen ve öğrenci arasındaki bağın daha kuvvetli olmasına olanak tanır. Bu da uzun vadede öğrencinin potansiyelini gerçekleştirme olasılığını arttırmaktadır. Müfredatı öğrenciye göre uyarlamak öğrencinin ilgisini toplamasına ve sürdürmesine yardımcı olmaktadır (Bell, 2019). Öğrencileri videolar, röportajlar, bilgisayarlar, konuşmalar, drama

ve sanat gibi bilgi toplama ve yayma tekniklerine yönlendirmek, tekdüze öğretime karşı mükemmel bir seçenek olarak görülmektedir. Grafik düzenleyiciler, klasörler ve defterler gibi alternatif düzenleme araçlarının kullanımı da iki kere farklı öğrenciler için son derece etkilidir. Grafik düzenleyiciler, öğrencilerin karmaşık bilgileri kavramsallaştırmasını sağlayarak yeni bilgi ve fikirleri de önceki bilgilere bağlamalarına yardımcı olabilmektedir. Ayrıca organizatörler öğrencilerin fikirler arasındaki ilişkileri açıkça göstermelerine izin vermekte ve öğrencilerin kavramsal anlayış geliştirmesine yardımcı olmaktadır (Bell, 2019). Alternatif düzenleme araçlarının kullanımının görme yetersizliği olan öğrencilerin de öğretim sürecini kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Görme yetersizliği olan öğrenciler, özel olarak hazırlanmış ders materyallerine ulaşmada büyük zorluklar yaşarken, gelişen teknoloji sayesinde ekran okuma programları gibi yardımcı araçlarla gören akranlarıyla neredeyse aynı bilgiye erişebilmektedirler (Yalçın ve Altunay Arslantekin, 2019). Bu durumun, görme yetersizliği olan öğrencilerin eğitimdeki erişimlerinin artması ve daha eşit bir öğrenme deneyimi yaşamaları için bir gelişme olduğu düşünülmektedir. Görme yetersizliği olan öğrencilerin, olağan gelişim gösteren akranlarıyla aynı öğretim programını izlemelerine rağmen, görme sınırlılıklarını azaltmak ve akranlarının doğal becerilerine destek olmak için "Genişletilmiş Çekirdek Müfredat" adı verilen tamamlayıcı bir müfredat geliştirilmiştir (Ataş, 2019). Görme yetersizliği olan bireyler, bağımsız yaşamaları için sosyal etkileşim, yaşam sorumluluğu alma, kariyer eğitimi, bağımsız yaşam, yönelim ve hareket, boş zaman etkinlikleri, destekleyici teknoloji kullanımı, duyuşal beceriler ve erişim gibi bir dizi becerinin öğretimine ihtiyaç duyarlar; bu becerileri kapsayan bir program olan Genişletilmiş Çekirdek Müfredat, bu gereksinimleri karşılamak için geliştirilmiştir (Yalçın & Altunay Arslantekin, 2019). Genişletilmiş Çekirdek Müfredat ve müfredat farklılaştırma, eğitimde öğrencilerin çeşitli öğrenme ihtiyaçlarına ve yeteneklerine uygun olarak öğretim sağlamak için önemli stratejilerdir. Müfredat farklılaştırma sürecinde iş birlikçi yaklaşım öğrencilerin etkileşimini, katılımını ve kalıcı öğrenmelerini kolaylaştırarak daha etkili bir öğrenme deneyimi sunmaktadır. İşbirlikçi yaklaşım öğrencileri sadece bilgi öğrenmeyi değil aynı zamanda etkileşim becerilerini geliştirmeyi de teşvik etmektedir. Öğrencilerin öğrenme

profilleri farklı olduğunda, iş birlikçi ve bireysel çalışmalar arasında denge sağlamak için çeşitli etkinlikler tasarlanabilir (Akkaş & Tortop, 2015). İş birlikçi yaklaşımın, iki kere farklı öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamada başarılı olduğu yapılan vaka çalışmalarında kanıtlanmıştır. Bu benzersiz risk altındaki öğrenci grubunun ihtiyaçlarını belirleme ve müdahale stratejileri sağlamak için iş birliği modeli geliştirme, özel eğitim öğretmenleri, üstün yetenekli öğrenci öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin uygun program hizmetleri sunmalarına yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Öğretmenler, uygun program hizmetleri sunma süresinde iş birliği yapmak için özel eğitim öğretmenleri, branş öğretmenleri, rehber öğretmenler, ilgili uzmanlar ve aile üyeleri gibi destek sağlamaları gereken kişileri belirlemesi önem taşımaktadır (Gül, 2014). İş birlikçi süreç; okul bölgesi içerisinde, iki kere farklı öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için, üstün yetenekli eğitiminin, özel eğitimin, genel eğitimin ve diğer destek eğitim hizmetlerinin uzmanlığının kullanılmasına olanak tanımaktadır. İş birliğinin, öğrenciye yönelik bireysel ihtiyaçlarını karşılamak için yapılan uyarlamalar konusunda önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Gül, 2014). Genel olarak, bu yaklaşım, başarısız üstün yetenekli öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini arttırmaktadır. Bireysel vaka çalışmaları bu öğrenci grubu üzerinde son derece önemli bir rol taşımaktadır çünkü her öğrencinin ilerlemesini belgeleyerek müdahale stratejilerinin etkililiğini inceleyip kullanılacak bir veri tabanı sağlamaktadır (Kay, 2000. s.276-277). İki kere farklı öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayan bir öğrenme ortamı öğrenciler üzerinde olumlu şekilde değişiklikler meydana getirebilmektedir (Amiri, 2020).

Amerika Birleşik Devletleri güney batı kesiminde bulunan New Mexico eyaleti genelinde iki kere farklı öğrenciler için oluşturulan uygun bir eğitim planı aşağıdaki kriterlerle belirlenmiştir;

1. Öğrencinin hem üstün yeteneğinin hem de yetersizliğinin mevcut performans düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır.
2. Öğrencinin bireysel ihtiyaçları belirlenmelidir.

3. Öğrencinin yetersizliği ve üstün yeteneğine yönelik alacağı eğitim hizmetlerinin tür(ler)i ve derecesi planlanmalıdır. Günlük ve haftalık eğitim planları yapılmalıdır.
4. Öğrencinin güçlü ve zayıf olduğu alanlar için belirli uzun vadeli hedefler ve ilişkili kısa vadeli öğretimsel hedefler belirlenmelidir.
5. Öğrencinin genel eğitim derslerinde ve akademik başarıyı ölçen sınavlarda yetersizliğine yönelik özel uyarlamalar yapılmalıdır (Kay, 2000. s.297).

Öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörlerin araştırılmasının ve potansiyel analizlerinin doğru yapılmasının gerekliliği büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bir veya daha fazla özel gereksinim tanısı almış üstün yetenekli bireylerin incelenmesi, özellikle iki kere farklı bireylerinin tanınması ve bu bireylere yönelik eğitim uygulama ve uygulamalarının geliştirilmesi konusunda literatüre katkı sağlayacaktır (Akar, & Akar, 2020).

2.5. İki Kere Farklı Öğrenciler ve Müzik

Üstün yetenekli çocukların yetenek dağılımında ayrı bir bölüm oluşturan müzik yeteneği, erken yaşta fark edilip, yönlendirilmeleri gereken bir alandır (Güven & Sezginsoy, 2009). Müziğin yoğun müzikal deneyimlerin verimliliği açısından, yeteneklerin erken yaşta keşfedilmesi ve hemen ardından desteklenmesi gereken bir alan olduğu düşünülmektedir. Müzik alanında çocuklardaki üstün yetenekliliğin fark edilmesi, ailelerin ve eğitimcilerin etkili roller üstlenmelerine bağlıdır (Güven & Sezginsoy, 2009). Üstün yeteneğin yelpazesi içerisinde bulunan iki kere farklı çocuklar için de müzik son derece önemli bir yer tutmaktadır. İki kere farklı bir çocuk ile müzik arasındaki bağlantıyı keşfederken, güçlüklerinin ve yeteneklerinin müzik deneyimleriyle nasıl kesiştiğini gözlemlemek önemlidir (Abramo, 2015). Çünkü müzik deneyimleri, iki kere farklı bir çocuğun yaşadığı zorlukları ve sahip olduğu yeteneklerinin nasıl etkilendiğini anlamak için kapsamlı bir gözlem ve değerlendirme sunmaktadır. İki kere farklı öğrenciler genellikle müziğe ve diğer sanatlara ilgi duyarlar, ancak müzik alanında başarılı olabilmek için düşünme becerisini destekleyen bir müzik öğretmenin varlığı önemli bir yer tutmaktadır (Abramo, 2015).

Ayrıca destekleyici bir müzik öğretmeni, bu öğrencilere sadece müzik alanında başarı sağlamakla kalmayıp düşünme becerilerinin de gelişimde katkı sağlayabilir. Müzik öğretmenlerinin, iki kere farklılık hakkında daha fazla şey öğrenerek, bu öğrencilere uygun öğretimi sağlayabileceği ve sınıfta oluşan zorlukları iyileştirebileceği düşünülmektedir (Abramo, 2015). Bu duruma ek olarak Akıncı (2018), müzik alanında özel/üstün yeteneklere sahip öğrencilerin belirlenmesi sürecinde, müzik öğretmenin görüşlerinin önemli bir faktör olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Beste yapmak ve doğaçlama yapmak gibi birçok yaratıcı müzik çalışması için bütünleyici zekâ gereklidir ancak iki kere farklı öğrenciler dağınık zekâ ile mücadele etmektedirler (Abramo, 2015). Dağınık zekâ problemleri desteklendiğinde iki kere farklı öğrencilerin, özgün ve etkileyici müzik eserleri ortaya koyduğu görülmüştür. Güçlü bütünleştirici zekâları sayesinde, iki kere farklı öğrenciler kavramsal ve uzamsal akıl yürütmelerini gerektiren görevlerde daha iyi performans gösterirken, soyut kavramları içselleştirme ve sıralama gerektiren becerilerde daha kötü performans gösterebilmektedirler (Abramo, 2015). Görme yetersizliğine sahip bireylerin, görsel öğeleri bir araya getirerek, beyinlerine kodlama konusunda zorluklar yaşadığı görülmüştür (Yazar, 2021). Görme yetersizliğine sahip iki kere farklı öğrencilerin kodlama konusunda yaşadıkları zorluklar sebebiyle sıralama becerilerinde de zorluk yaşadığı düşünülmektedir. İki kere farklı bir öğrenci müzik bestelemek isteyebilir veya müzikal fikirler üretebilir, ancak bunları yaparken dikkati kolayca dağılabilir veya not almak için gereken adımları düzgün bir şekilde sıralama becerisinden yetersizlikleri nedeniyle yoksun kalabilmektedir (Abramo, 2015). Görme yetersizliğine sahip bireylerin bilişsel alanda yaşadıkları sıkıntıların nedeni öğrenme deneyimlerinin sınırlılığıdır (Yazar, 2021). Görme yetersizliğine sahip iki kere farklı öğrencilerde öğrenme deneyimleri arttırmanın yetersizliklerini destekleme konusunda önemli olabilmektedir. Bazı öğrenciler bir enstrüman çalmayı öğrenmek için gerekli olan yürütücü işlevden yoksundur (Abramo, 2015). Yürütücü işlevden yoksun öğrenciler hedeflerine ulaşma konusunda engellerle karşılaşmaktadır. Örneğin Trompet ve klasik müziği sevebilir ama nota okuma ve pratik yapma adımlarını çözmekte problem yaşayabilir

ya da soyut kavramlardan hoşlanabilir fakat okuma becerileri sınırlı olabilir ve dil gelişim konusunda güçlükler çekebilir, müzik teorisi hakkında daha fazla bilgi edinmek isteyebilir, ancak teori ders kitaplarındaki dili ve çizelgeleri anlamakta zorlanıyor olabilir (Abramo, 2015). Alanyazında yapılan çalışmalar kültürel bağlamda daha değerli görüldüğü için ağırlıklı olarak beynin sol yarım küresiyle ilişkili olan analitik ve mantıksal becerileri ölçmeye yönelik yapılmıştır. Bunun sonucunda beynin sağ yarım küresiyle ilişkili olan yaratıcı ve sezgisel becerileri geliştiren öğretimler yapılmasında eksik kalınmıştır. Müzik öğretmenleri, müzik aracılığıyla iki kere farklı öğrencilerin yetersizliklerini destekleyerek üstün potansiyellerini ortaya koymalarını sağlayabilmektedir (Abramo, 2015). İki kere farklı bir öğrencinin öğretmeniyle yapılan bir görüşmede çocuğun öğretmeni, üstün yetenekli çocukların profilinin daha net ve basit olduğunu fakat yüksek düzeyde yeteneklere sahip çocukların genellikle ciddi eksiklikleri olduğunu ve bu kusurları yeni, beklenmedik yollarla telafi ettiklerine inanmaya başladığını belirtmiştir (Kay, 2000. s. 60). Başarılı olmak için iki kere farklı öğrencilerin yetersizliklerini en aza indirmek ve güçlü yanlarından yararlanmak için müzik derslerinde ekstra desteğe ihtiyaçları vardır (Abramo, 2015). Tarih boyunca müziğin, gözden çok kulağın önemli bir rol oynaması sebebiyle görme yetersizliği olan bireylerin en çok ilgi duyduğu alan olduğu görülmüştür (Yazar, 2021). Müziğin, olağan gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi, yetersizlikten etkilenmiş çocuklarda da büyük faydalar sağladığı gözlemlenmiştir ancak yetersizlikten etkilenmiş çocuklarla müzik alanında çalışmak zorlu bir süreçtir (Baydağ, 2013). Yazar (2021), görme yetersizliğine sahip öğrencilerin müzik eğitiminde yaşadığı zorlukları ve ihtiyaçlarını tespit edip ortaya koymuştur. Görme yetersizliği olan öğrenciler görme duyularının eksikliği sebebiyle diğer duyularını daha fazla kullanma eğilimindedirler. Görme yetersizliği olan öğrenciler, bazı beceriler için bağımsız hareket becerilerini geliştirmek zorunda kalarak işitme ve dokunma gibi duyuşal ipuçlarını değerlendirmektedirler (Altunay, 2003). Görme yetersizliği olan öğrencilerin eğitiminde müzik kullanımı dinleme becerisini arttıran, dikkat yoğunlaştıran ve tüm gelişim alanlarını destekleyen etkili bir disiplin olmaktadır (Özel, 2018). Özel gereksinimli bireyler duyularını yansıtmak ya da ortaya koymak için müziği araç olarak

kullanmaktadır (Ermiş & Kapçak, 2022). Müziğin duygu ve ifade dolu bir dil olması sebebiyle sesin tonları, ritimler ve melodilerin görme yetersizliği olan bir öğrenci için önemli bir iletişim aracı olduğu düşünülmektedir. Görme yetersizliği olan öğrencilerin müzik aracılığıyla duygularını tanıma ve ifade etme yeteneklerinin gelişmesi beklenmektedir. Ayrıca müziğin sosyal bağlamda etkileşim için güçlü bir araç olması sebebiyle, görme yetersizliği olan öğrencilerde sosyal becerilerin gelişimine katkıda bulunacağı yapılan araştırmalarda gözlemlenmiştir. Görme yetersizliği olan bireylerin müzik yeteneğinin sosyal ilişkiler kurma konusunda önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Yazar, 2021). Görme yetersizliği olan bireylerde müzik eğitimi, dil ve kulak gelişiminin yanı sıra bireylerin kimlik kazanımında da önemli rol oynamaktadır (Ermiş & Kapçak, 2022). Görme yetersizliği olan bireylerde müzik, stres yönetimi ve motor beceri gelişimi gibi konularda da kullanılmaktadır. Yapılan araştırmalar görme yetersizliği olan bireylerin müzik eğitiminde çeşitli zorluklarla karşılaştığını ve bu zorlukların belirlenip çözüme ulaşması için daha fazla bilimsel çalışma yapılması gerektiğini göstermiştir (Topaloğlu, 2023). Görme yetersizliği olan öğrencilere verilen müzik eğitimi, gören akranları ile aynı konu, bilgi ve becerileri kapsamaktadır. Müzik eğitimi içerisinde olan kulak eğitimi, ses eğitimi, solfej eğitimi, ritim duygusu, parmak tekniği, nota okuma-yazma gibi konular görme yetersizliği olan öğrenciler içinde gerekli konulardır. Görme yetersizliğine sahip bireylerin yetersizliklerine yönelik öğretim planlanmasının yapılması ve gerekli materyal desteğinin sağlanması son derece büyük önem taşımaktadır. Çünkü görme yetersizliği olan öğrenciler, gören akranlarının görsel algı ile yaptığı etkinlikleri diğer duyularını kullanarak yapmaktadırlar. Müziğin görme yetersizliği olan çocuklar üzerindeki olumlu etkilerine karşın en büyük sorun görme yetersizliği olan bireylere müzik eğitiminin nasıl verileceğidir. Braille nota yazısı ile oluşturulan kaynakların az olması sebebiyle Türkiye’de Braille müzik nota kullanımı yaygın değildir (Topaloğlu, 2023). Müzik öğretmenlerinin görme yetersizliği olan bireylere yönelik olarak Braille nota öğretimi konusunda eksikliği nedeniyle yeterli destek sağlayamadığı görülmüştür (Özel, 2018). Görme yetersizliği olan öğrencilerin, Braille materyal eksikliğinden ötürü girdikleri yetenek sınavlarında, solfej okuma, deşifre, sesli metin okuma gibi aşamalarda problemler

yaşadığı görülmüştür (Topaloğlu , 2023). Bu soruna alternatif çözüm yollarını ise bize teknoloji ve yardımcı araçlar sunmaktadır. Gelişen teknoloji görme yetersizliği olan bireylerin müzikle olan etkileşimini kolaylaştırmak adına bir dizi yardımcı araç ve materyal sunmaktadır. Bunlara en güzel örnekler konvertibl nota okuma cihazları ve sesli komutları algılayabilen müzik yazılımlarıdır. Görme yetersizliği olan bireylerde yukarıda sayılan olumlu etkileri gösteren müzik, görme yetersizliğine üstün yeteneğin eşlik etmesiyle daha kritik ve önemli bir rol oynamaktadır.

Abramo ve Natale-Abramo (2020) yaptıkları çalışmada müzik alanında üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerini belirlemişlerdir. Bu özellikler Tablo 3'te gösterilmiştir;

Tablo 3

Müzikte Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özellikleri

Müzikte Üstün Yetenekli Öğrencilerin Özellikleri
• <i>Müzik ve yüksek seslere karşı hassasiyet veya algı:</i> Seslerin büyümesine kapılabilirler. Başkalarının başlangıçta algılamadığı ortam seslerini duyma yeteneğine sahiptirler. Müziğin belirli bir türüne veya sanatçısına dair derin bilgilere sahip olabilirler. • <i>Güçlü müzik hafızası:</i> Şarkıları yalnızca birkaç kere duyduklarında bile ezberleyebilirler. Müzikleri kopyalayabilirler ve kulaktan dinlerler. Şarkı söyleyebilirler veya enstrüman çalabilirler. • <i>Uyum, anahtar, ritim, melodi ve biçim dahil olmak üzere müzik yapısının doğuştan anlaşılması:</i> Biçim veya kalıplarla doğuştan şarkılar veya melodiler oluşturur veya oluşturabilirler. Armoni, anahtar, ritim, melodiyi anlama gibi kavramları etiketlemek için resmi kelime dağarcığına sahip olmasalar bile sınıfta çalınan bir şarkıya armoni veya ritimler ekleyerek müziği anlamlı bir şekilde güzelleştirebilirler.

2.6. İki Kere Farklı Bir Çocuğa Sahip Olmak

Doğumlarından itibaren çocuklar temel yaşam ihtiyaçları açısından tamamen dışa bağımlı olmaları sebebiyle ebeveynlerine bir dizi zorluk sunmaktadır. Yapılan araştırmalar, çocukların kriz anında, hayatın olumlu yönleriyle başa çıkabilmesi için yeterli bir yetişkine ihtiyacı olduğunu göstermektedir (Kay, 2000. s.4). Uzun yıllar boyu, ebeveynler ve öğretmenler, bazı alanlarda üstün öğrenme yeteneğine sahip bazı alanlarda ise eşit derecede öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için gözlemlerde bulunmuşlardır. İki kere farklı öğrencilerin üstün yetenekli mi yoksa yetersizlikten etkilenmiş bir birey mi sorularının olması bu öğrenci grubunun doğru tanılanmasının önünde engeller oluşturduğu düşünülmektedir. Tartışmanın sona ermesiyle eğitimciler bu öğrencileri “iki kere farklı”

olarak kabul etmektedir (Winebrenner, 2003). İki kere farklı çocuklar olağan gelişim gösteren bir çocuğun gereksinim duyduğu tüm bakım hizmetlerine hatta bazen daha da fazlasına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu yüzden ebeveynlerin bu çocukların farklılığından meydana gelen beklenilenin üstünde ve ötesinde oluşan durumları idare edebilmeyi öğrenmeleri gerekmektedir (Wells, 2018). Ebeveynlerin genellikle çocuklarının yeteneklerini ve yetersizliklerini ilk fark eden kişiler olduğu düşünülmektedir ve çocuklarının öğrenme yetenekleri ya da sınırlılıkları hakkında bilgi toplama konusunda en iyi konumdadırlar (Papadopoulos, 2021). Bir çocuğun en önemli savunucusunun, anne/babası olduğu düşünülmektedir. Ancak, günümüzdeki okulların çeşitli demografik yapısı, ebeveynlerin okul yetkilileriyle iş birliği yapmak için ne kadar zaman ve kaynağa sahip olduklarında bir eşitsizlik yaratmaktadır. Bazı ebeveynler çocuklarının eğitim ihtiyaçlarını tartışmak için anında okul yetkilileriyle buluşabilirken, diğerleri işten izin almak için önceden haber verilmesi gereken saatlik işlerde çalışabilmektedir. Etkili bir savunucu olmak istemek ve nasıl olunacağını bilmek arasındaki boşluğunun, çoğu zaman ebeveynler için tatmin yoksunluğuna sebep olabileceği düşünülmektedir. Bazı çocuklar hiçbir zaman üstün yetenekli veya engelli olarak tanılanmazlar ve böyle durumlarda çocukların yetersizlik durumları için hizmet veya destek almaları olası olmamaktadır. Bunun sonucunda ebeveynlerin çocuklarının duygusal veya eğitim ihtiyaçlarının karşılanamaması sebebiyle ebeveyn stresi yaşadığı görülmektedir (Wells, 2018). Üstün yetenekli bir çocuğa ebeveynlik yapmak, ebeveynlerin yaşadıkları deneyimler açısından üstün yetenekli olmayan bir çocuğa ebeveynlik yapmaktan farklıdır. Ebeveynlik, en iyi koşullar altında aynı anda hem ödüllendirici hem de zorlu bir deneyimdir ve bunun sonucunda ortaya çıkan stres, çocuk yetiştirmenin taleplerine verilen normal bir tepki olarak kabul edilmektedir (Wells, 2018). Yapılan çalışmalar üstün yetenekliliğin başlı başına stresli bir durum olabileceğini, potansiyel olarak değişen aile dinamiklerine yol açabileceğini ve ebeveynler arasında kaygıya neden olabileceğini vurgulamaktadır (Papadopoulos, 2021). Özel gereksinimleri olan bir çocuğun ebeveynleri artan durumsal talepleri nedeniyle ortalamadan daha yüksek düzeyde stres yaşayabilmektedir (Wells, 2018). İki kere farklı bir çocuğa ebeveynlik yapmak

hem yetersizliği hem üstün yeteneğinin alışılmadık kombinasyonu sebebiyle benzersizdir. Bu özgün deneyimler genellikle endişeleri artırmakta, kararları etkilemekte ve stresi ve kaygıyı şiddetlendirmektedir (Papadopoulos, 2021). İki kere farklı çocukların ebeveynlerinde ebeveyn stresini anlamak, çocukların sosyal değişimleri için önemli bir rol oynamaktadır. İki kere farklı çocukların ihtiyaçlarını büyük ölçüde anneleri sağlamaktadır (Kay, 2000. s.1). İki kere farklı çocukların ebeveynleri, okul personelinin (öğretmenler ve okul psikologları gibi) iki kere farklı öğrenciler için akademik deneyimler sağlama ve sosyal-duygusal gelişimlerini destekleme yeterlilikleri gibi birçok temel endişe alanıyla karşı karşıya kalmaktadır (Papadopoulos, 2021). Bu gibi endişeler genellikle okul personelinin birçoğunun hem güçlü yönlere dayalı fırsatlar sağlama hem de öğrenme eksikliklerini gidermek için tasarlanmış fırsatlar sağlama konusunda eksik olmasından kaynaklanmaktadır; yapılan çalışmalar bu iki faktörün göz önünde bulundurulmasının iki kere farklı çocuklar için kritik önem taşıdığını göstermiştir. Ebeveynlerin çocuğunu normalden farklı veya daha uyumsuz algılayışı özyeterlilik duygularını azaltabilmektedir. Öz yeterlilik sorunu yaşayan ebeveynler, ebeveynlik rolündeki yeterliliklerine daha az güvenmekte ve çocuklarının sorunlarıyla baş etme yeteneklerini daha sık sorgulamaktadır (Wells, 2018). Üstün yetenekli çocukların ebeveynleri sıklıkla olumsuz duyguları bildirmektedir çünkü uygun rehberlik sağlayamadıklarını veya zorlayıcı davranışlarını başarılı bir şekilde yönetemediklerini hissetmektedirler (Papadopoulos, 2021). Üstün yetenekli çocukların ebeveynleri çocuklarının gelişimsel dönüm noktalarındaki erken ustalıklarının farkına varırlar. Yetersizliği olan çocukların ebeveynleri de çocuklarının olağan gelişim gösteren akranlarına göre farklı bir hızda geliştiğinin farkında olabilmektedirler (Wells, 2018). İki kere farklı çocukların ebeveynleri tarafından ortak deneyimlenen benzer yaşam deneyimleri bulunmaktadır. Bu deneyimleri üstün yetenekli çocuklarda bulunan eş zamansız gelişim ve çeşitli yetersizlik nedeniyle potansiyel gelişimsel sorunlar oluşturmaktadır. İki kere farklı çocukların ebeveynlerinden aldıkları destek ve kabulün, bu çocukların okul dışındaki yeteneklerini fark etmelerine, takdir etmelerine ve kabul etmelerine, ayrıca akademik olarak başarılı olmak için telafi edici taktikler ve kişisel

stratejiler geliştirmelerine yardımcı olduğu tespit edilmiştir (Papadopoulos, 2021). Ebeveyn ve etkileşimde olduğu kişilerin çocuğa aşırı korumacı, dışlayıcı ya da ihmal edici davranışlarının iletişim bozukluklarına sebep olduğu bu yüzden de sosyal çevreye uyum konusunda problem yaşamasına neden olduğu düşünölmektedir (Yazar, 2021). Bu yüzden iki kere farklı çocuğa sahip ebeveynlerin ve etkileşimde olan çevresinin çocuğa yönelik davranışları önemli bir yer tutmaktadır.

2.7. İlgili Araştırmalar

İki kere farklı öğrenciler, bir yetersizlikle aynı anda yüksek bilişsel yeteneklere sahip olan öğrencilerdir. Bu öğrenci grubunun farkındalığı Hollingworth'un 1923 tarihli Özel yetenekler ve kusurlar: Eđitim için önemi adlı eserine kadar uzanmaktadır (Bannister-Tyrrell vd., 2018). Leta Hollingworth iki kere farklı öğrencilerin ilk savunucularından olmuştur. Corn (1979), iki kere farklı çocukların üstün yeteneklilik ve yetersizliğinin yaşamları üzerindeki etkisini inceleyen Üstün Zekâlıların Eđitimde Eđitsel Etkileri ("The Cost of Building a Bridge: Educational Implications in the Education of the Gifted") (1979) kitabını yazmıştır. Grossi (1970), Olađanüstü Çocuklar Konseyinin (CEC) Üstün Yetenekliler Derneđi için "yetenekli-engelliler" olarak anılan nüfusla ilgili özel bir komiteye başkanlık etmiştir ve bununla ilgili bir bilgi formu geliştirmiştir (Corn & Henderson, 2001). 1981 yılında John Hopkins Üniversitesi tarafından üstün yetenekliler ve özel eğitim alanından uzmanların davet edilmesiyle iki kere farklı olan çocuklarla yapılan çalışmalar resmen başlatılmıştır. Çalışmalara başlanılan tarihten bu yana bu öğrencilerin ihtiyaç analizini yapmak ve ihtiyaçlarını karşılamak için birçok teorik ve ampirik çalışma yapılmış ve bu doğrultuda araçlar ve yeni yöntemler geliştirilmiştir (Buică-Belciu & Popovici, 2014). İki kere farklılık kavramı alanyazında son derece yeni bir kavramdır ve yapılan çalışmalar sıklıkla iki kere farklı çocukların tanılamalarını yapıp onların gelişim alanları hakkında bilgi vermektedir. İki kere farklı çocuklarla yapılan araştırmaların çođu özel öğrenme güçlüğu ve aynı zamanda üstün yeteneğe sahip olan öğrenciler üzerinedir. Yapılan deneysel çalışmaların büyük bir bölümü; iki kere farklı öğrencilerin tanımlanması veya öğrenme güçlüğu olan

zihinsel olarak yetenekli öğrencilere odaklanmaktadır. Bunun dışında otizm spektrum bozukluğu ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğuna sahip üstün yetenekli öğrencilerle yapılan çalışmalar da bulunmaktadır ancak diğer engel gruplarıyla yapılan çalışmalar sınırlıdır. (Kaufmann, 2018 s. 66-67). Fiziksel olarak yetersizlikten etkilenmiş veya davranışsal bozukluğu olan üstün yetenekli çocuklarla yapılan çalışmalar oldukça azdır. Fakat alan yazında son yıllarda yapılan üstün yeteneğe sahip otizm spektrum bozukluğu veya dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan öğrencilerle yapılan araştırmaların sayısının arttığı gözlenmektedir (Yılmaz-Yenioğlu, & Melekoğlu, 2020). İki kere farklı öğrencileri inceleyen araştırmaların çoğu, Kuzey Amerika'da gerçekleştirilmiş olup, genellikle çalışmaların odak noktasını akademik başarı ve bu öğrenci grubu için sınıf içi müdahaleler oluşturmıştır (Ronksley-Pavia & Townend, 2017). Son yıllarda, üstün yetenekli öğrenciler alanında, iki kere farklı çocukları kapsayan diğerlerine oranla küçük fakat sürekli bir araştırma akışı görülmektedir (Amiri, 2020). Fakat iki kere farklı çocukların bakış açılarına odaklanan ve bu çocukların yaşam deneyimlerini araştıran çalışmalar oldukça sınırlıdır (Ronksley-Pavia & Townend, 2017).

Gök, Baş ve Tuncay (2018), dürtüsel bozukluğa sahip üstün yetenekli bir çocuğun aile hayatı ve okul hayatıyla ilgili yaptığı vaka çalışmasında, iki kere farklı olma durumunda yaşanan zorlukların ve çocuğun üstün yeteneğinin yetersizliğinin gölgesinde kalıp, kalmadığını incelemişlerdir. Elde edilen verileri kavramsal birimlere göre ayrıştırarak kodlamışlardır. Ayrıştırılan kodlar birleştirildiğinde iki ana temanın ortaya çıktığını bulmuşlardır. Bu iki temanın üstün yeteneklilik ve psikolojik sorunlara maruz kalma olduğunu saptamışlardır.

Bannister-Tyrrell, Mavropoulou, Jones, Bailey, O'Donnell-Ostini ve Dorji, (2018), iki kere farklı olan öğrencilere öğretim yapacak öğretmenlerin bu öğrenci grubuna yönelik kendi bildirdikleri algıları ve kapsayıcı bir sınıfta bu öğrencilerin etkili eğitimcileri olma yeterliliklerini araştırmışlardır. Avusturalya bölgesinde ilgili alanda öğretmenlik eğitimi alan 100 lisans öğrencisine geliştirdikleri anketi uygulamışlardır. Araştırmaya katılan katılımcılardan elde ettikleri verilere göre; öğretmenlerin yaşının, ebeveyn olma deneyiminin, özel ve kapsayıcı eğitimdeki çalışma birimlerine maruz kalmalarının; onların

bilgilerini, yeterlilik algılarını veya genel tutumlarını farklılaştırmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ronksley-Pavia (2016), yaşları 9 ila 16 arasında değişen sekiz iki kere farklı öğrencinin yaşam deneyimlerini ortaya koymak için vaka çalışması yöntemiyle bir araştırma yapmıştır. Bu çalışma, çocukların yaşadıkları deneyimleri, çocuklarla ve ebeveynleriyle okul yerine kendi ev ortamlarında görüşmeye dayalı yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen bulgular tema haline getirilmiştir. Elde edilen bulgularda; kişisel ilgi alanlarından uzaklaşma, öğretmenler tarafından akranlarının önünde hedef gösterilme ve katılımcıların hayatlarındaki evcil hayvanların önemi gibi temalar bulunmuştur. Ayrıca, tüm sekiz katılımcının hayatlarında zorbalığı yaygın bir şekilde yaşadıkları belirlenmiştir.

Beacham ve Rouse (2012), lisans öğretmenliği eğitiminde iki kere farklı çocukların öğrenme ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik bir çalışma yapmıştır. Yapılan çalışma sonucunda lisans öğretmenliği eğitiminin, iki kere farklı çocukların öğrenme ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik yeterliliklerini şekillendireceğini bulmuşlardır.

Moon ve Rees (2004), iki kere farklı öğrencilerin ortak özelliklerini belirleyen bir liste oluşturmuştur. Bu ortak özelliklerin; öğrencilerin sahip olduğu düşük motivasyon, öğrenilmiş çaresizlik, başarısızlığa karşı tahammülsüzlük, duygusal, sosyal veya davranışsal sorunlar olduğu saptanmıştır.

Bunun aksine Vespi ve Yewchuk (1992), iki kere farklı öğrencilerin sosyal/duygusal gelişimini inceleyen çalışmalarında, bu öğrencilerin iyi desteklendiği takdirde, kendi kendine motivasyon, artan güven ve başarı için muazzam bir kapasiteye sahip olduklarını bulmuşlardır. Yaşları 9-12 arasında değişen dört tane iki kere farklı öğrenci, öğrencilerin ebeveynleri ve öğretmenleriyle görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen bulgulardan temalar çıkartılmıştır.

Townend (2015), Foley-Nicpon (2012) ve Barber ve Mueller (2011), tarafından iki kere farklı öğrencilere yönelik bir derleme çalışması yapılmıştır. Yapılan çalışma son 10 yılda

yapılan araştırmalar iki kere farklı çocuklar ve ergenlerin düşük benlik kavramı sergilediklerini ortaya koymuştur.

Townend (2015), yaşları 7 ila 16 arasında olan on bir iki kere farklı öğrenciyi karma yöntemli vaka çalışması metodolojisini kullanarak araştırmıştır. Katılımcı öğrencileri bir ila iki yıl süreyle incelemiştir. Çalışmasına katılan iki kere farklı çocukların hepsi akranlarından farklı hissettiklerini söylemiştir. Çalışmaya katılan 2 öğrencide ise düşük akademik başarı saptanmıştır. İlkokul kademesinde olan iki kere farklı öğrencilerin ortaokul kademesindeki iki kere farklı öğrencilere göre akranları tarafından daha fazla kabul görmeme durumuna maruz kaldığı görölmüştür. Yapılan araştırmada akranları kabul görmemenin, katılımcılarda ortaokul yıllarına doğru ilerledikçe düşük öz saygıya neden olduğu bulunmuştur.

Barber ve Mueller'in (2011), iki kere farklı ergen bireylerle yaptığı 90 kişilik çalışmasında, katılımcılarının yetenekli veya ortalama performans gösteren ergenlere göre daha düşük benlik kavramına sahip olduğu ve daha problemlili sosyal etkileşim gerçekteştirdiklerini bulmuşlardır.

Foley-Nicpon vd. (2012), DEHB'li entelektüel olarak yetenekli öğrencilerin üstün yetenekli öğrencilere göre daha düşük benlik kavramı sergilediklerini ve bunun da öğrencilerin duygusal durumlarını etkileyip kendi davranışlarında daha olumsuz algılara neden olduğunu bulmuştur. Yapılan bazı araştırmalarda ise, iki kere farklı öğrencilerin çevresi güvenli ve destekleyici olduğuanda, öğrencinin yüksek sosyal beklentilerinin karşılandığı ve böylece yüksek benlik kavramı geliştirdiği bulunmuştur.

Baum ve arkadaşları tarafından yapılan on kişilik bir vaka çalışmasında (2014), iki kere farklı öğrencilerin eğitimine göre güçlü yönleri dayalı uyarlanan bir okulda ortaokula devam eden öğrencilerin benlik kavramında kayda değer artışlar gözlemlenmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin başta tümü önceden yaşadıkları olumsuz okul deneyimlerini belirtmişleridir. Uyarlamalar yapıldıktan sonra öğrencilerin sosyal duygusal ve bilişsel açıdan problemlerin üstesinden gelmede ilerleme kaydettikleri gözlemlenmiştir. Baum vd., (2014), olumlu yönde bu değişimi uyarlanan ortama borçludur. Bu da öğrencileri tanımak,

eş zamansız davranışları anlamak, bireysel farklılıkları için onlara vakit tanımak, çevreyle etkileşimlerini olumlu geliştirmek ve güçlü yönleri temel alan yetenek odaklı bir öğrenme ortamı yaratmak ile mümkündür.

Ingraham, Daugherty ve Gorrafa'nın (1995), kör-sağır üstün yetenekli üç öğrenci ile vaka çalışması yapmışlardır. Katılımcı öğrencilere kapsamlı bireysel destek hizmeti sağlanmıştır. Süreç sonucundaki değerlendirmelerde üç öğrencinin de akademik olarak başarılı olmalarına rağmen akranlarıyla etkileşim ve onlar tarafından kabul edilme konusunda zorluklarla karşılaştığını bulmuştur. Yapılan çalışmada çoğunlukla öğrencilerin sahip olduğu görme ve işitme yetersizliğinden kaynaklanan akran reddi yaşamadığını fakat öğrenciler ve öğretmenleri için duyuşal bozukluğun en büyük zorluk olarak kabul edildiğı görülmüştür. Katılımcı öğrenciler kendilerini günlük etkileşimlerden ve sınıf arkadaşlarıyla sosyalleşmekten izole edilmiş ve kopuk hissettiklerini belirtmişlerdir. Yapılan araştırmada öğrencilerin yetersizliklerine yönelik destekleyici bir uzmanın oluşu, öğrencilerin akranlarıyla sosyalleşme yetenekleri üzerinde zarar verici bir etkiye sahip olduğu düşünölmektedir.

Horn (2012), yaptığı çalışmada asperger sendromuna sahip üstün yetenekli üç öğrencinin akademik, sosyal ve davranışsal özelliklerini, öğrencilerle yapılan görüşmelerin yanı sıra öğretmenleri ve velileriyle yapılan görüşmeler yoluyla incelemiştir. Çalışmanın metodu bireysel vaka çalışmasıdır. Çalışma sonucu elde edilen bulgular üç öğrencinin de sosyal sorunlar sebebiyle endişe yaşadığı fakat endişe düzeylerinin farklı olduğunu göstermiştir. Yaşadıkları endişe probleminin öğrencilerin yaşamında problem yaratmadığını belirtmiştir. Bu durum, çoğu üstün yetenekli öğrencinin gelişmiş bilişsel yeteneklerinin yetersizliklerini telafi etme imkânı tanımış olabileceğinden kaynakladığı düşünölmektedir.

Assouline, Nicpon ve Doobay, (2009), her biri sosyal zorluklar yaşayan, bilişsel ve başarı profilleri neredeyse aynı düzeye sahip biri otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan ve diğeri OSB olmayan iki üstün yetenekli kız öğrencinin psikometrik özelliklerine ilişkin bir vaka çalışması yapmışlardır. Psikoeğitim ve psikososyal değerlendirmelerden elde edilen sonuçlar, aşırı üstün zekâlılığın etkisi ile OSB'nin göstergesi olan, eşlik eden sosyal zorluklar

arasında nasıl ayırım yapabileceğini göstermektedir. Eşlik eden sosyal zorlukların bir yetersizliğin göstergesi değil, üstün yetenekliliğin özellikleri olduğu görülmüştür. Çalışmanın değerlendirme sonuçlarının karşılaştırılması, bilişsel ve başarı bilgilerinin alaka düzeyinin yanı sıra, OSB tanısı için özel önlemlerin gerekliliğini vurgulamaktadır. Elde edilen bulgularda katılımcı öğrencilerin neredeyse aynı üstün bilişsel ve başarı performanslarını sergilediği görülmüştür.

Nowicki, Brown ve Stepien (2014), yaptıkları bir çalışma okullarda görülen sosyal dışlanma üzerine odaklanmaktadır. Bu çalışmada, farklılığın “çocukları sosyal olarak dışlama eylemini yönlendirmede” kilit bir unsur olduğunu bulmuşlardır. İki kere farklı çocuklar bu farklılığı iki kere hissedebilmektedir. Bu çocuklar ne üstün yetenekli gruba ne de bir yetersizlik grubuna tamamen uymamaktadırlar. Bu sebeple iki kere farklı durumları arasında bağlantı sağlamanın zorluğu bu çocukları sosyal izolasyona itmektedir (Amiri, 2020). İki kere farklı olan çocukların sosyal izolasyon probleminin önüne geçmek için ebeveynler, eğitimciler ve etkileşim içerisinde bulundukları kişiler organize bir şekilde hareket etmelidir. İki kere farklı çocuklarla etkileşimde olan tüm çevre bu farklılıkların farkında olmalı ve çocuklarda oluşabilecek olumsuz sosyal problemlerin potansiyelini azaltmakta rol oynamalıdır (Amiri, 2020).

Klingner (2022), risk grubunda olan iki kere farklı çocukları anlamaya odaklanan bir çalışma yapmıştır. Elde edilen bulgularda iki kere farklı çocukların karşılaştıkları en büyük zorlukların yanlış anlama ve yanlış teşhis olduğu bulunmuştur. Eğitimciler iki kere farklı öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelmeden önce öğrencilerin güçlü yönlerini tanıdığına, bu öğrencilerin başarılı olma olasılığı daha yüksek olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca elde edilen bulgularda her bir iki kere farklı öğrencinin benzersiz ihtiyaçlarını karşılamak için iş birliğine dayalı bir yaklaşım düşünmenin, okul ortamında başarı fırsatlarını en üst düzeye çıkarma konusunda önemli bir rol oynadığını saptamıştır.

Burger-Veltmeijer (2007), bir keşif çalışması olarak; otizm spektrumunda bir bozukluğu olan (belirtileri) üstün yetenekli çocukların doğru ikili tanımlarını ve değerlendirmelerini nasıl geliştirebiliriz? Temel sorusuna cevap aramak için 2004 yılında günümüzde 'Dimensional

Discrepanc' yani 'Boyutsal Farklılık modeli' (DD-model) olarak adlandırılan ilk tasarım taslağını tanıtmıştır. Yaptığı çalışmada 'üstün yeteneklilik ve otizm spektrum bozukluğu' şeklinde olan hatalı ikili tanıların nedenleri özetlenmiştir. Birbiriyle ilişkili bu nedenler, 'gri bölge' olarak adlandırılan bölgede sentezlenmiştir. DD modelinin bu temel kısmı, OSB'li ve OSB'siz üstün yeteneklilik arasındaki sınır çizgisidir. Tanı sorununa çözüm, bu gri bölgedeki çocukların ihtiyaç temelli değerlendirilmesinde bulunur. Bu amaçla, bu sınır bölgesi DD-kontrol listesinin taslak tasarımında işlevsel hale getirilmiştir. Yakın gelecekte bu değerlendirme aracı 'tasarım araştırması' metodolojisi ile doğrulanacaktır. Bu arada Burger-Veltmeijer (2007), yaratıcı profesyonellerin zaten temel fikirleri kullanmaya başlayacağını düşünmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, araştırmanın katılımcılarına, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının detaylı bir şekilde açıklamasına yer verilmiştir. Ayrıca veri toplama süreci, verilerin nasıl analiz edildiği ve verilerin geçerlilik ve güvenilirliğine dair bilgiler de bu bölümde yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Yapılan çalışmada iki kere farklı iki çocuğun yaşamının keşifsel bir analizini yapmak için nitel yaklaşımlardan biri olan vaka çalışması yöntemi kullanılmıştır. Vaka çalışmasının amacı incelenen durum veya olguyu derinlemesine keşfetmek ve betimsel tanımını yapmaktır. Araştırmada kullanılan model, çalışılan öğrencinin özgün durumu ile alakalı olduğu için, genel standartlarla bağdaşmayan aşırı, aykırı ve ayırt edici koşullar üzerinde çalışırken de kullanılabilen tek bir analiz birimi (birey, program, okul vb.) kullanılmaktadır (Gök, Baş & Tuncay 2018). Bu araştırmanın amacı görme yetersizliğine sahip üstün yetenekli iki kere farklı çocukların; kendilerinin, ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin görüşlerine göre eğitim ve yaşam deneyimlerini ortaya koymaktır. Bu tür araştırmalar nitel bir yaklaşımla betimleyici keşfedicilerdir (Merriam, 2009). Bu araştırma, iki kere farklı bir öğrencinin ve çevresinin yaşadığı avantajları ve dezavantajları yarı yapılandırılmış görüşmeler ve anketler aracılığıyla keşfetmeye yönelik olarak yürütülmüştür, bu nedenle

araştırma betimseldir. Bu yaklaşım, görüşmelerin sohbete dayalı olması için esneklik sağlarken aynı zamanda “görüşme yapılan tüm kişilere aynı temel soruların sorulmasını” sağladığı için kullanılmıştır. Bir araştırma yöntemi olarak görüşmeler; yaşamları bazı problemleri yansıtan bireylerin deneyimlerini anlayarak eğitim ve diğer önemli sosyal konular hakkında fikir edinmenin güçlü bir yoludur (Seidman, 2006, s. 14). Seidman, nitel görüşmelerin kullanımının, bireylerin yaşanmış deneyimlerini ve bu deneyimlerle ilgili anlam yaratmalarını anlamak amacıyla olduğunu, bu nedenle odak noktasının çocukların yaşanmış deneyimlerini yeniden yorumlamak olduğunu öne sürmektedir. Kullanılan jest ve mimikler sayesinde veri toplamanın doğal olması için nitel bir yaklaşım kullanılmıştır. Nitel veriler, tanımlama ve açıklama açısından daha zengin olduğu için nicel verilere göre daha avantajlıdır. Nitel verilerin genel biçimi, gözlemlerden, görüşmelerden veya belgelerden türetilen kelimeler biçimindedir (Huberman, Miles & Saldana, 2013).

3.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları Ankara ilinde görme engelliler okuluna devam eden aynı zamanda BİLSEM genel yetenek-müzik öğrencisi olan 6. Sınıf kız ve 8. Sınıf erkek öğrenci, öğrencilerin görme engelliler okulundaki öğretmenleri, BİLSEM öğretmenleri ve öğrencilerin anneleri oluşturmuştur. Katılımcı öğretmenlere yöneltilen sorulardan alınan cevaplarla aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 4

Katılımcı Öğretmene Yönelik Demografik Bilgiler Tablosu

Katılımcı Öğretmen	Cinsiyet	Yaşı	Eğitim Durumu	Mezun Olduğu Program	Mesleki Deneyim	Görev Yaptığı Kurum
Ayşe	Kadın	53	Yüksek Lisans	Müzik Öğretmenliği	16 yıl ve üzeri	Görme Engelliler Ortaokulu
Belgin	Kadın	43	Lisans	Bilgisayar Öğretmenliği	16 yıl ve üzeri	Görme Engelliler Ortaokulu
Betül	Kadın	46	Lisans	Beden Eğitimi Öğretmenliği	16 yıl ve üzeri	Görme Engelliler Ortaokulu
Gökhan	Erkek	43	Yüksek Lisans	Müzik Öğretmenliği	16 yıl ve üzeri	Bilim ve Sanat Merkezi
Ersin	Erkek	54	Yüksek Lisans	Müzik Öğretmenliği	16 yıl ve üzeri	Bilim ve Sanat Merkezi
Nilay	Kadın	38	Doktora	Kimya Öğretmenliği	16 yıl ve üzeri	Bilim ve Sanat Merkezi

Katılımcı iki kere farklı öğrencilerin demografik bilgilerine yönelik ebeveynlerine sorulan sorulara verilen cevaplar tablo halinde aşağıdadır.

Tablo 5

İki Kere Farklı Çocuğa İlişkin Demografik Bilgiler Tablosu.

Özellikler	Asya	Oğuz
Cinsiyet	Kız	Erkek
Yaş	12	13
Hastane Tanısı	Hipopitüitizm, kraniofaringeal kanalın belirsiz veya bilinmeyen davranış neoplazmı, bilateral optik disk solukluğu.	Leber Konjenital Amorozis
Yetersizliğin Fark Edilme Yaşı	3 yaş	0-1 yaş
Özel Eğitime Başlama Yaşı	4	3
Özel Yeteneğin Fark Edilme Yaşı	8	9
BİLSEM'e Başlama Yaşı	10	10
BİLSEM' de Aldığı Eğitimler	Genel Yetenek ve Müzik Yeteneği	Genel Yetenek ve Müzik Yeteneği
Çocuğun Ek Yetersizlik Durumu	Yok	Yok
Kardeş Sayısı	1	1

3.3. Veri Toplama Araçları

Anket: Çalışmada kullanılmış olan “Engelli Çocuk Hakkında Bilgi Formu (EÇAPA)” çalışmanın tez danışmanı Çitil tarafından 2016 yılında Engelli Çocuğu Olan Ailelerin

Toplumsal Yapısı ve Eğitsel Sorunları (Ankara İli Örneği) isimli doktora tezi kapsamında üretilmiştir. Görme engelliler okulundaki ve BİLSEM'deki katılımcı öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler anketi uygulanarak yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmadan önce öğretmenlere dair bilgiler elde edilmiştir.

Görüşme Formu: Araştırma kapsamında nitel görüşmeler için “İki Kere Farklı Çocuğa Sahip Ailelerin Görüş ve Beklentilerini Saptama Formu (Ek-6), Özel Yetenekli Çocuk Hakkında Öğretmen Görüşme Formu (Görme Engelliler Okulu) (Ek-3), Özel Yetenekli Çocuk Hakkında Öğretmen Görüşme Formu (BİLSEM) (Ek-5), Özel Yetenekli Çocuk Görüşme Formu (Ek-7)” araştırmacı tarafından hazırlanarak, görme engelliler alanından 1, üstün yetenek alanından 2, zihin engelliler alanından 2 olmak üzere alanda uzman 5 akademisyenden uzman görüşü alınmış ve uygulanmıştır. Görüşme tekniği araştırmada cevabı aranılan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden derinlemesine veri toplamaya yarayan esnek bir veri toplama aracıdır (Arseven, 2001). Araştırmada kullanılan formlar yarı yapılandırılmış bir görüşme formu olma özelliği taşımaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir (Büyüköztürk vd., 2009, s. 163). Bu nedenle araştırmacı görüşmeler esnasında açık uçlu soruları yöneltirken konunun gidişatına göre yeni sorular ekleyebilir. Bu görüşme formu; Engelli Çocuk Hakkında Bilgi Formu (Ek-1), İki Kere Farklı Çocuğa Sahip Ailelerin Görüş ve Beklentilerini Saptama Formu (Ek-6), Öğretmene İlişkin Demografik Bilgiler Formu (Ek-4), Özel Yetenekli Çocuk Hakkında Öğretmen Görüşme Formu (Görme Engelliler Okulu) (Ek-3), Özel Yetenekli Çocuk Hakkında Öğretmen Görüşme Formu (BİLSEM) (Ek-5), Özel Yetenekli Çocuk Görüşme Formu (Ek-7) olmak üzere 6 kısımdan oluşmaktadır. Engelli Çocuk Hakkında Bilgi Formu çocukla ilgili temel bilgilerin alındığı 18 yapılandırılmış sorudan oluşmaktadır. İki Kere Farklı Çocuğa Sahip Ailelerin Görüş ve Beklentilerini Saptama Formu, tez araştırması kapsamında en temel soruların yer aldığı 25 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Bu formda iki kere farklı çocuğa sahip ailelerin görüş ve beklentilerine ilişkin veri toplanması amaçlanmıştır. Öğretmene İlişkin Demografik Bilgiler Formu, 6 yapılandırılmış sorunda oluşmakta ve öğretmenlerin cinsiyet, yaş, mezuniyet,

deneyim gibi temel bilgileri elde etmeyi amaçlamıştır. Özel Yetenekli Çocuk Hakkında Öğretmen Görüşme Formu (Görme Engelliler Okulu), 20 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Burada da iki kere farklı olan öğrenci ile ilgili görme engelliler okulunda çalışan öğretmenlerin görüşleri öğrenilmeye çalışılacaktır. Özel Yetenekli Çocuk Hakkında Öğretmen Görüşme Formu (BİLSEM), ise 15 açık uçlu sorudan oluşup BİLSEM’de çalışan öğretmenlerin iki kere farklı çocuğumuza yönelik görüş ve düşüncelerini öğrenmek için oluşturulmuştur. Son olarak ise “Özel Yetenekli Çocuk Görüşme Formu” 12 açık uçlu sorudan oluşmakta ve öğrencinin hem görme engelliler okulu hem de BİLSEM sürecine ilişkin deneyim ve görüşlerine ilişkin veri elde etmek amaçlanmıştır. Görüşme formları özel eğitim alanında uzman olan 4 farklı akademisyene gönderilmiş ve gelen dönütler neticesinde son şekli verilmiştir. Görüşmeler esnasında katılımcının verdiği bilgilerin açılması gerektiği düşünüldüğünde sondaj sorular kullanılabilir. Araştırma kapsamında 1 anne, 3 görme engelliler okulu öğretmeni, 3 BİLSEM öğretmeni olmak üzere toplam 6 öğretmen ve iki öğrenci ile görüşülmüştür. Görüşmelerde alınan cevapların uzunluğunun farklılık göstereceği düşünüldüğü için katılımcıların en uygun olacağı zaman diliminde birebir şekilde yapılmıştır. Araştırmacı görüşmeleri yapmak için katılımcıların olduğu okullara giderek görüşmeleri boş bir sınıfta yapmıştır. Yoğunluk anlamında problem yaşayan katılımcılar ile internet üzerinden online bir şekilde görüşme sağlanmıştır. Araştırmacı tarafından görüşmecilere, görüşme sorularına başlamadan önce görüşmenin içeriği hakkında bilgi vermiştir. Araştırmacı görüşme esnasında görüşmecilerin verdikleri cevaplar öncülüğünde görüşme formu soruları dışında sorular yönelterek cevapların daha derinlemesine bir şekilde aktarılmasını sağlamıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Görüşmelerin tamamı ses kaydı altına alınmış ve araştırmacı tarafından deşifre edilmiştir. Görüşmeleri kayıt etmek için Android işletim sistemine sahip ileri teknoloji ürünü bir akıllı telefon kullanılmıştır. Cihaz, ses kayıtlarını “MPEG-4 Ses (.m4a)” formatında yüksek kalitede kaydedilmiştir. Ses kayıtları araştırmacı tarafından deşifre edilmiştir. Ses kayıtları

ayrıca iki yüksek lisans öğrencisine deşifre ettirilmiş ve gözlemciler arası güvenilirlik verileri doğrulanmıştır. Elde edilen bulgular betimsel analiz yöntemiyle ayrıntılı bir şekilde sınıflandırılmıştır. Bu analiz sürecinde, ses kayıtlarından elde edilen veriler detaylı bir şekilde incelenerek önemli temalar ve desenler belirlenmiştir. Bulgular, katılımcıların görüşlerinin ve deneyimlerinin doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlamak için derinlemesine analiz edilmiştir.

3.5. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Yapılan araştırma kapsamınca iç geçerliliği sağlamak adına görüşmeler sonucunda katılımcılardan elde edilen veriler doğrudan alıntılar kullanılarak aktarılmıştır. Araştırmada elde edilen bilgilerin doğruluğunu tespit etmek adına görüşme verilerinin derinlemesine bir şekilde aktarılması, okuyucular için araştırmanın kapsamını ve araştırma analizlerinin geçerliliğinin anlaşılmasına olanak tanımıştır. Araştırma özgün bağlam ve koşullar altında gerçekleştirilen nitel bir çalışmadır. Diğer tüm nitel çalışmalar gibi genellenebilirliği sınırlıdır. Bu araştırmada katılımcıların yaşadığı deneyimleri ve onların bakış açılarını bütünüyle yansıtmak amacıyla görüşmeler derinlemesine bir çalışmayla yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde katılımcıların sahip olduğu duygu, düşünce ve deneyimlerini daha detaylı açıklaması için yeterli miktarda zaman ayrılmıştır. Elde edilen verilerin doğruluğunu kontrol etmek amacıyla veriler katılımcılara sunulmuş olup geri bildirim alınmıştır. Farklı katılımcılar araştırma sürecine dahil edilerek veriler karşılaştırılmıştır. Verileri analiz ederken kullanılan kodlama yöntemi, araştırmanın daha şeffaf ve derinlemesine sunulmasına yardımcı olmuş ve araştırmanın tekrarlanabilirliğini arttırmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme formları ve anketler araştırma öncesi belirlenip standartlaştırılarak, katılımcılara paralel sorular ve ölçüm kriterleri sağlanmıştır. Görüşmeler ses kaydedici araçlarla kaydedildiği için verilerin analizinde ve verilerin tutarlılığını kontrol etmek için kolaylık sağlamaktadır. Araştırmanın veri toplama süresince, araştırmacı çalışmayla alakalı detaylı notlar almış olup veri analizinde ek bilgiler sağlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. İki Kere Farklı Öğrencilerin Ebeveyn Görüşmesine İlişkin Bulgular

İki kere farklı öğrencilerin ebeveynleri ile yapılan görüşmede daha önce hazırlanan ve 25 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmış, her iki öğrenci için elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Çocuğunuz ne zaman ve nasıl görme engelli olarak tanındı? Bu süreçte neler yaşadınız?:

Sorusuna Asya'nın annesi Eda Hanım: Asya'nın gören bir çocuk olarak doğduğunu, daha sonra tıbbi kontrollerde beyninin görme alanında tümör olduğunun fark edilmesi, ardından yapılan ameliyata rağmen Asya'nın 3 buçuk yaşında görme gücünü kaybettiğini belirtmiştir.

Aynı soruya Oğuz'un annesi Serap Hanım: Oğuz'un görme engelli olarak doğduğunu anlamadığını o sıralarda kendi sağlık sıkıntılarıyla uğraştığını belirtmiştir. Rutin sağlık kontrollerinde bir hemşire tarafından fark edilip doktora yönlendirildiklerini söylemiştir. Gittikleri ilk doktor kontrolünde görme engelli olduğu anlaşılmayan Oğuz'un daha sonraki kontrollerde 2 aylıkken görme engelli olduğu asistanlar tarafından fark edilmiştir. Oğuz'un annesi yaşadıkları şoku şu şekilde anlatmıştır:

Hastaneden randevu aldık gittik. Asistanlar orda muayene edeceklerdi. Eşim Oğuz'u kucağına aldı, o sırada Oğuz 2 aylıktı. Asistanlar bize döndü ve dediler ki ne zaman fark ettiniz görmediğini? Biz şok olduk eşimle, donduk kaldık böyle birbirimize baktık. Nasıl yani dedik? İnanamadık.

Bu süreçte çocuğunuz veya kendiniz için herhangi bir uzmandan destek (psikolojik, bilgi) aldınız mı?:

Eda Hanım çocuğunun ameliyat sürecinde bilgi ya da psikolojik açıdan destek almadıklarını bunun akıllarına bile gelmediğini belirtmiştir. Daha sonra şunları ifade etmiştir:

Aslında bize bunun devletin ya da hastanenin temin etmesi gerekirdi diye düşünüyorum. Çünkü o sırada siz zaten kendinize gelemiyorsunuz, bir de başka evladınız varsa onunla ilgilenmek durumundayken bunu düşünemiyorsunuz. Hiç aklımıza bile gelmedi psikolojik destek almak. Ama bence bunun devletin büyük bir eksikliği olduğunu düşünüyorum. Hatta hastanedekilerin büyük bir eksikliği olarak düşünüyorum. Bunu onların kendileri düşünüp, bize o süreç içerisinde destek vermeleri gerekiyordu. Hatta ondan sonraki süreçlerde de vermediler maalesef. Biz kendi kendimizin yarasını kapattık.

Eda Hanım çocuğun yetersizlik tanısı aldığı sürecin aileler için yorucu olduğunu bu dönemde ailelere sunulacak desteğin bir politika olarak sunulması gerektiğini savunmuştur. Evladı gören bir çocukken birden görme engelli olan bir ebeveyn muhakkak psikolojik destek almalıdır diye de ekledi. Eda Hanım çocuğun yetersizlik tanısı aldığı süreçte psikolojik olarak profesyonel bir destek almadığını belirttiğinde kendisine aile desteği alıp almadığı da sorulmuştur. Eda Hanım yöneltilen soruya cevap olarak, ailelerinin her daim yanlarında olduğunu fakat onların tekrar görmesini kazanacağı yönünde umut vadeci bir inançta olduğunu belirtmiştir. Ayrıca süreçte üniversite içerisinde görme engellilerin eğitimi üzerine iki uzman profesörden, çocuklarının durumu üzerine aile danışmanlığı aldıklarını ve bu durumun onların bilgilendirilmesinde son derece önemli bir rol oynadığını belirtmiştir.

Alan uzmanının önerilerini Eda Hanım şu şekilde açıklamıştır:

Bize neler yapabileceğimizi aklımızdaki bütün soruları cevapladı. Bize bir sürü materyal sağladı, neler yapabiliriz, ne gibi destek sağlanabilir o yönde bizi destekledi. Daha sonraki süreçte de Asya'ya bağımsız hareket dersi verildi. Hatta hocamızın öğrencileri vardı, böyle sanırım okurken kendilerini geliştirmek istiyorlardı, çalışmak istiyorlardı, 2 tane öğrenci geldi gitti bize, bir sene boyunca ondan da ücret almadı, sağ olsun. Kendi de çok destekledi. Onlar bizi çok yönlendirdiler. Beni de desteklediler.

Eda Hanımın verdiği cevaba bakıldığında, alanda uzman tarafından alınan bir desteğin çocuğun akranlarıyla eş zamanlı olarak gelişmesinde önemli bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir. Ayrıca ailenin çocuklarının tıbbi süreçleri için şehir değiştirmeleri aile için

olumlu yönde bir etki yaratmıştır. Ankara iline taşındıktan sonra Gazi Üniversitesi'yle bu konu hakkında temasa geçmişlerdir. Gazi Üniversitesi'nde Görme Engelliler Anabilim Dalı'nın olması ve aileye bu yönde bir danışmanlık verilmesinin aile açısından bir şans faktörü olduğu görülmektedir. Aynı soru Serap Hanım'a da yöneltmiştir.

Serap Hanım görme engelliliğe dair herhangi bir destek almadıklarını fakat doğum sonrası bakım desteği için annesinin yanına geldiğini belirtmiştir.

Çocuğunuzun özel yeteneği olabileceği nasıl, ne zaman ve kim tarafından fark edildi?:

Eda Hanım çocuğunun özel yeteneğinin 3. Sınıfa devam ederken okuldaki sınıf ve müzik öğretmeni tarafından fark edilerek BİLSEM'e aday gösterilmesiyle başladığını belirtmiştir. Çocuğunda bulunan üstün yetenek bir müzik kulağının olduğunu ise BİLSEM'de görev yapan müzik öğretmeni tarafından keşfedildiğini söylemiştir. Eda Hanım şaşkınlıklarını şu şekilde ifade etmiştir;

Çocuğumuzda özel bir yetenek varmış hani ama biz bilmiyorduk bunu da sonradan öğretmenimiz söyledi bize. Duyduğu her notayı her sesi tanıyabilen bir yeteneği varmış. Hatta Beethoven, Mozart gibi ünlü sanatçılardaki gibiymiş. Mutlak kulak deniliyormuş buna da. Biz de bilmiyorduk mesela yolda giderken bir müzik duyuyormuş sonra eve gelip onu çalıyormuş. Ama biz sanıyorduk ki her duyduğunu notaya çeviriyor, herkesin yapabildiği bir şey gibi düşünüyorduk. Çünkü aile de öyle kulağı olan kimse yok ve müzikle ilgilenen bir aile değiliz. Belki de vardı ama evimizde herhangi bir enstrüman bulunmadığı için çıkartıp eline vermek aklımıza gelmedi. Meğer çocuğumuz yetenekliymiş fakat biz bunu bilmiyorduk.

Serap Hanım çocuğunun özel yeteneğinin 2. Sınıfa devam ederken okuldaki sınıf ve müzik öğretmeni tarafından fark edilerek BİLSEM'e aday gösterilmesiyle başladığını belirtmiştir. Süreci ise şu şekilde anlatmıştır:

Bir gün böyle dışarıdayız okul zili çalıyor Oğuz onun melodisini falan çıkarıyor. Arzu hoca var müzik öğretmenimiz şaşırmış bir şekilde "ya nasıl yaptın bunu?" dedi. Dedim hocam ne oldu ki şimdi ben anlamadım dedim. Çok zor bir şeyler yaptı dedi. Bir daha yap Oğuz dedi. Oğuz tekrar melodiyi çıkarttı. Sonra Oğuz ile çalışmaya başladılar. Biz sonra mutlak kulak olduğunu öğrendik. Mesela bir müziği duyup onun notasını çıkarabiliyor artı piyanoda iki üç ses aynı anda basıldığında iki sesi birden dinleyip söylüyor neye basıldığını. Ama biz nota üzerinden çalışmıyoruz. Kabartma notalardan çalışmıyoruz. Ezberden gidiyor Oğuz, direkt anlıyor yani neyi çalacağını, duyduğunu çalabiliyor.

Çocuğunuza özel yetenek tanısı kaç yaşında konuldu?:

Eda Hanım çocuğuna özel yetenek tanısının 9 yaşında konulduğunu, öncesinde özel yeteneğini ön plana çıkarabilecek bir fırsatı olmadığını belirtmiştir. Aynı soruya Serap Hanım çocuğunun yeteneğinin daha erken fark edildiğini ancak özel yetenek tanısının 8 yaşında konulduğunu belirtmiştir.

Her iki durumda da çocukların özel yeteneklerinin fark edilmesi ve tanı konulması süreçlerinde ailelerin ve okuldaki öğretmenlerin rolü vurgulanmaktadır. Çocukların yeteneklerinin erken dönemde fark edilmesi, bu yeteneklere yönelik uygun eğitim ve desteklerin sağlanmasına katkıda bulunabileceği düşünülmektedir.

Çocuğunuza özel yetenek tanısı nasıl konuldu?:

Eda Hanım çocuğunun sınıf öğretmeni tarafından aday gösterilmesiyle beraber BİLSEM’de yapılan özel yetenek sınavını kazanmasının ardından tanı aldığını söylemiştir. Aynı soruya Serap Hanım çocuğunun müzik öğretmeni tarafından aday gösterilmesiyle beraber BİLSEM’de yapılan özel yetenek sınavını kazanmasının ardından tanı aldığını söylemiştir. Verilen cevaplara bakıldığında özel yetenek tanılama sürecinin iki öğrencide de benzer ilerlediğini söyleyebiliriz. Bu durum, çocukların okul içindeki performanslarının ve yeteneklerinin öğretmenler tarafından dikkatle takip edildiğini ve gelişen özel yeteneklerin tanımlanması için bu süreçlerin başlatıldığını göstermektedir.

Çocuğunuz özel yetenek tanısı aldıktan sonra neler hissettiniz? Bu yeni durum sizi nasıl etkiledi?:

Eda Hanım tüm görmeyen çocukların kendi çocukları gibi çalabildiğini düşündüğü için (görme duyusu zarar görünce diğer bir duyunun geliştiğini düşünmesi) çocuğunun özel yetenek tanısı aldıktan sonra çok şaşırdığını belirtmiştir. Öte yandan yeni durumun onların hayatlarını değiştirmedeğini şu sözlerle ifade etmiştir;

Biz Asya’yı onlar gibi öyle üstün yetenekli falan o şekilde görmüyoruz. Hani farklı bir yaratık gibi görmüyoruz. Normal bir evlat gibi bizim için yani Efe’ye nasıl davranıyorsak Asya’ya da öyle davranıyoruz. O odaya gidiyor görmediği için belki de odasında vakit geçiriyor, müzik çalıyor, piyano çalıyor, kitap okuyor öyle kendi kendine bir şeyler yapıyor sürekli biz onu o şekilde düşünmüyoruz, görmüyoruz, daha doğrusu yani normal sıradan bir çocuk gibi görüyoruz ki zaten öyle de.

Serap Hanım çocuğunun bebeklik döneminde uzmanlar tarafından farklı ek engellerinin de olabileceği konusunda uyarıldığı için son derece kaygılı bir annelik geçirdiğini belirtmiştir. Fakat ilerleyen yıllarda keşfedilen özel yeteneği sayesinde çocuğuna karşı olan bakış açısında büyük bir değişim olduğu hatta görme engelini bile unutturduğunu belirtmiştir. Serap Hanım çocuklarında tanılanan özel yeteneği bir hediye olarak görmekte olduğunu söylemiştir.

Tanılama yapan uzmanlara göre çocuğunuzun hangi beceri ve yetenekleri öne çıkmaktadır? Size bu konuda bilgi verildi mi?:

Eda Hanım bu konu hakkında yeterince bilgilendirilmediklerini belirtmiştir. Aynı soruya Serap Hanım tanılama yapan uzmanların çocukları hakkında detaylı bilgi vermediklerini, öne çıkan beceri ve yeteneklerini kendi gözlemleriyle fark ettiğini belirtmiştir.

Size göre çocuğunuzun hangi beceri ve yetenekleri öne çıkmaktadır? Bu yetenekler uzmanlar tarafından anlaşıldı mı?:

Eda Hanım çocuğunun hafızasının çok kuvvetli olduğunu ve sesleri çok iyi tanıdığını şu cümlelerle ifade etmiştir;

Hafızası gerçekten çok kuvvetli duyduğu hiçbir şeyi unutmuyor, sesleri gerçekten çok iyi tanıyor mesela bir dizi izleyelim dizideki bir karakterin adı neyse, diyelim ki Rasim onu biliyor. Daha sonra televizyonda herhangi bir programda ya da bir reklamda o ses çıkarsa anne bu şu değil miydi? diyor. Sonra okuduğu yazarları, kitapları hiçbirini unutmaz söyler. Sesleri tanıması da epey kuvvetli. Mesela bizim duymadığımız sesleri duyabiliyor. Anne bak, şu geçti diyerek sesi belirtiyor ben hiç duymuyorum o an mesela ses.

Serap Hanım çocuğunun hafızasının ve ezber gücünün kuvvetli olduğunu ve dikkatli bir çocuk olduğunu söylemiştir;

Oğuz'un ezber yeteneği çok güçlüdür, ezberlemek istediği bir şeyi çok çabuk ezberliyor. Dikkatli bir çocuktur. Benim bir de gören çocuğum olduğu için ikisini kıyasladığım zaman Oğuz daha dikkatlidir. Oğuz hiçbir şeyi unutmaz. Biz neyi unutsak hep Oğuz'a sorardık. Biz unuttuk, o unutmazdı nerede ne olduysa hatırlardı.

Özel yeteneğinin tanılanma sürecinde sizi zorlayan durumlar oldu mu? Olduysa nelerdir? :

Sorusuna Eda Hanım tanılama sürecinde birçok zorlukla karşılaştıklarını dile getirmiştir. BİLSEM müzik sınavında sorun yaşamadıklarını fakat genel yetenek sınavının onlar için zorlayıcı bir süreç olduğunu detaylı bir şekilde şöyle anlatmıştır;

Müzik sınavında bir sıkıntımız olmadı ama bir de genel yetenek sınavını anlatayım. Bu bizim için tam bir fiyaskoydu. Sınav günümüz ve saatimiz belliydi. Sınav yerine saatimizde geldik. Sınavı yapacak öğretmen geldi ve “aaa görme engelliymiş, hiç mi görmüyor, bu sınav görenlere yönelik bir sınav.” dedi ve gitti. Kızım orada o kadar kötü oldu ki. Bu sonuçta belli bir sınav belli bir saatte yapılıyor. Ben hemen ilkokul öğretmenimizi aradım hocam dedim durum bu ne yapabiliriz? Çünkü çocuğumun hakkı yanacak yoksa. Okul müdürümüz sınavın yapıldığı yerin müdürünü aramış. Meğerse bizim müdürümüz aylar öncesine Asya’nın durumunu oraya bildirmiş, fakat onlar nedense dosyalarını unutmuşlar mı bakmamışlar mı artık ne olduysa. Bizim oradaki psikolojimizi düşünün. Kızım kötü oldu çünkü gelen girdi, gelen girdi biz kaldık, diğer velilere döndüm ve işte görüyorsunuz engel biz değiliz aslında engellenen biziz şu anda çünkü bizi unuttular. Bizi görmezden geldiler. Bizim kızın durumunu görmezden geldiler diyerek sitem ettim. Kızımda ağlayacaktı neredeyse çok kötü oldu. Çünkü artık dördüncü sınıf bir daha yok hakkı son bitti. Yani giremeyeceksin girmeden elenmiş olacaksın. Bir yarım saat daha bekledikten sonra tutanak tutuldu ve sizi daha sonra arayacağız sınav için dediler. Bu olay nisanda oluyor. Nisan bitti, Mayıs bitti, Haziran bitti, okul bitti, tatil oldu. Yani dedim ki artık aramayacaklar çünkü okul kapandı bitti. Sonra biz yıllık iznimizi kullandık, Temmuz geldi köye gittik, Adana’ya düşün yani, Ankara’dan oraya gitmişiz. Bir gün böyle yeni gittik herhalde bir gün sonra mı ne bir telefon geldi yarın sınavınız var gelin diye. Nasıl yani sınavınız var ve siz yarın diyorsunuz. Bir dakika dedim önce böyle bir şeyler için bir hafta önceden insan bir arar söyler dedim. Biz yıllık izne çıktık nasıl hemen gelelim, nasıl yarın gelebiliriz? Sonra sınavın yapılacağı gün için bize bir tarih verdiler ama yine yakın bir tarih. Çok zorlayıcı bir süreçti. Psikolojik olarak zaten çok zorlayıcı, onların yaptıkları büyük bir saygısızlıktı. Yani bizim hiçbir kusurumuz yok. İki kere kusurlular ve ikisini de güç bela çözdüler. Yani aceleye getiriyorlar. Birinde zaten yollanmış belge bizi sınava alacakları zaman hazır değiller. Öbüründe de hemen ertesi gün bizi sınava çağırıyorlar. Buna benzeyen şeyler de yaşayanlar yani eminim vardır, başka bir arkadaşım var. Az gören çocuğu var mesela ona da az görenlere yönelik değilmiş sanırım sınav, ışıklı ve resimli şeyleri göremiyor ve ona yönelik sınav yapmadıkları için çocuk giremiyor yani diyor raporunda da var. Mesela ona yönelik yapmaları gerekiyor. Çünkü bilgisayar ortamında ışıklı ve renkli şeyi göremediği için çocuk o soruyu nasıl cevaplasın işte bu düzenlenmeli.

Sorusuna Serap Hanım BİLSEM müzik sınavını kolaylıkla atlattıklarını fakat genel yetenek sınavı için tanılama yapan merkezle mücadele verdiklerini belirtmiştir. Haklarını arama sürecini ise şu şekilde dile getirmiştir:

BİLSEM’in genel yetenek sınavından tarihler belirlendi. Müziği atlattık biz genel yetenekte tarihler belirlendi. Sınav günü Yenimahalle’deki RAM’a gittik. Dediler ki biz sınav yapamıyoruz.

Nasıl yapamıyorsunuz diye sorduk. Bizim görme engellilere yapabileceğimiz tanılama yönelik bir çalışma yok dediler. Ben de dedim, hayır, yapacaksınız. Siz bu tarihe sınavı koydunuz. Biz bugün bunun için geldik. Böyle bir şeyi ayarlar planlarken benim çocuğumu böyle gönderemezsiniz, yapacaksınız dedim. Nasıl yapıyorsanız yapın ama yapacaksınız. Yoksa şikâyet edeceğim dedim tedirgin oldular. Daha sonra yarım saat içinde sınava soktular ve bir şekilde ilerledi süreç. Ben öyle razı gelmiyorum çocuğum konusunda bazı şeylere. Çünkü çocuğumun hakkını savunmak zorundayım. Yani siz sınav yapacağınız demişsiniz, o güne bir tarih belirlemiştiniz. Bir de Ram yani Rehberlik Araştırma Merkezi çocukları biliyor, yani görme engellileri de biliyor, zihinsel engelliye de biliyor, hepsinden haberi var yani. Kiminle ne çalışacağına da ben mi karar vereceğim? Tabi ki yaptılar hakkımı aradığım için. Yani orada biz kazandık.

Çocuğunuzun görme engelliler okulunda eğitim görmesi özel yeteneğinin fark edilmesinde bir engel yarattı mı?:

Sorusuna Eda Hanım bir engel yaratmadığını tam tersi olarak avantaj sağladığını söylemiştir. Karma okulların sınıf mevcudiyeti sebebiyle çocuğunun yeteneğinin kaybolup gideceğini ve keşfedilmeyeceğini ifade etmiştir.

Serap Hanım çocuğunun görme engelliler okulunda okumasının özel yeteneğinin keşfinde bir sorun yaratmadığını aksine görme engellilerle çalışan alanında tecrübeli öğretmenlerin bulunması Oğuz'un özel yeteneğinin daha erken yaşlarda fark edilmesine yardımcı olduğunu dile getirmiştir.

Çocuğunuzun görme engelliler okulundaki eğitimi sürecinde yaşadığınız zorluklar nelerdi?:

Eda Hanım çocuğunun görme engelliler okulundaki eğitim sürecinde zorluk yaşamadığını, hatta eğitimin ilerleyen kademelerinde de görme engelliler okullarının olması gerektiğini şu şekilde savunmuştur;

Bir kere hocalar öğrenciyi biliyorlar, nasıl ders anlatacağını biliyorlar, ona göre materyal seçiyorlar. Braille biliyorlar ve konuları ona göre uyarlıyorlar. Gören çocukların matematik performansı ile görmeyen çocukların matematik performansı aynı değil. Onlarda direkt böyle farklı farklı sorular çözerken bizimkiler onları çözemiyor ama çözmemesi çok normal. Niye? Çünkü zaten görmüyorlar. Yani görmeyen birisine matematiği anlatmak o kadar zor bir şey ki. Hani diyorum karma okula da gitseydi ne olurdu? Bence orada daha kötü olurdu. Niye? Çünkü öğretmen Asya zaten yapamayacak diyecekti, belki ben kendimi çok paralayacaktım eminim anlatabilmek için. Günlük hayatımda daha çok stres olurdum, stres olunca bunu eminim aileme yansıtabirdim bir şekilde. Bu yönden körler okulundan çok memnunum keşke lisesi de olsa.

Serap Hanım çocuğunun anaokulunda kaynaştırma eğitimi aldığını fakat bu dönemde akranları tarafından kabul görmediğini ve öğretmenin ise gerekli uyarlamaları yapmakta zorlandığını dile getirmiştir. Daha homojen bir grup olacağını düşündüğü için görme engelliler okuluna başlatmıştır. Fakat görme engelliler okulunda devam ettiği sınıfta Oğuz'un var olan üstün yeteneği sebebiyle, akademik yönden sınıf düzeyinin ilerisinde olmasının ve sınıfta işlenecek derslerin çoğunluğun seviyesine göre belirlenmesinin Oğuz'un mevcut potansiyelinin kullanılamamasına sebep olduğunu düşünmektedir.

Çocuğunuzun özel yeteneği belli olduktan sonra buna yönelik olarak neler yapmaktasınız?:

Eda Hanım çocuklarının zamanının büyük bir bölümünü okulda ve BİLSEM' de geçirmesinden ve kalan zamanlarda ise ödevlerle ilgilenmesi gerektiğinden dolayı özel yeteneğini desteklemek adına fazla bir şey yapamadıklarını belirtmiştir. Serap Hanım çocuğunun özel yeteneği keşfedildikten sonra desteklemek için çocuğuna gerekli materyal desteğini sağladığını ve müzik yeteneğini geliştirebilecek ortam ve etkinlikleri araştırarak Oğuz'u desteklediğini belirtmiştir.

Her iki anne de çocuklarının özel yeteneklerini destekleme konusundaki çabalarını, çocuklarına uygun materyal ve ortamları sağlamaya yönelik çabalarını ifade etmişlerdir. Ancak, Serap Hanım'ın çocuğunun müzik yeteneğini destekleme konusunda daha aktif bir rol üstlenmesi, çocuğunun özel yeteneğini geliştirmek adına bilinçli çaba sarf ettiğini göstermektedir.

Çocuğunuz görme engelliler okuluna devam ederken BİLSEM' e gitmesi konusunda ne düşünüyorsunuz? Bu iki kurumun eğitim anlayışları ile ilgili neler söylersiniz? İki kurum arasında eğitimi koordineli götürebilmek için neler yapıldı ya da yaptınız?:

Eda Hanım, BİLSEM müzik öğretmeninin görme engelliler okulundaki müzik öğretmeniyle iletişime geçtiğini ve süreci nasıl koordineli yürütebileceklerine dair planlama yaptıklarını belirtti. BİLSEM'de verilen müzik eğitimi için Asya'ya yönelik materyal bulunduğunu fakat Braille Nota anlatan kimsenin olmayışının onlar için çok büyük bir dezavantaj olduğunu açıkça belirtmiştir. Gittikleri BİLSEM'de kendi çocukları gibi engelli bir çocuğun

olmadığını belirten Eda Hanım BİLSEM’de bulunan personelin görme engellilik anlamında çok fazla bilgiye sahip olmadıklarını belirtmiştir. Bu sebeple öğrenciye yönelik düzenleme yapmakta zorlandıklarını söylemiştir. Önceki senelerde girdiği bilgisayar dersinde yapılan çizimlerinin çocuğuna göre olmadığını belirten Eda Hanım çocuğunda motivasyon kaybı yaşandığını ve çocuğunun derslere girmek istemediğini söylemiştir. Bu duruma karşılık BİLSEM müdürünün Asya’nın istediği derse girmesi konusundaki gösterdiği esnek tavır sebebiyle Asya’nın derslere devam ettiğini açıkça belirtmiştir. Ayrıca BİLSEM’de bir öğretmenin diğer öğrencilerle beraber Asya’ya özel doküman materyal tasarladığını ve Asya’nın bu derse daha yoğun bir istekle devam ettiğini belirtmiştir. Aynı soruya Serap Hanım ise şunları eklemiştir.

Serap Hanım başlarda BİLSEM ve görme engelliler okulu arasında koordine kuramadıklarını zorlandıklarını belirtmiştir. Sadece BİLSEM ve görme engelliler okulundaki müzik öğretmenlerinin birbirleriyle iletişime geçtiklerini fakat diğer branşlarda bir iletişim olmadığını belirtmiştir. Devam ettikleri BİLSEM’de görme engelli iki kere farklı çocuk olmayışı sebebiyle Oğuz’un babasının da kuruma karşı tutum anlamında koordine sürecinde kendisine destek olmadığını belirtmiştir. Hatta görme engelliler okuluna giderken BİLSEM’e devam edebilmesi için babasını da ikna ettiğini bu yönde uğraşları olduğunu söylemiştir. Daha sonrasında Serap Hanım’dan gelen sert bir tepki ile bu iki kurumun birbirine koordineli bir şekilde ilerlemesi için BİLSEM tarafından zaman ve içerik uyarlaması yapıldığını da belirtmiştir. Serap Hanım BİLSEM’de devam edilen derslere ek kaynak ve materyali kendisi sağlayarak ortak bir eğitim sürecini sürdürmeye çalıştığını belirtmiştir. BİLSEM’de eğitim veren uzmanların görme engelli çocuk profilini tanımadıkları için tedirgin olduklarını fakat yine bu süreci de kendisinin yönettiğini şu sözlerle dile getirmiştir:

Matematik öğretmeni vardı BİLSEM ‘de. Matematik dersi için küp taşları var ve Oğuz çok güzel kullanabiliyor sizin sadece sormanız gerekiyor. Siz Oğuz’a sorduğunuzda söyleyecektir. Tedirgin olmanıza gerek yok nasıl yapacağım diye. Siz normal çocuğa nasıl anlatıyorsanız onun gibi anlatacaksınız Oğuz zaten size cevap verecektir.

Çocuğunuzun BİLSEM’de olan eğitimi sürecinde yaşadığınız zorluklar nelerdi?:

Eda Hanım BİLSEM eğitim sürecinde değil ancak özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde aldıkları destek eğitiminde zorluklar yaşadıklarını belirtmiştir. Bu zorlukların başında, destek eğitim veren kurumlarda görme engelliler alanında yeterli bilgi birikimine sahip öğretmenlerin bulunmaması, kurumlarda çalışan destek eğitim öğretmenlerinin sık değişmesi ve görme engelliler okulu ile destek eğitim kurumunun ders saatlerinin aynı zaman dilime denk gelmesi gibi sıralamıştır.

Serap Hanım ise görme engelliler okulundaki ders süreci ile BİLSEM ders programının uyuşmamasından kaynaklı problem yaşadığını ve bu sorunun bir süre Oğuz'un BİLSEM'de ders almasına engel olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca BİLSEM'de olan öğretmeniyle başlarda uyum sorunu yaşadığını bu yüzden Oğuz'un BİLSEM'e uyum sürecinin geciktiğini söylemiştir.

BİSEM tarafından çocuğunuzun özel yeteneğini desteklemek adına yapılan çalışmaları yeterli bulmakta mısınız?:

Eda Hanım BİLSEM tarafından yürütülen çalışmaların yetersiz olduğunu öne sürerek, özellikle görme yetersizliği olan çocuklara yönelik uygun materyaller ve derslerin eksik olduğunu ifade etmiştir.

Aynı soruda Serap Hanım BİLSEM tarafından yapılan çalışmaları yeterli bulmadığını belirtmiştir. Bunun en büyük sebebinin ise Oğuz'a faydası dokunabilecek bir dersin görme engelli çocuklara uyarlamasının yapılmamasının olduğunu dile getirmektedir. Yapılan çalışmalara yönelik eksiklikleri şu şekilde dile getirmiştir:

Örneğin zekâ oyunları dersi var ama görme engelli bir çocuğa bunu öğretebilecek materyalleri ve bilgileri yok. O yüzden ben öğretiyorum bu tarz şeyleri. Eksikler o konuda fazlasıyla. Daha çok görme engelinin önünü açmalarını isterdim. Biz tesadüfle öğreniyoruz Oğuz'un hayatını kolaylaştıracak yenilikleri, mesela akıllı baston gibi. Bizim bilmediklerimizi bize öğretmeliler. Müzik olarak yeterli diyebilirim çünkü zaten Oğuz kendisi istekli ve seviyor. Fakat akademik anlamda yetersiz buluyorum. Akademik anlamda BİLSEM'in de bizi dahil etmek gibi bir motivasyonu yok maalesef ki.

Çocuğunuzun özel yeteneğini geliştirmek adına BİLSEM eğitimlerinin yanı sıra herhangi bir eğitim ile destekliyor musunuz?:

Eda Hanım Asya'nın özel yeteneğini desteklemek adına bir eğitim desteğinde bulunmadıklarını zaten Asya'nın piyanoya olan ilgisi sebebiyle bulduğu her fırsatta kendini geliştirmek adına piyano ile çalışmalar yaptığını belirtmiştir.

Serap Hanım ise özel yeteneğini desteklemek adına bir eğitim desteğinde bulunmadıklarını, özel eğitim ve rehabilitasyon+ görme engelliler okulu BİLSEM sürecinin hayatlarında çok fazla yer kapladığını söylemiştir. Ayrıca BİLSEM'i görme engelliler okulunun devamı gibi gördüğünü şu sözlerle dile getirmiştir:

Mesela görme engelliler okulunda fen dersinden sınavı var diyelim, kaynak götürüyorum hemen ve öğretmenlerine söylüyorum yazılıya çalışmalarını talep ediyorum.

Çocuğunuzu eğitsel açıdan evde destekleyebilmek için neler yapıyorsunuz? Okul dışı zamanlarda çocuğunuza yönelik eğitsel desteklerle ilgili neler söyleyebilirsiniz?:

Eda Hanım Asya'nın görme engelliler okulundaki ve BİLSEM'deki programının oldukça yoğun olduğunu bu yüzden Asya'yı desteklemek adına yalnızca ödevlerinde destek olabildiğini belirtmiştir.

Serap Hanım ise Oğuz'u eğitsel açıdan desteklemek ödevlerinde yardımcı olmaya çalıştığını fakat daha çok sosyal açıdan desteklemeye çalıştığını sürecin kararını ise ona bıraktığını istediği kurs veya etkinliklere katılmasında yardımcı olduğunu söylemiştir. Ayrıca öğrenmesini kolaylaştırmak ve daha da kalıcı hale getirmek için gezi aktiviteleri düzenlediğini söylemiştir.

Size göre çocuğunuzun özel yeteneğinden dolayı sahip olduğu hangi kişilik özellikleri öne çıkmaktadır ve hangi kişilik özellikleri sizi zorlamaktadır?:

Eda Hanım Asya'nın mükemmeliyetçi bir çocuk olduğunu kafasındaki ideal fikre ulaşana kadar direttiğini belirtmiştir. Ayrıca çocuğunun dış dünyayı görmemesinden kaynaklı son derece meraklı olduğunu ve birçok soru sorduğunu fakat bu özelliklerin üstün yeteneğinden kaynaklı olduğunu düşünmediklerini şu şekilde belirtmiştir:

Ben hiç üstün yeteneğine vermiyorum bunu, bilmiyorum belki de onu böyle olağan görüyorum, zaten söylediğim gibi biz üstün yetenekli olduğunu sonradan öğrendik bilmiyorduk.

Aynı soruya Serap Hanım Oğuz'un son derece meraklı olduğunu, araştırmacı bir karakterde olduğunu belirtmiştir. Rekabetçi bir yapısının olduğunu da söylemiştir. Bazı zamanlarda ise inatçı kişiliğinin kendisini zorladığını da ifade etmiştir.

Çocuğunuzun akranlarıyla iletişimi nasıldır?:

Eda Hanım Asya'nın görme engelliler okulundaki akranlarıyla iletişiminin son derece iyi olduğunu fakat BİLSEM ve sosyal çevrede bulunan arkadaşları tarafından kabul görmediğini, dışlanma yaşadığını ve güçlü ilişkiler kuramadığını söylemiştir.

Serap Hanım ise Oğuz'un akranlarıyla arasının iyi olduğunu fakat haz etmediği biri olduğunda onu umursamadığını belirtmiştir. Okulda bulunan kendiyile benzer özelliklere sahip diğer iki kere farklı öğrenci ile ara sıra rekabet yaşadıklarını da dile getirmiştir.

Çocuğunuzun aile üyeleriyle ilişkisi nasıldır?:

Eda Hanım Asya'nın aile üyeleriyle ilişkisinin son derece sağlıklı olduğunu belirtmiştir. Asya'yla en çok vakit geçiren kişinin kendisi olması ve hayatının her alanında ona eşlik etmesi sebebiyle anne çocuk ilişkisinin yanı sıra çok güçlü bir arkadaşlık bağlarının olduğunu da şu sözlerle dile getirmiştir;

Kızımın arkadaşı da olmadığı için zaten maalesef arkadaş görevini de yerine getiriyorum şu anda.

Serap Hanım ise Oğuz'un ablasıyla ara ara çatışma yaşadığını, bu çatışmanın da Oğuz'un özel yetenekli olarak tanınmasından sonra ablasında meydana gelen rekabetten dolayı olduğunu söylemiştir. Bu sorunu Oğuz'un ablasına da gitar alarak çözdüklerini belirten Serap Hanım sorun sayesinde ablasının da müziğe yöneldiğini belirtmiştir. Babasıyla aralarında resmi bir bağ olduğunu fakat kendisiyle çok yakın olduğunu belirtmiş ve şu sözlerle dile getirmiştir:

Tüm o çocuk hareketlerini ben görüyorum. Babasının yanında daha resmi daha olgun. Bazen bir şey yaptığında babama söylemeyin diyor, konduramıyor sanırım kendine.

Sizin gibi benzer ailelerle iletişime geçtiniz mi?:

Eda Hanım kendileri gibi iki kere farklı çocuğa sahip ailelerle iletişime geçtiklerini ve bu ailelerin de benzer süreçlerden basamak halinde geçtiklerini dile getirmiştir. Yaşanılan zorlukların neredeyse aynı olduğunu fakat ailelerin süreçle başa çıkma yöntemlerinin farklı olduğunu söylemiştir.

Serap Hanım da kendileri gibi iki kere farklı çocuğa sahip ailelerle iletişime geçtiklerini ve bu ailelerin de benzer süreçlerden basamak halinde geçtiklerini dile getirmiştir. Yaşanılan zorlukların neredeyse aynı olduğunu fakat ailelerin süreçle başa çıkma yöntemlerinin farklı olduğunu söylemiştir.

Çocuğunuzun gelecek yaşamına dair eğitsel yönden beklentileriniz nelerdir?:

Eda Hanım, çocuğunun akademik alanda da başarı gösterebilecek bir potansiyele sahip olduğunu ifade etmiş ve bu nedenle sadece müzik alanında ilerlemenin, çocuğunun mevcut potansiyelinin tam anlamıyla kullanılmamasına yol açabileceğini düşünmektedir. Bu durum, çocuğunun farklı alanlarda yeteneklere sahip olduğu ve bu potansiyelinin çeşitli alanlarda değerlendirilmesi gerektiği anlamına gelmektedir.

Serap Hanım ise çocuğunun gelecek yaşamına dair eğitsel beklentisi olarak müzik alanında ilerlemesini ve müzik yeteneğini köreltecek herhangi bir yöne gitmemesini istediğini belirtmiştir. Bu durumda, çocuğunun öne çıkan müzik yeteneğini korumasını ve bu alanda daha da gelişmesini ön planda tutmaktadır. Her iki annenin de çocuklarının gelecekleriyle ilgili beklentileri, çocuklarının özel yeteneklerini en iyi şekilde kullanabilmeleri üzerine odaklanmaktadır.

Çocuğunuzun gelecek yaşamında yetişkinliğine ilişkin ve mesleki açıdan beklentileriniz nelerdir?:

Eda Hanım çocuğunun gelecek yaşamındaki meslek seçimi konusundaki beklentisini, çocuğunun mutlu olacağı bir mesleği seçmesi yönünde olduğunu ifade etmektedir. Ön planda olan beklenti, çocuğunun bağımsız bir birey olabilmesidir. Bu, çocuğunun

yetenekleri ve ilgi alanları doğrultusunda kendine uygun bir meslek seçiminde bulunmasını, kendi kararlarını verebilmesini ve bağımsız bir yaşam sürebilmesini içermektedir.

Serap Hanım ise çocuğunun gelecek yaşamında müzik yeteneğini kullanabileceği bir mesleğe yönelmesini istemektedir. Ayrıca, bağımsız hareket edebilme konusunda kendine yetebilecek bir birey olmasını temenni etmektedir. Serap Hanım, Oğuz'un her şeyin üstesinden gelebilecek bir potansiyele sahip olduğuna inandığı için, diğer yaşam alanları konusunda belirgin bir beklentisi olmadığını dile getirmiştir.

Hem özel yeteneğe hem de görme engeli olan bir çocuğa sahip olmak size ne hissettiriyor?:

Eda Hanım bu durumun onlarda belirgin bir fark ya da tutum değişikliği yaratmadığını normal hissettiklerini belirtmiştir.

Serap Hanım ise Oğuz'un görme engelli olma durumunu kendilerine hissettirmediğini, mevcut potansiyeli ile bunu tolere edebildiğini, dolayısıyla onun görme engelli olduğunu çoğu kez unuttuklarını dile getirmiştir. Oğuz gibi bir çocuğa sahip oldukları için çok şanslı hissettiklerini de belirtmiştir.

Çocuğunuzun olağan gelişen bir abisinin/ablasının olduğunu biliyoruz. Peki gelişim süreci olarak abisinden/ablasından farklı olarak neler yaşadınız?:

Eda Hanım, gelişimsel süreçte Asya'ya görme engelinden dolayı olağan gelişim gösteren abisine göre daha çok vakit ayırdığını ve destek olduğunu belirtmiştir. Buna karşılık olarak olağan gelişim gösteren abisinin akademik olarak sıklıkla desteğe ihtiyaç duyduğunu ancak Asya'nın görme engeline rağmen akademik becerilerde zorlanmadan sınıf seviyesinde performans gösterebildiğini belirtmiştir. Eda Hanım yaşadığı bu deneyimlerinde, Asya'nın görme engelinden kaynaklanan pozitif bir ayrımcılık olmadığını şu sözlerle belirtmiştir;

Aslında aynı konuları ikisine de anlatıyordum. Hani toplama çıkarma çarpma bölme konusundan bahsediyorum. Asya direkt olarak anlattığımı anlıyordu. Fakat Efe'ye ben onu anlatana kadar göbeğim çatlıyordu gerçekten.

Aynı soruya Serap Hanım gelişimsel süreçte Oğuz'un görme engelinden kaynaklı hayatının birçok alanında destek vermek zorunda kaldığını, gören bir çocukla görmeyen bir çocuğun yetiştirilmesinde ciddi farklar olduğunu belirtmiştir. Gören diğer çocuğunun kendi kendine yetebildiğini fakat Oğuz'un çoğu alanda desteğe ihtiyacı olduğunu belirtmiştir:

Engelli bir çocuğa sahip olmak çok farklı. Hiç çocuk yetiştirmemiş gibi oluyorsunuz. Çocuk yetiştirmeyi yeniden öğreniyorsunuz. Gören çocuğu büyütmek çok kolay. Zor olan görmeyen çocuğu büyütmek. Fakat akademik anlamda karşılaştırdığımda kızıma göre kıyasladığımda Oğuz ile ilerlemek çok daha kolay. Oğuz'a tek seferde anlattığımda anlıyor kızıma bazen üç defa anlatmam gerekiyordu aynı konuyu.

Verilen cevaplardan çıkan sonuçlara göre, iki farklı öğrencinin tanılama yaşları, görme yetersizlikleriyle başa çıkma süreçleri ve aile deneyimleri arasında belirgin farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır. Cevaplar aynı zamanda alınan desteklerin çeşitlilik gösterdiğini göstermektedir. Ayrıca, veriler ailelerin psikolojik destek ve bilgilendirme konularındaki ihtiyaçlarını vurgulamakta ve üniversite veya uzman profesörlerden alınan desteklerin çocuğun bireysel gelişimine olumlu katkılar sağladığını göstermektedir. Her iki durumda da çocukların özel yeteneklerinin okuldaki öğretmenler tarafından fark edilmesinin ve bu yeteneklerin keşfedilmesinin önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir. Ayrıca, çocukların müzik yeteneklerinin aileler tarafından bilinmemesi, evdeki müzik ortamının etkisi ve okuldaki öğretmenlerin bu yeteneklere rehberlik ve destek sağlama konuları önemli bulgular arasında yer almaktadır. Bu noktada, okuldaki öğretmenlerin çocuklara rehberlik etme ve BİLSEM gibi özel yetenek alanlarına yönlendirme konusunda gözlem yapmalarının, özel yetenek tanılaması sürecine olumlu katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. İki aile arasında çocukların özel yetenek tanısı alma sürecinde hissettikleri duyguların farklılıklar gösterdiği de ortaya çıkmıştır. Ancak, verilen cevaplar aynı zamanda tanılama yapan uzmanların, aileleri tanılamadan sonraki süreç hakkında yeterince bilgilendirmediğini göstermektedir. Bu eksiklik nedeniyle aileler, çocuklarının öne çıkan yetenek ve becerilerini kendi fark etmek zorunda kalmışlardır. Her iki aile de çocuklarının özel yeteneklerine odaklanmış, özellikle hafıza ve dikkat konularında belirgin üstünlükleri olduğunu ifade etmiştir. Her iki aile de özel yetenek sınavları sürecinde karşılaştıkları zorluklarla mücadele etmiş ve

çocuklarının haklarını savunmuştur. Ancak, iletişim eksiklikleri, duyarsızlık ve süreçteki aksaklıklar, ailelerin çocuklarının eğitim haklarına ulaşma sürecini olumsuz etkilemiştir. Her iki anne de çocuklarının eğitim sürecinde çeşitli eğitim ortamlarının etkilerini değerlendirmekte ve çocuklarının ihtiyaçlarına uygun bir eğitim ortamı seçme çabası içinde olduklarını belirtmektedir. Bu bağlamda, öğrencinin eğitim ortamının özel yeteneklerini keşfetme sürecinde önemli bir rol oynayabileceği görülmektedir. Her iki anne de çocuklarının eğitim sürecine aktif bir şekilde katılmış ve çocuklarının özel yeteneklerini desteklemek için çaba göstermiştir. Çocukların kişilik özellikleri üzerinde durularak, bu özelliklerin üstün yetenekle ilişkilendirilmediği de dikkate alınmalıdır. Her iki anne de çocuklarının geleceğiyle ilgili beklentilerini, çocuklarının özel yeteneklerini en iyi şekilde kullanmalarına odaklandığını göstermektedir. Tüm bu veriler, aynı aileden gelen iki farklı çocuğun, aile içinde farklı ihtiyaçlara sahip olduğunu göstermektedir.

4.2. İki Kere Farklı Öğrencilere İlişkin Görüşme Bulguları

Araştırma kapsamında incelenen iki kere farklı iki öğrenciye de 12 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu uygulanmıştır. Elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Müzik yeteneğin nasıl keşfedildi bize süreci anlatabilir misin?:

Asya'ya müzik yeteneğinin nasıl keşfedildiği sorulduğunda Asya: “Ben yedi yaşında piyano eğitimine başladım ama bu konuda bir yeteneğim olup olmadığı belli değildi. BİLSEM sınavına girdiğimde müzik yeteneğim olduğunu oradaki öğretmenler fark etmişler” şeklinde cevap vermiştir.

Oğuz'a müzik yeteneğinin nasıl keşfedildiğini sorulduğunda Oğuz, birinci sınıfa devam ederken tenefüste çalan zilin sesinin mırıldandığı sırada müzik öğretmeni tarafından fark edildiğini ve o andan itibaren müzik öğretmeni ile çalışmaya başladığını söylemiştir.

Müzik yeteneğin keşfedildikten sonra hayatında ne gibi değişiklikler oldu?:

Asya'ya müzik yeteneğinin keşfi sonrasında hayatında ne gibi değişiklikler olduğu sorulduğunda eski Milli Eğitim Bakanı'na piyano çalabilme şansına sahip olduğunu ve bu resital sonrasında kendisine piyano hediye edildiğini dile getirmiştir. Hediye edilen piyanoyla beraber piyano yeteneğinde önemli bir derecede değişme olduğunu da eklemiştir.

Oğuz'a müzik yeteneğinin keşfi sonrasında hayatında ne gibi değişiklikler olduğu sorulduğunda, müzik yeteneğine bağlı olarak BİLSEM'e başladığını fakat bu sürecin onun için oldukça yoğun olduğunu, eve geç saatlerde gelmesi sebebiyle sosyal hayatından ödün verdiğini ifade etmiştir.

Müzik yeteneğinin olması sana nasıl hissettiriyor?:

Asya müzik yeteneğine sahip olduğu için çok mutlu olduğunu ve sahip olduğu mutlak kulak sayesinde bazı notaların çıkarılması istendiğinde kendini daha yeterli hissettiğini şu sözlerle belirtmiştir:

Beni mutlu hissettiriyor, çünkü bazen şunun notasını çıkarabilir misin Asyadıyorlar bana okulda.

Bence mutlak kulak olmam bayağı iyi bir şey benim için.

Oğuz müzik yeteneğine sahip olduğu için mutlu ve özel hissettiğini belirtmiştir.

Başka birinde bu yeteneği nasıl tanımlarsın?:

Asya kendisine yöneltilen "başka birinde bu yeteneği nasıl tanımlarsın?" sorusuna cevap olarak bu yeteneğin yaygın olduğunu fakat tanımlamada zorluk olduğunu belirtmiştir. Yaygın bir yetenek olduğunu belirtmesine rağmen kendisinde bulunan müzik yeteneğinin ayırt ediciliğini de şu sözlerle dile getirmiştir:

Aslında bizim görme engelliler okulunda çoğu kişi de bu yetenek var ama tanımlama süreci tabi çok zor. Çünkü mesela dışarıdan duyduğunuz bir kuşun sesini, bir karganın sesini nota olarak çıkarmanız çok zor bir şey ama ben bunu yapabiliyorum.

Oğuz kendisine sorulan bu soruya, solfej yapmadan notasız bir şekilde çaldığı için başka birinde bu yeteneği nasıl tanımlayacağını bilmediğini dile getirerek cevap vermiştir.

Enstrüman çalmayı neye benzetiyorsun?:

Asya piyano çalma sürecini şu betimlemeyle açıklamıştır:

Bence piyano çalmak bir atın koşusu gibi, çünkü başta at koşmaz, yürür. Sonrasında yavaş yavaş koşmaya başlarlar. Piyano sürecinde de aynı onun gibi, sonrasında bir hızlanırlar. Artık durduramazsınız onu, 4 nala gider böyle ama piyano da aynı bunun gibi, ilk önce yavaş başlarsınız, çocuk şarkılarıyla genellikle daha dün annemizle başlıyoruz biz, sonrasında bir bakarsınız Mozart Türk marşına gelmişsiniz.

Oğuz piyano çalmayı bilgisayar kullanmaya benzettiğini ifade etmiştir. Buna karşılık olarak keman çalmayı karşılaştırdığı ya da denk gördüğü bir şey olmadığını ve eşsiz bulunduğunu belirtmiştir.

Müzik yeteneğinin seni güzel yerlere getirebileceğine inanıyor musun?:

Asya müzik yeteneğinin onu güzel yerlere getireceğini hatta meslek seçiminde ona büyük kolaylık sağlayacağını düşündüğünü belirtmiştir.

Oğuz müzik yeteneğinin onu güzel yerlere götürebileceğini fakat bu konu hakkında bir gelecek planlaması yapmadığını ifade etmiştir. Ayrıca müzik yeteneğinin ilerleyen zamanlarda hayatında bir hobi olarak kalmasını istediğini farklı alanlarda çalışmak ve uzmanlaşmak istediğini söylemiştir.

Hem özel yeteneğinin olması hem de görme yetersizliğinin olması sana ne hissettiriyor?:

Asya hem özel yeteneğinin olmasının hem de görme yetersizliğinin olmasının ona eksik hissettirmediğini, tam tersi olarak görme engelinin olmasının müzik yeteneği üzerinde kritik bir öneme sahip olduğunu şu sözlerle belirtmiştir:

Görme engelimin olması piyano çalmama engel değil, hatta piyanoyu daha güzel çalmama yardımcı oluyor. Notaya bakmadan çalışıyorum çünkü, ben aslında nota okumayı bilmiyorum. Bence nota okumayı bilmediğim için bu kadar güzel çalabiliyorum. Çünkü nota okumayı bilseydim belki ikide bir karıştırıp notalara bakacaktım. Ama şimdi beni hiç kimse durduramıyor. Yanlış çalsam bile ben çalışıyorum yani ne önemi var ki.

Oğuz hem özel yeteneğinin olmasının hem de görme yetersizliğinin olmasının onun için hayatında telafi edici bir yapı olduğunu şu sözlerle belirtmiştir:

Yani görme duyum yokken diğer taraftan baktığımda müzik yeteneğimin olması ve bu alanda ilerlemem bana iyi hissettiriyor.

Görme yetersizliğinin sana yarattığı en büyük zorluk nedir?:

Asya görme yetersizliğinin ona yarattığı en büyük zorluğun çevreden gelen olumsuz tepkiler olduğunu ifade etmiştir.

Bence bana bana yarattığı en büyük zorluk görme engelimin başkaları tarafından hastalık olarak adlandırılması, bana hasta mısın diye sorulması benim çok zoruma gidiyor. Hasta değilim. Bence görme engeli yoktur bir insanın, görmüyorsa bu görme yetersizliği olarak adlandırılabilir engel olmaz, çünkü en büyük engelimiz bence beynimizdeki engeldir diyorum.

Oğuz görme yetersizliğinin ona yarattığı en büyük zorluk olarak bağımsız hareket becerilerinde eksik kaldığını, genelde annesine bağımlı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca BİLSEM’de kaynaştırma sınıflarında sınıfa uyum sağlamakta zorlandığını da belirtmiştir.

Görme engelliler okulundaki arkadaşlarıyla gün içinde neler yapmaktasın? Okul dışında da görüşür müsünüz?:

Asya görme engelliler okulundaki arkadaşlarıyla sadece okul içerisinde görüştiklerini kendisi gibi diğer iki kere farklı arkadaşıyla ise ara sıra düet yaptıklarını belirtmiştir.

Oğuz görme engelliler okulundaki arkadaşları ile okul içerisinde görüştiklerini sosyal olarak aktiviteler yaptıklarını belirtmiştir. Ayrıca kendisi gibi diğer iki kere farklı arkadaşı ile vakit geçirmeyi tercih etmediğini belirtmiştir.

Arkadaşlarından yardım alır mısın? Ya da sorun yaşar mısın onlarla?:

Asya görme engelliler okulundaki arkadaşlarıyla sorun yaşamadıklarını, zaman zaman yardımlaştıklarını belirtmiştir.

Oğuz de görme engelliler okulundaki arkadaşlarıyla sorun yaşamadıklarını, zaman zaman kendisinin onlara yardım ettiğini belirtmiştir.

BİLSEM’deki arkadaşlarıyla gün içinde neler yapmaktasın? Okul dışında da görüşür müsünüz?:

Asya BİLSEM’deki arkadaşlarıyla, ders zamanları dışında görüşmediklerini belirtmiştir.

Oğuz BİLSEM’deki arkadaşlarıyla, ders zamanlarında ve eğer olursa programlarda görüştiklerini bunun dışında kalan zaman dilimlerinde görüşmediklerini söylemiştir.

Arkadaşlarından yardım alır mısın? Ya da sorun yaşar mısın onlarla? Onlardan da görüşme talebi gelir mi senin için?:

Asya BİLSEM'deki arkadaşları ile kabul görme anlamında sorun yaşadıklarını, arkadaş gruplarına dahil edilmediğini söylemiştir. Bu sorunu öğretmen desteği ile aştığını dile getirmiştir. Yardım konusunda ise zaman zaman onlardan destek aldığını söylemiştir.

Oğuz ise BİLSEM'deki arkadaşlarıyla sorun yaşamadığını fakat genel olarak bireysel derslere girdiğini bu yüzden de aralarında çok fazla yardımlaşma olmadığını söylemiştir.

Ailenle ve kardeşinle gün içinde neler yapmaktasın?:

Okuldan geldikten sonra abisiyle müzik alanında zaman zaman birlikte çalıştıklarını söyleyen Asya aynı zamanda bilgi alışverişinde de bulunduklarını belirtmiştir. Ebeveynleriyle birlikte ödev yaptıklarını, sosyal aktivitelerde bulunduklarını belirtmiştir.

Oğuz ailesi ve kardeşiyle gün içerisinde genel olarak bir rutinde olduklarını, ablasıyla müzik alanında bazen düet yaptıklarını aile üyelerinin her biriyle arasının çok iyi olduğunu belirtmiştir.

Bazı sahip olduğumuz özellikler diğer özelliklerimizi ya da hayatımızda karşılaştığımız bazı olayları yönetmemize yardımcı olur. Bu açıdan düşününce müzik yeteneğinin sahip olduğun görme engeli üzerinde ne gibi faydaları olduğunu düşünüyorsun?:

Sorusuna Asya görme engelinin onun için avantaj sağladığını ve müzik yeteneğinin onun görme engelini önüne geçtiğini şu sözlerle dile getirmiştir:

Yani aslında müzik yeteneğimin görme engelim üzerinde şöyle faydaları oldu, diğer gören arkadaşlarımdan daha iyi piyano çalmaya başladım. Notaya bakmadan çalabiliyorum. Yeteneğim sayesinde daha üst şekilde piyano çalıyorum. Daha fazla düşünmemi sağlıyor ayrıca. Çünkü piyano çalarken aslında notalar aklımızda olmadığı halde nedense parmağım o notaya gidiyor. Bu hangi notaydı diye düşünmeden çalıyorum. Sonrasında deşifre edebiliyorum. Notaları çıkarabiliyorum yani bu aslında her insanın yapabileceği bir şey değil. O yüzden buna mutlak kulak deniliyor. Bu da her insanda yok zaten. O nedenle görme engelli insanlar bunu daha iyi yapabiliyor.

Sorusuna Oğuz sesleri istediği gibi çıkarabildiğinden dolayı müzik yeteneğinin onun için avantaj sağladığını belirtmiştir. Fakat müzik yeteneğinin aslında görme engelinin üzerinde bir etkisi olduğunu çok düşünmediğini bunu çok daha ayrı bir alan olarak tuttuğunu da belirtmiştir.

Asya ve Oğuz'un müzik yetenekleri ile görme yetersizlikleri arasındaki etkileşimleri inceleyen görüşmelerden elde edilen bulgular farklı içgörüler sunmaktadır. Asya'nın müzik yeteneğinin BİLSEM sınavında keşfi, ona piyano çalma şansı ve özel bir kimlik kazandırmıştır. Oğuz ise müzik öğretmenin, sıradan bir teneffüs anında fark ettiği yeteneği nedeniyle BİLSEM sürecinde yoğun bir tempo yaşamıştır. Asya, müzik yeteneğinin görme engelini aşmasına yardımcı olduğunu belirtirken, Oğuz, müzik yeteneğinin görme yetersizliği üzerindeki etkisinin büyük olduğunu düşünmemektedir. Asya, görme engelliler okulundaki arkadaşlarıyla müziksel etkileşim yaşarken, Oğuz genellikle BİLSEM arkadaşlarıyla ders saatlerinde etkileşimde bulunmaktadır. Asya'nın öğretmen desteği ile kabul görme sorunlarını çözme süreci ve Oğuz'un bireysel derslere katılma stratejileri, öğrencilerin sosyal ilişkilerdeki dinamikleri nasıl ele aldığını ortaya koymaktadır. Ayrıca iki öğrenci de görme yetersizlikleri sebebiyle sosyal etkileşim konusunda zorluklarla ve etkileşimde oldukları çevrelerinden gelen olumsuz tutum ile karşılaşmaktadır.

Ayrıca iki çocuk arasındaki özelleştiren özellikler, birbirlerini etkileme noktasında sıradanlaşmaya neden olan bir pasif çatışma haline yol açmaktadır. Bu durum, başlangıçta her birini ayırt eden ve benzersiz kılan niteliklerin, birbiriyle etkileşimde bulundukça belirginliklerini kaybetmeye başlamasıyla ortaya çıkmaktadır. Pasif çatışma hali, her iki çocuğun da kendi benzersiz kimliğini koruma arzusunu içerirken, bir yandan da birbirine yaklaşma eğiliminde olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu durum, çatışmanın açıkça ifade edilmediği, ancak her iki tarafın da kendi özgünlüğünü koruma isteğiyle dolu bir durumu yansıtmaktadır. Bu sonuçların, müzik yetenekleri ve görme yetersizliği arasındaki karmaşık ilişkileri anlamamıza katkı sağlama konusunda yardımcı olacağı düşünülmektedir.

4.3. İki Kere Farklı Öğrencilerin BİLSEM Öğretmen Görüşmesine İlişkin Bulgular

İki kere farklı öğrencilerin BİLSEM öğretmenleri ile yapılan görüşmede daha önce hazırlanan ve 13 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmış, elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Özel yetenekli öğrencilere katkı sağlamak adına kendinizi geliştirmek için herhangi bir kurs veya seminere katıldınız mı? Katılmaya devam ediyor musunuz? Katılmak istiyor musunuz? (Kurum desteği, hizmet içi eğitimler, spesifik alanlara yönelik eğitimler gibi):

Sorusuna Ersin Öğretmen herhangi bir kurs veya seminere katılmadığını belirtmiştir. Yoğun mesai süreci içerisinde olmadığı bir zaman diliminde kurumunun vereceği bir destek ile katılmak istediğini belirtmiştir.

Aynı soruya Nilay Öğretmen herhangi bir kurs veya seminere katılmadığını ancak iki kere farklılık alanında doktora yaptığını dile getirmiştir.

Gökhan Öğretmen ise özel yetenekli öğrencilere katkı sağlamak adına herhangi bir kurs veya seminere katılmadığını ancak iki kere farklı öğrencisini desteklemek ve geliştirmek için Braille nota okumayı öğrendiğini dile getirmiştir.

Özel yetenekli öğrencilere BİLSEM kapsamında sağlanan desteği yeterli buluyor musunuz?:

Ersin Öğretmen iki kere farklı öğrencisine BİLSEM kapsamında sağlanan desteği yeterli bulmadığı şu şekilde maddeler halinde belirtmiştir;

- 1-Okulun içerisinde kullanabileceği fiziki ortamlar ona uygun değil.
2. Görme engelli olduğu için öğretmenlerin bu konuda hiçbir bilgi yeterlilik ve deneyimi yok.
3. Onlara hazırlanmış herhangi bir programımız yok.
4. Kendimiz dene-yap-bul yöntemiyle sistem geliştirmeye çalışıyoruz.

Aynı soruya Nilay Öğretmen özel yetenekli öğrencilere BİLSEM kapsamında sağlanan zenginleştirme ortamlarının, onların bilişsel gelişimi ve nöropsikolojik olarak sağlıklı kalmaları adına yeterli ve uygun bulunduğunu, hatta çocukları nöropsikolojik olarak koruyucu bir faktör olması sebebi ile yaygınlaştırılmasını da önerdiğini dile getirmiştir. Nilay

Öğretmen artan öğrenci sayısı sebebiyle daha fazla kaynak erişimine ihtiyaç duyduklarını da belirtmiştir. Kaynak erişiminde yaşadıkları zorlukları şu şekilde ifade etmiştir;

Görme engelli çocuklarımıza kaynak oluşturma söz konusu olduğu zaman harcadığımız ön mesai saati acayip artıyor. Çünkü sürekli özgün materyal oluşturmamız gerekiyor. 3 boyutlu kabartmalı materyaller oluşturalım. 3d materyaller piyasada yaygın olan bir şey değil. Kendimizin oluşturmamız gerekiyor. Ayrıca bu materyali bize temin edin gibi bir talep de söz konusu değil çünkü daha çok üstbilişe hitap eden çocuğun yaşanmışlığıyla örtüşmeyen materyaller hazırlamamız gerekiyor özel yetenek boyutunda da. O bakımdan zaten hazır materyal kullanımı pek söz konusu değil. Fakat materyal oluşturma için bütçe desteği verilebilir.

Sorusuna Gökhan Öğretmen ise özel yetenekli öğrencilere BİLSEM kapsamında sağlanan desteği yeterli bulduğunu dile getirmiştir. Fakat iki kere farklı öğrencileri desteklemek adına öğrencilerin yetersizliklerine yönelik devam ettikleri örgün eğitim kurumları ile aralarında koordinasyon sağlayan bir merkezin ya da öğrencisinin yetersizliğini destekleyen bir gezici öğretmenin eksikliğini hissettiğini vurgulamıştır.

İki kere farklılık konusunda ne düşünüyorsunuz bu konuyla ilgili bir eğitim aldınız mı?:

Ersin Öğretmen bu konu hakkında bir eğitim almadığını fakat öğretmenlerin bu alanda hizmet içi eğitime katılarak öğrencilerin eğitimiyle alakalı bilgilendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Aynı soruya İki kere farklılık konusunda uluslararası ve ulusal alanda çalışmalar yapan Nilay Öğretmen iki kere farklılık hakkındaki görüşlerini şu sözlerle dile getirmiştir;

Kendi teknolojik pedagojik parmak izimi geliştirme adına 2 kere farklı çocukların bana yaşanmışlıklar sunduğuna inanıyorum. Yani Maslow'un hiyerarşisinde kendini gerçekleştirmede belki bu okuduğum doktora programlarının da ötesinde, bu çocuklar benim vizyonumu misyonumu açmada, en önemlisi mutlu olmamı sağlamada bu 4-5 yıldır çok önemli payları olduğunu düşünüyorum.

Ayrıca Nilay Öğretmen iki kere farklılık konusunda yapılan araştırmaların çoğunun tanılama üzerine olduğunu fakat kendisinin iki kere farklı öğrencilere yönelik içerik oluşturmaya başladığını da eklemiştir.

Gökhan Öğretmen ise iki kere farklı öğrencilerle ilgili bilgi edinmek amacıyla şu anda iki kere farklılık üzerine eğitim aldığını ve iki kere farklı öğrencisi olmadan önce bu konuyla ilgili bilgisinin olmadığını belirtmiştir.

Daha önce iki kere farklı bir çocukla çalıştınız mı?:

Sorusuna Ersin Öğretmen kurumlarındaki öğrencilerin bilim sanat merkezi olması nedeniyle hepsinin iki kere farklı olduğunu dile getirmiştir. İki kere farklı öğrencilere yönelik tanımın eksikliği araştırmacı ile katılımcı arasında şu diyaloga sebep olmuştur;

A: Peki daha önce 2 kere farklı bir çocukla çalıştığınızı söylediniz. Onun hangi engel grubu vardı?

E: Yok engeli yoktu. Ama 2 kere farklı çocuklarla çalışıyorum benim işim bu zaten.

A: Siz sadece üstüne yetenekli çocuklarla çalışmıyor musunuz hocam normal şartlarda. Biz hem yetersizliği olup hem de üstün yeteneğe sahip olan öğrencilere 2 kere farklı öğrenciler diyoruz.

E: Yok hiç çalışmadım.

Yaşanılan tanım karmaşasından sonra Ersin Öğretmen üstün yetenekli ve görme yetersizliği olan iki kere farklı bir çocukla çalışmanın oldukça farklı olduğunu bu yüzden de öğretim stratejilerinde son derece farklılaştırma yaptığını belirtmiştir.

Nilay Öğretmen daha önce de görme yetersizliği olan iki kere farklı olan bir öğrenciyle çalıştığını söylemiştir. Üstün yetenekli bir öğrenci ile iki kere farklı bir öğrenci arasındaki çalışma farkını ise şu sözlerle ifade etmiştir:

Görme engelli olması sebebiyle bilgiye erişiminin bir seferlik olması, bilgiyi burada öğrendi ya da öğrenebilecek, belki başka şansının olmayışının çocuğun farkında olması sebebiyle görme engelli çocukların zaten ben biliş düzeylerini çok üst biliş buluyorum. İki kere farklı öğrenciler çok değişik argümanlar kurup iddialarını çok daha derin bir biçimde yordayabiliyorlar. Siz bir şey verirsiniz onlar da sizin üst bilişinizi daha üst bilişe taşıyacak şekilde sizi şaşırtabiliyorlar. Bir de ne sorarsanız sorun, yani görme engeli sebebiyle yaşanmışlıkları kısıtlı olsa bile, mutlaka verecek, kendini ifade edecek bir cevapları oluyor

Gökhan Öğretmen daha önce iki kere farklı bir çocukla çalışmadığını fakat iki kere farklı çocukların üstün yetenekli çocuklar ile çalışmaktan daha zor olduğunu şu sözlerle belirtmiştir;

Üstün yetenekli öğrencilerle çalışmak çok aşına olduğumuz bir durum ancak buna ikinci bir farklılık eklendiğinde başka bir alanda daha kendimizi eğitmemiz gerekiyor. İşte bu eğitim

sürecinde, kendimizi eğitene kadar geçen süre öğrenci için kayıp. Zaten bu konunun eğitimin verildiği yerler varken, öğretmen iş birliği çok önemli oluyor.

İki kere farklı öğrencinizle birbirinize uyum sürecinde ne gibi yöntemler kullandınız?:

Sorusuna Ersin Öğretmen bu öğrenci grubuyla ilk defa çalıştığı için uyum sürecinde daha çok abi-kardeş gibi bir ilişki kurmaya yöneldiğini belirtmiştir.

Gönüllü olarak iki kere farklı öğrenci ile çalışmayı seçtiğini belirten Nilay Öğretmen öğrencisiyle uyumsama sürecinde öncelikli olarak çocuğun bireysel gereksinimlerini bir tanımaya çalıştığını ve literatürden kendisini geliştirmek adına alanyazın okuması yaptığını, kapsayıcı eğitim pedagojisi temelinde paydaşlarla iş birliği içinde olduğunu belirtmiştir.

Gökhan Öğretmen iki kere farklı öğrencisiyle birbirlerine uyum sürecinde kapsayıcı olmaya çalıştığını bunun içinde sınıf arkadaşlarını toplayıp Asya'nın durumunu anlattığını hatta ilk zamanlarda kapsayıcılık adına teneffüslerde bile onlarla kaldığını dile getirmiştir.

İki kere farklı öğrencinizin sınıfta öne çıkan kişilik özellikleri nelerdir?:

Ersin Öğretmen Oğuz'un samimi bir yapısı olduğunu fakat BİLSEM'de geçirdikleri vaktin kısıtlılığı sebebiyle kişilik özellikleri ile değil de daha çok sanatsal özelliklerini gözlemleyebildiğini söylemiştir. Bu deneyimleri ise şu şekilde aktarmıştır;

Çocuk zaten özel eğitimden çıkıp geliyor, benimle haftada bir gün derse girebiliyor. Bizim normalde 40-40, 80 dakikalık bir ders yapmamız lazım. Fakat maksimum Oğuz ile 50 dakika çalışabiliyoruz. Çünkü çok yoruluyor. Çocuk böyle olduğundan ötürü hani başka şeyleri görüşme fırsatımız olmuyor. Yani onlara ayıracak zamanım yok benim. Tamamen ders odaklı çalışıyoruz. Ama sanatsal özelliklerine gelecek olursam çocuk bir kere mutlak kulak, duyduğunu anında kavrayabiliyor. Yani ben ona örneğin 25 saniyelik veya 20 saniyelik bir müzik cümlesi tekrarı verdiğimde, bunu dinle dediğimde bana dönüt olarak Oğuz bunun 17 saniyesini net olarak doğru bir şekilde verebiliyor. Yani tekrar kabiliyeti çok fazla.

Nilay Öğretmen öğrencisinin azimli, meraklı, mutlu ve dışa dönük oluşu ile ön plana çıktığını söylemiştir. Gökhan Öğretmen ise öğrencisinin gören bazı diğer akranlarından daha üst bilişe sahip olduğunu ve yaşama sevinci dolu sosyal bir çocuk olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca kendini ifade edebilme becerisinin de son derece iyi olduğunu dile getirmiştir.

Öğrenciniz BİLSEM'de uyum problemi yaşamakta mıdır?:

Ersin Öğretmen Oğuz'un BİLSEM'de sosyal açıdan genel olarak bir uyum problemi yaşamadığını fakat akademik anlamda Braille alfabesiyle okumasının sınıf düzeyini yavaşlattığını ve uyum konusunda problemler yaşadığını bu yüzden Oğuz'u özel olarak birebir derslere aldığını belirtmiştir.

Nilay Öğretmen ve Gökhan Öğretmen Asya'nın BİLSEM'de uyum problemi yaşamadığını belirtmiştir.

İki kere farklı öğrencinizin okulda sosyal ilişkileri nasıldır? (BİLSEM):

Sorusuna Ersin Öğretmen BİLSEM içerisindeki sosyal ilişkilerini gözlemleyecek kadar beraber olmadıklarını fakat kendisiyle iletişiminin iyi olduğunu belirtmiştir.

Aynı soruya Nilay Öğretmen yapılan ortak bir proje sayesinde Asya'yı görme engelliler okulunda da gözleme şansı olduğundan bahsetmiştir. Yaptığı gözlemlerde öğrencinin sosyal ilişkilerinin son derece iyi olduğunu, saygı çerçevesi içerisinde ilişkiyi sürdürdüğünü ve açık iletişimi tercih ettiğini söylemiştir.

Gökhan Öğretmen ise öğrencisinin sosyal ilişkilerinin birçok çocuktan daha iyi olduğunu hatta iki kere farklılığından ötürü okulda daha çok tanındığını söylemiştir.

Asya BİLSEM'e geldiği zaman bir hoş geldin zinciriyle çıkıyor, Asya'yla gezmek ünlü biriyle gezmek gibi. Üstün yetenekli çocuklar arasında görme engeliyle fark yaratıyor.

İki kere farklı öğrencinizi desteklemek adına aile ile iş birliğini sağlamak için neler yapmaktasınız?:

Ersin Öğretmen öğrencisini desteklemek adına aileyle sürekli iletişim içerisinde olduğunu, verdiği çalışma ödevlerini evde de desteklemek adına aileye de verdiğini dile getirmiştir. Oğuz'un ailesinin de iş birliği için olağanüstü bir çabalarının olduğunu da belirtmiştir.

Nilay Öğretmen iki kere farklı öğrencilerin ailelerinin çocuklarının yetenek boyutunda bir kaybı olmaması için son derece ilgili ve bilgili olduklarını dile getirmiştir.

Çocuklarına birebir vakit ayırıyorlar, dolayısıyla çocuklarının gelişimini çok iyi takip ettikleri için mesela ne gibi malzeme kullanıyorlar, neye ihtiyaç duyuyorlar, çocuk neyi sever, çocuk

neyden mutlu olur, nasıl daha anlamlı öğrenebilir, bu hususlarda aileyle muhakkak ve sürekli irtibat halindeyim.

Gökhan Öğretmen ise Asya'nın ailesiyle sürekli irtibatta olduklarını, yapılması gereken süreçler hakkında bilgi verdiğini, çalışmalarını eş zamanlı götürdüklerini belirtmiştir.

Görme engelliler okulundaki özel eğitim öğretmenleri ile iletişim ve iş birliğini nasıl sağlıyorsunuz? İhtiyaç duyduğunuz bir durum oldu mu? Bu sorunuz için okul öğretmenlerinden destek aldınız mı?:

Sorusuna Ersin Öğretmen sadece müzik öğretmeniyle iletişim halinde olduklarını şu şekilde anlatmıştır;

Yeri geldiğinde öğretmeniyle konuşup hocam bu parçayı Oğuz ile şöyle çalışabilirsiniz, ya da onun okulda çalıştığı eserlere ben okulda çeşitli şekilde, farklı tonlardan öğretiyorum bunun gibi hususlarımız var. Yani direkt uyumlu bir çerçevede öğretmeniyle iş birliği içerisindeyiz.

Nilay Öğretmen ise görme engelliler okulundaki öğretmenlerle iletişime geçmekten çekindiğini, onların iş yükünün fazla olabileceğini ancak ve ancak çözemeyeceği bir konuda son aşamada başvurabileceğini dile getirmiştir. Fakat görme engelliler okulu ve BİLSEM tarafından yapılacak ortak projelerin etkileşimlerini arttıracaklarını düşündüğünü de eklemiştir. Braille okuma konusunda eksik olduğunu söyleyen Nilay Öğretmen, Braille yazıları okumada Asya'dan yardım aldığını ve bunun Asya için son derece güdüleyici olduğunu da dile getirmiştir.

Gökhan Öğretmen ise Asya'nın görme engelliler okuluna giderek öğretmenleriyle görüştüğünü, oradan materyal desteği istediğini fakat görme engelliler okulundaki öğretmenlerin dönüş yapmadığını belirtmiştir. Notaların Braille çevrilmesini talep eden Gökhan Öğretmen süreci projeye çevirerek devam ettirmiştir.

Öğrencinizin özel yeteneğinin gelecekte ne gibi avantajlar sağlayacağını düşünüyorsunuz?:

Ersin Öğretmen öğrencisinde bulunan özel yeteneğin ona çok büyük avantajlar sağlayacağını düşündüğünü şu şekilde belirtmiştir;

Şu anda biz çalgı öğreniyoruz müzik alanında. Bu işi Oğuz meslek olarak bile yapabilir. Öngörüm şu ki, Oğuz şu anda Gazi Üniversitesi Müzik Bölümü'ne engelli kadrosunda girmese bile okulu birincilikle kazanabilecek yeteneğe sahip. Bu kadar büyük konuşuyorum. Ve burayı

okuyup bir müzik öğretmeni olabilir hatta bu becerisiyle çeşitli kurum kuruluşlara sanatla iştigalle katılım sağlayabilir.

Nilay Öğretmen ise öğrencisinde bulunan müzik yeteneğinin ona meslek anlamında büyük avantaj sağlayacağını düşünmektedir. Ayrıca akademik alanda da yeteneği sayesinde ulusal bir kongrede yaptığı yayım aracılığıyla ilerleyen zamanda eğitiminin çeşitli kademelerinde kendisine artı puan olarak yansıyacağını düşündüğünü dile getirmiştir.

Gökhan Öğretmen ise öğrencisinin mutlak kulağa sahip olmasının onun için ilerleyen zamanda müzik alanında seçeceği mesleklerde büyük avantaj sağlayacağını düşündüğünü dile getirmiştir.

Neden piyanoya /kemana yönlendirildi?:

Sorusuna Ersin Öğretmen öğrencisinin kemana yönlendirilme sürecini gerekçeleriyle şu şekilde dile getirmiştir;

Şöyle, bizim müzik bölümlerinde olan öğretmenlerin bir ana çalgısı vardır. Benim ana çalgım, tıpkı pratisyen hekim gibi düşünebilirsiniz. Pratisyen hekim her şeyi bilir ama bazı alanlarda uzmanlığı yoktur. Benim de kemanda sanatçılığım söz konusu, tamamen benim yönlendirmem diyebilirim. Bağlama da çalabiliyordum, keman da çalabileceğimi söyledim. Ailesiyle de iş birliği içerisinde Oğuz'un de keman çalabileceğini söylemesi üzerine tamamen benden kaynaklı bir şekilde yani. Ben keman çalabildiğim için ona yönlendirdim. Çocuk becerikli piyano da çalabilirdi. Yani şöyle diyeyim, duyma becerisi üst seviyede olduğu için çocuk hangi çalgıya yönlendirilirse bu saatten sonra o çalgıyı başarılı bir şekilde çalabilecek düzeyde.

Aynı soruya Gökhan Öğretmen piyanonun çok yönlü bir çalgı olmasından ötürü öğrencisini piyanoya yönlendirdiğini belirtmiştir. Herhangi bir desteğe ihtiyaç duymadan kendi başına bir orkestra olabilen bir enstrüman olması sebebiyle çoğu öğrencisini de piyanoya yönlendirdiğini belirtmiştir. Piyanonun ilerleyen zamanda öğrencilerin müzik alanında seçecekleri meslek için geniş bir yelpaze sunduğunu söylemiştir.

İki kere farklı çocuklarla çalışmak sizi hangi yönlerden nasıl etkiliyor? (Eğitsel, duygusal, mesleki yeterlilik):

Sorusuna Ersin Öğretmen mevcut BİLSEM eğitim sisteminin görme yetersizliği olan öğrencilere yönelik yeterli hazırlıkları yapmadığını ve bu konuda oldukça eksik olduklarını dile getirmiştir. BİLSEM öğretmenlerinin genellikle standart sınıflara yönelik eğitildiği ve

özel eğitim konusunda yetersiz olduğunu dile getiren Ersin Öğretmen, görme yetersizliği olan iki kere farklı öğrencisinin özel ihtiyaçlarını anlamak ve farkındalık oluşturmak için çaba sarf ettiğini ifade etmektedir. Duygusal bağların yapılan işin profesyonelliğini etkilediğini düşünen Ersin Öğretmen ayrıca eğitim süresince duygusal kontrolünü korumak adına öğrencisine karşı acıma duygusunu engellemeye çalıştığını da belirtmiştir.

Aynı soruya Nilay Öğretmen iki kere farklı öğrencilerle çalışmanın kültürel zenginleşme sağladığını ve kişisel gelişimine katkıda bulunduğunu söylemiştir. İki kere farklı öğrencilerle çalışmanın sadece eğitim alanında kalmayıp aynı zamanda çalışmalarını yayın faaliyetlerine de dönüştürebildiğini belirten Nilay Öğretmen iki kere farklı öğrencilere yönelik içerik üretmenin kendini gerçekleştirme adına önemli bir basamak olduğunu da belirtmiştir. İki kere farklı öğrencilerle çalışmanın kendisi için benzersiz bir deneyim olduğunu söylemiştir.

Gökhan Öğretmen ise iki kere farklı çocuklarla çalışmayı fedakarlık olarak tanımlamaktadır. İki kere farklı çocuklarla çalışmayı hem olumlu hem olumsuz olarak nitelendirmektedir. Olumlu yön olarak mesleki doyumu yüksek yaşadığını ve kendini geliştirmek için bir motivasyon kaynağı olduğunu, olumsuz yön olarak öğrencinin farklılığından ötürü çalışma alanının dışına çıktığını ve bu yüzden yaptığı işin veriminin düştüğünü belirtmiştir.

Verilen bilgiler doğrultusunda, öğretmenlerin görme yetersizliği olan öğrencilerle çalışma deneyimleri çeşitli boyutlarda etkileşim göstermektedir. BİLSEM öğretmenleri, BİLSEM eğitim sisteminin görme yetersizliği olan öğrencilere yönelik hazırlıklarının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu durum, eğitimde spesifik ihtiyaçların karşılanmasının zorluğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, duygusal kontrolünü koruma adına öğrencisine karşı acıma duygusunu engellemeye çalışması, öğrencisiyle olan bağın profesyonelliği nasıl etkilediğine dair bir yansıma sunmaktadır. Ayrıca öğretmenler iki kere farklı öğrencilerle çalışmanın kültürel zenginleşme ve kişisel gelişim sağladığını ifade etmiştir. Bu deneyimi yayın faaliyetlerine dönüştürerek, öğrenci çeşitliliği üzerinden kendini gerçekleştirme yolunda önemli bir adım atmıştır. Ayrıca, aile ile iş birliği sağlama konusunda öğrencisinin ailesinin ilgi ve bilgi düzeyinin avantajlı bir durum yarattığını ifade etmişlerdir. İki kere farklı çocuklarla çalışmanın olumlu ve olumsuz yönlerini ele alarak değerlendiren öğretmenler,

mesleki doyumun yüksek olduğunu, ancak öğrencinin farklılığından dolayı çalışma veriminde düşüş yaşandığını belirtmişlerdir. Bu durum, öğretmenin çeşitli zorluklarla başa çıkmak adına fedakarlık yapma gerekliliğini vurgulamaktadır. Genel olarak, öğretmenlerin görme yetersizliği olan öğrencilerle çalışma deneyimleri, eğitim sistemi, duygusal bağ, kültürel zenginleşme, mesleki doyum ve fedakarlık gibi pek çok faktörü içermektedir. Bu deneyimler, öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişimlerine katkıda bulunurken, aynı zamanda spesifik ihtiyaçları karşılama konusunda zorlukları da ortaya koymaktadır.

4.4. İki Kere Farklı Öğrencilerin Öğretmen (Görme Engelliler Okulu) Görüşmesine İlişkin Bulgular

İki kere farklı öğrencilerin öğretmenleri ile yapılan görüşmede, daha önce hazırlanan ve 16 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmış, elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Özel yetenekli öğrencilere katkı sağlamak adına kendinizi geliştirmek için herhangi bir kurs veya seminere katıldınız mı? Katılmaya devam ediyor musunuz?:

Sorusuna Ayşe Öğretmen herhangi bir kurs veya seminere katılmadığını belirtmiştir.

Aynı soruya Belgin Öğretmen herhangi bir kursa ya da seminere katılmadığını ancak kendini geliştirmek adına araştırmalar yaptığını ve son gelişmeleri takip ettiğini belirtmiştir. Bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

Şöyle söyleyeyim, okulumuzdaki görme engelli öğrenciler için kendi araştırmalarım oldu hala da devam ediyor. Robotik kodlama ile ilgili hatta Yıldız Teknik Üniversitesinin bir projesinde benimle de röportaj yaptılar. Onların bilmediği 2 tane Microsoft projesini onlara ilettim ben. Bu konuda bir çalışma yapacaklarını söylediler şu an çalışıyorlar.

Sorusuna Betül Öğretmen ise herhangi bir kurs veya seminere katılmadığını belirtmiştir.

Özel yetenekli öğrencinize görme engelliler okulu kapsamında sağlanan bir destek var mı? Bu desteği yeterli buluyor musunuz?:

Sorusuna Ayşe Öğretmen görme engelliler okulu kapsamında sağlanan bir destek olmadığını fakat istedikleri takdirde özel yetenekli öğrencileriyle ek çalışma yaptığını belirtmiştir. Aynı soruya Belgin Öğretmen özel yetenekli öğrenciler için ekstra bir destek ya da uyarılama yapılmadığını belirtmiştir. Betül Öğretmen ise özel yetenekli öğrenciler için ekstra bir destek eğitimi uygulanmadığını belirtmiştir.

Özel yetenekli öğrencilere BİLSEM kapsamında sağlanan desteği yeterli buluyor musunuz?

Cevabınız hayır ise; ne gibi düzenlemeler yapılmalıdır? (Ortam, program, personel):

Sorusuna Ayşe Öğretmen BİLSEM kapsamında sağlanan desteği yeterli bulmadığını şu sözlerle ifade etmiştir;

BİLSEM kapsamında sağlanan desteği hiç yeterli bulmuyorum. Çünkü BİLSEM'deki öğretmenler bu tür özel çocuklarla yani görme engelliler alanındaki çocuklarla nasıl çalışacaklarını bilmiyorlar. Mesela Oğuz ilk BİLSEM'e gittiğinde kemanı seçmiş. Keman eğitimi alacak. Ama yayı çekemiyor, parmakları kemanın üzerinde dolaşıyor. Bu sorunu biz internetten araştırdık. Bir aparat varmış kemana takılıyormuş yayı sağa sola kaydırmaması için plastik bir aparat. Onu aldık ve tellerin üzerine taktık. Oğuz o aparatın üstünden yay çekmeye başladı ve hala o aparat olmadan çalamıyor Oğuz Asya için konuşacak olursam Asya'nın öğretmeni bizzat benimle iletişim kurdu neyi nasıl yapacağını öğrenmek için. Ödevler verdi biz burada tamamladık ya da benim verdiğim parçalar orada çalışıldı. Fakat bu öğrencilerin notayı tamamen takip ederek, onlarla aynı hızda okumaları mümkün olmuyor, müzik kulağı iyi olduğu için ezberden okuyorlar. Bu çocukların diğer müzik öğrencileri kadar hızlı, en azından nota okumada hızlı ilerleyemediklerini bilmeleri gerekiyor. Eğer görme engelli ve müzik yeteneği çok iyi olan bir öğrenciyle çalışacaksa mesela kabartma nota bilmeli bence oradaki öğretmen. Solfej derslerinde hiçbir şekilde bilmiyorlar dolayısıyla çocuğu takip edemiyorlar.

Sorusuna Belgin Öğretmen BİLSEM'de verilen görme engelli çocuklara yönelik eğitimi yeterli bulmadığını çünkü BİLSEM'de eğitim veren öğretmenlerin görme engellilik konusunda yeterli donanıma sahip olmadığını düşündüğünü dile getirmiştir.

İki kere farklılık ile ilgili bir eğitim aldınız mı?:

Sorusuna Ayşe Öğretmen, belgin Öğretmen ve Betül Öğretmen iki kere farklılık ile ilgili daha önce herhangi bir eğitim almadıklarını iki kere farklı çocukları ilk defa kendi okullarında keşfettiklerini söylemişlerdir.

Daha önce iki kere farklı bir çocukla çalıştınız mı?:

Cevabınız evet ise; iki kere farklı bir çocukla görme yetersizliği olan bir çocuk arasındaki fark nasıldı? Açıklayınız.

Sorusuna Ayşe Öğretmen şu şekilde cevap vermiştir;

Tanılı olarak iki kere farklı bir çocukla çalışmadım ancak bu okulda göreve başladığım ilk yıllarda çok yetenekli öğrencilerimiz vardı. Fakat bilim sanat merkezlerine herhalde görme engellileri almıyorlardı ve değerlendirilmediler. Yani aslında onların üstün yetenekli olabileceğini, arada kaynadığını düşünüyorum.

Ayrıca Ayşe Öğretmen İki kere farklı bir çocukla çalışmanın çok keyifli olduğunu mesleki doyum açısından verdiklerini alabildiğini belirtmiştir.

Sorusuna Belgin Öğretmen ise daha önce iki kere farklı bir çocukla çalışmadığını belirtmiştir.

Aynı soruya Betül Öğretmen daha önce iki kere farklı bir çocukla çalışmadığını belirtmiştir.

İki kere farklı öğrencinizle (ASYA-OĞUZ) birbirinize uyum sürecinde ne gibi yöntemler kullandınız?:

Sorusuna Ayşe Öğretmen kendisiyle uzun bir süre boyunca iletişim kurmayan öğrencisi Oğuz ile uyum sürecinde, öğrencinin kendisini yavaş yavaş kabullendiğini belirtti. Bu süreç içerisinde öğrenciyle diyalogu devam ettirmede ısrarcı olduğunu belirten Ayşe Öğretmen öğrencisi Asya'yla uyum sürecinde herhangi bir problem yaşamadığını, bunun için de özellikle bir yönteme başvurmadığını söylemiştir.

Sorusuna Belgin Öğretmen ise uyum konusunda iki kere farklı öğrencilerin hiç zorlanmadığını bu yüzden ekstra bir düzenleme yapmasına gerek kalmadığını belirtmiştir.

Aynı soruya Betül Öğretmen uyum süreci için ekstra bir çalışma yapmasına gerek kalmadığını, iki kere farklı öğrencilerinin uyum sağlama konusunda diğer akranlarına göre daha başarılı olduğunu belirtmiştir.

İki kere farklı öğrencinizin sınıfta öne çıkan kişilik özellikleri nelerdir?:

Sorusuna Ayşe Öğretmen öğrencilerinin ikisinin de hafızalarının çok yüksek düzeyde güçlü olduğunu, yardımsever olduklarını ve bilgilerini başkalarıyla paylaşmaktan asla rahatsız

olmadıklarını belirtmiştir. Öğrencisi Asya'nın sınıf arkadaşı ile aralarında geçen bir diyaloga şahit olan Ayşe Öğretmen diyalogu şu şekilde betimlemiştir;

Gamze, Asya'nın sınıfına geçen yıl geldi. Asya bayağı bir öndeydi Merve'ye göre. Yani müzikte bayağı bir ileri düzeydeydi. Ama Gamze'ye inanılmaz yardımcı oldu. Gamze yapamıyorum deyip ağladığında Gamze'nin yanına oturup yani ben de senin gibiydim ben de yapamıyordum birinci sınıftayken. Sen de benim kadar çok müzik ilgilenen yapabilirsin değil mi? Onu böyle hani teselli ettiğini gördüm. Fakat Oğuz' da dil becerileri çok gelişmiş değil. Ya da içine kapanık bir çocuk olduğu için hislerini dile getiremiyor da olabilir bilemiyorum.

Sorusuna Belgin Öğretmen şu şekilde cevap vermiştir.

Asya bazı konularda ben merkezci. Her şeyi ben biliyorum, her şeyde en fazla benim. Gibi bir tutumu oluyor. Mesela Asya'nın sınıfında Merve diye bir öğrencimiz daha vardı. Merve'yle mesela rekabeti çok severdi. Her zaman en önde olmak isterdi, Merve'yle yarışır. Bu yüzden Asya'nın en öne çıkan özelliği olarak hırsı ve lider ruhlu oluşu diyebiliriz. Oğuz da aslında liderlik özellikleri olan bir çocuk ama içine kapanık biraz o yüzden bu özelliği çok ön plana çıkıyor.

Sorusuna Betül Öğretmen şu şekilde cevap vermiştir:

En belirgin kişilik özellikleri istek ve azimleri bence. Bir şeyi öğrendiklerinde ya da anladıklarında yetinmiyorlar asla. Hep daha fazlasını merak ediyorlar. Mesela Oğuz, müzik konusunda zaten üstün bir yeteneği var ama beden eğitimi derslerinde de goalball oyunu var görme engellilerin oynadığı bir oyun. O oyunda fiziksel özelliği elverişli olmamasına rağmen, çünkü Oğuz hiç göremiyor. Ona rağmen takıma girmek için uğraşıyor, sürekli soruyor bana hocam nerede eksikim var, hangi alanda geliştirmem gerek kendimi? Sürekli bir kendini geliştirme çabası var.

Öğrenciniz okulda uyum problemi yaşamakta mıdır?:

Sorusuna Ayşe Öğretmen öğrencilerinin okulda uyum problemi yaşamadığını söylemiştir. Aynı soruya Belgin Öğretmen iki kere farklı öğrencilerin okul ortamında herhangi bir uyum sorunu yaşamadığını belirtmiştir. Betül Öğretmen de uyum konusunda herhangi bir sorun yaşamadıklarını kolay adapte olabildiklerini belirtmiştir.

İki kere farklı öğrencinizin okulda sosyal ilişkileri nasıldır? (Arkadaş, öğretmen):

Sorusuna Ayşe Öğretmen öğrencilerinin okul içerisinde sosyal ilişkilerinin son derece iyi olduğunu belirtmiştir. Ancak kıyaslayacak olursa Oğuz'un Asya'ya göre daha içe kapanık daha az iletişim kurma taraftarı olduğunu da eklemiştir.

Aynı soruya Betül Öğretmen iki kere farklı öğrencilerin okul ortamında arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle güzel sosyal ilişkiler kurduklarını belirtmiştir.

İki kere farklı öğrencinizi desteklemek adına aile ile iş birliğini sağlamak için neler yapmaktasınız?:

Ayşe Öğretmen öğrencilerini desteklemek adına ayrı ayrı çok emek verdiğini dile getirmiştir ve şöyle açıklamıştır:

Oğuz için çok uğraştım, Oğuz'un gerçekten iyi bir müzisyen olabileceğini düşünüyorum. Ama annesi dışında kimse Oğuz'un müzik alanında devam etmesini istemiyor. Oğuz da istemiyor babası da. Mesela ben Bilkent Konservatuarı'ndan bir arkadaşım aracılığıyla bağlantı kurdum ve Oğuz ile görüşme ayarladım, yeteneğini görsünler istedim. Özel öğrenci statüsünde alınabilirdi Oğuz oraya. Ancak babası istemedi o yüzden o görüşme de gerçekleşmedi. Önümüzdeki yıl da güzel sanatlar lisesine bir gezi düzenlemeyi düşünüyoruz. Oradaki ortamı beğenirler fikirleri değişir belki diye. Asya için de sürekli iletişim halindeyiz annesiyle ve kendisiyle. Piyanosu var zaten evde Asya'nın. Kendi evde sürekli çalışıyor, ben de ona özel ödevler çalışmalar hazırlayıp telefonda gönderiyorum. Zorlandığı ya da takıldığı bir yer olduğu zaman ister annesinden ister kendi telefonundan bana ulaşıyor, ben de tarif ediyorum düzeltmeler yapıyorum telefon üzerinden. O şekilde iş birliği içinde yürütüyoruz süreci.

Sorusuna Belgin Öğretmen ise iki kere farklı öğrencilerin aileleriyle düzenli olarak iletişime geçtiklerini ve onlara zorlandıkları durumlarda yardımcı olduklarını dile getirmiştir.

Aynı soruya Betül Öğretmen şu şekilde cevap vermiştir:

Tüm öğrencilerimizin aileleriyle zaten bireysel olarak iletişime geçiyoruz. İki kere farklı öğrencilerimizin aileleriyle de öyle. Aileler de bana istedikleri gibi ulaşım soru sorabiliyorlar destek isteyebiliyorlar. Ben de zaten her çocuğun bireysel ihtiyacına göre ödevlendirmeler ve geri bildirimler veriyorum ailelere. Mesela bağımsız harekette zorlanan bir öğrencim varsa aileye bu konuyla ilgili ne yapabileceği hakkında bilgilendirmeler ve yönlendirmeler yapıyorum.

BİLSEM'lerdeki öğretmenleri ile iletişim ihtiyacı duyduğunuz bir durum oldu mu?:

Sorusuna Ayşe Öğretmen, iki kere farklı öğrencileri için BİLSEM öğretmenleriyle iletişim kurma ihtiyacı duyduğunu ve çok kez iş birliği içinde hareket ettiklerini dile getirmiştir. Bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

Oğuz'un keman öğrenme aşamasında evet BİLSEM ile iletişime geçme ihtiyacı duydum. Kemanı tutuş konusunda Oğuz doğru pozisyonda keman tutamıyordu. İş birliği içinde bu süreçte Oğuz'u geliştirdik. Bunun dışında BİLSEM öğretmenleri görme engellilerle çalışmadıkları için kabartma notalarda bir bilgileri yoktu. Görme engeli olan üstün yetenekli bir çocuğa nasıl müzik

eğitimi vermeleri gerektiği konusunda yetersizlerdi bu yüzden benimle iletişime geçtiler ve ben onlara yardımcı oldum yapmaları gereken uyarlamalar konusunda.

Sorusuna Belgin Öğretmen şu cevabı vermiştir:

BİLSEM öğretmenleriyle hiç iletişime geçmedik. Çünkü BİLSEM ile bizim okulumuzun işleyişi ve müfredatı farklı. Onlar kendi müfredatlarını uyguluyorlar biz de kendi planımıza göre ilerliyoruz.

Sorusuna Betül Öğretmen ise şu şekilde cevap vermiştir:

Beden eğitimi dersiyle alakalı bir içerik olmadığı için BİLSEM’lerde benimle iletişime geçen olmadı, ben de o yüzden iletişim ihtiyacı hissetmedim hiç.

Bu iletişim çocuğa yarar sağladı mı?:

Sorusuna Ayşe Öğretmen yarar sağladığını ve iletişimin iki kurum için de süreci kolaylaştırdığını ifade etmiştir.

Öğrencinizin özel yeteneğinin gelecekte ne gibi avantajlar sağlayacağını düşünüyorsunuz?:

Sorusuna Ayşe Öğretmen; gelecek yaşantılarında müzik alanındaki üstün yetenekleri sayesinde akranları arasında fark yaratacaklarını, konservatuvar ve güzel sanatlar bölümlerinde eğitim alabileceklerini ve nihayetinde görme engellerine rağmen kolay bir şekilde müzik alanında meslek sahibi olabileceklerini düşündüğünü dile getirmiştir.

Aynı soruya Belgin Öğretmen şu şekilde cevap vermiştir:

Normalde görme engelli çocuklar lise eğitimine imam hatip liselerinde devam ediyorlar ancak iki kere farklı öğrencilerimiz üstün yetenekleri sebebiyle akademik yönden başarı gösterebilecekleri liselere de gidebilirler. Oğuz mesela metin tabanlı bilişim ile ilgili kodlama üzerine eğitime devam edebilir.

Sorusuna Betül Öğretmen ise en büyük avantajlarının özgüven noktasında olduğunu, kendilerine olan güvenleri ve aldıkları destek eğitimler sayesinde ilerleyen yaşamlarında başarılı bireyler olacaklarını düşündüğünü dile getirmiştir.

Size göre öğrenciniz hangi alanlarda yetenekli?:

Sorusuna Ayşe Öğretmen; Oğuz ve Asya’nın en ön plana çıkan yeteneğinin müzik olduğunu belirtmiştir.

Aynı soruya Belgin Öğretmen iki kere farklı öğrencilerinin müzik alanı dışında en göze çarpan yeteneklerinin hitabet yetenekleri olduğunu belirtmiştir.

Sorusuna Betül Öğretmen ise iki öğrencisinin de total kör olması sebebiyle beden eğitimi alanında zorlandıklarını ancak müzik ve akademik alanda yetenekli olduklarını dile getirmiştir.

Neden piyanoya/kemana yönlendirildi?:

Sorusuna Ayşe Öğretmen; Oğuz'un fiziksel özelliklerinin ve müzik kulağının kemana uygun olduğunu bu yüzden BİLSEM öğretmenleri tarafından enstrüman olarak kemana yöneldiklerini, Asya'da ise Ayşe Öğretmen piyano temel eğitimi konusunda daha tecrübeli ve bilgili olduğu için Asya'yı piyano çalmaya yönlendirdiğini dile getirmiştir.

Öğrencinizin diğer öğrencilerinizden ayıran özellikler nelerdir?:

Sorusuna Ayşe Öğretmen iki kere farklı öğrencilerinin müzik dışında en göze çarpan özelliklerinin görev bilinci olduğunu, müzik alanında ilerlemeseler de bu farkındalık ve tutkuları sayesinde akademik alanda da başarı gösterebileceklerini düşündüğünü ifade etmiştir.

Aynı soruya Belgin Öğretmen iki kere farklı öğrencilerin ayırt edici özelliklerinin bilişsel becerileri olduğunu, bellek, işleme hızı gibi alanlarda akranlarına göre daha yüksek performans sergilediklerini belirtmiştir.

Sorusuna Betül Öğretmen ise yeni bilgileri hızlı kavrama becerileri ve öğrenmeye olan istekleri olduğunu belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde ne gibi zorluklar yaşadınız? Bu zorlukları desteklemek adına neler yaptınız?:

Sorusuna Ayşe Öğretmen uzaktan eğitim sürecinde kendisini ve çocukları en çok zorlayan durumun etkileşimin daha kısıtlı olması olduğunu, sınıf içerisinde rol model olmak için görme duyusunun eksikliğini gidermek adına temas kurarak dönütler verdiğini ancak

uzaktan eğitimde bunu yapamadığı için derslerin istediği verime ulaşamadığını dile getirmiştir.

Aynı soruya Belgin Öğretmen dersin sözel olan kısımlarını uzaktan eğitim sürecinde ilettebildiklerini ancak uygulamalı kısımlarda zorluklar yaşadıklarını ve uygulama gerektiren bölümlerde ailelerin de katılımını istediklerini belirtmiştir.

Bu soruya Betül Öğretmen, uzaktan eğitim sürecinin tahmin ettiğinden daha verimli geçtiğini, beden eğitimi hareketlerini öğrencilerin sözlü komutlar yoluyla zorlanmadan ve keyifli bir şekilde yaptıklarını dile getirmiştir.

İki kere farklı çocuklarla çalışmak sizi hangi yönlerden nasıl etkiliyor?:

Sorusuna Ayşe Öğretmen iki kere farklı çocuklarla çalışmanın mesleki doyum sağladığını, daha çok araştırma yapmak ve kendisini geliştirmek konusunda teşvik ettiğini belirtmiştir.

Aynı soruya Belgin Öğretmen şu şekilde cevap vermiştir:

İş doyumunu olarak çok keyifli çünkü iki kere farklı çocuklar ne anlatsam hemen anlıyorlar bu da beni çok tatmin ediyor. Ayrıca merak duyguları yüksek bu da beni daha çok motive ediyor.

Sorusuna Betül Öğretmen ise görme yetersizliği olan iki kere farklı çocukların kendisini en çok görme yetersizlikleri sebebiyle etkilediğini şu sözlerle ifade etmiştir:

Bu çocuklarla çalışmaya başladığımda bir süre ne yapacağımı bilemedim açıkçası. Kendi kendime evde gözlerimi kapatıp yürüme yön bulma denemeleri yapıyordum bu çocuklarla empati kurabilmek adına. Bir süre bunu aşmaya çalıştım. Ama daha sonra bu çocuklarla vakit geçirerek aştım ve alıştım bu duruma. O yüzden en çok duygusal yönden etkilemişti bu çocuklar beni.

Elde edilen bulgular üç öğretmenin deneyimlerine göre, özel yetenekli öğrencilere katkı sağlamak amacıyla herhangi bir kursa katılmadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca verilen cevaplar doğrultusunda özel eğitim branş öğretmenlerinde yetersizlikleri olan öğrencilere yönelik bilgi eksikliği görülmüştür. Görme engelliler okulu kapsamında öğretmenlerin öğrencilere özel destek sunma konusu değişiklik göstermektedir. Öğretmenler BİLSEM kapsamında verilen desteği yetersiz bulmaktadır. Öğrencilerle uyum sürecinde öğretmenler zorluk yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler, öğrencilerinin sınıfta öne çıkan kişilik

özellikleri için hafıza, yardımseverlik ve bilgi paylaşma şeklinde ifade etmişlerdir. Öğretmenler aile ile iş birliği yapma çabası içerisindeyler. Bu durumun, iki kere farklı öğrenciler üzerinde olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir. İki kere farklı öğrencilerle çalışmanın mesleki doyum sağladığını ifade eden öğretmenler, öğrencilerin bilişsel becerilerinin yüksek olmasının kendilerini motive ettiğini belirtmişlerdir. Bu verilere göre, öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilere yönelik çeşitli çalışma alanları ve farklı deneyimlerle mesleki tatmin elde etme çabaları ortaya çıkmaktadır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE SONUÇ

Görme yetersizliğinden etkilenmiş İki kere farklı çocuklar, bulundukları çevre içerisinde iki farklı özelliğin alışılmadık kombinasyonuna sahip olduğu için özel bir konumdadırlar. Yapılmış olan bu çalışma ile iki kere farklı çocukların sosyal yaşamı, aile içi ilişkileri, eğitim yaşantıları ve bireysel deneyimleri ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir. Çalışma sonucu elde edilen bulgular başlıklar halinde aşağıda sıralanmıştır:

- *Eğitim Deneyimleri:* iki kere farklı öğrenciler, var olan eğitim sisteminde yetersizlikleri ve sahip oldukları üstün yetenekleri sebebiyle çifte zorlukla karşı karşıya gelmektedir. Görme yetersizliğine sahip bir çocuğun ihtiyaç duyduğu uygun materyale erişimde yaşanan zorluk, bireysel ihtiyaçlarına uygun kaynakların sınırlı oluşu ve yine aynı çocuğun üstün yeteneğini destekleyecek eğitim ve ortam eksikliği, iki kere farklı çocuğun potansiyelini sergilemesine engel oluşturmaktadır. Görme yetersizliğine sahip üstün yetenekli çocuklara eğitim hizmeti sağlayan eğitimcilerin iki kere farklı çocuklara yönelik farkındalığının artırılması, eğitim hizmet kalitesinin yükseltilmesine olanak sağlayacaktır. Görme yetersizliğine sahip üstün yetenekli öğrencilerle yapılan bu çalışma; mevcut eğitim sistemindeki politikaların geliştirilmesine ve iki kere farklı öğrencilerin eğitim sistemine olan entegrasyonuna katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

- *Sosyal Uyum:* Görme yetersizliği olan öğrenciler görsel çevreyle etkileşim kurma zorluğu nedeniyle sosyal izolasyon yaşamaktadır. İki kere farklı çocuklar, üstün yetenekli olmanın getirdiği problem çözme becerileri ve empatik tutumları sebebiyle, görme yetersizliğinin sebep olduğu, olağan gelişim gösteren akranlar arasında dışlanma ve anlaşılama gibi problemleri aşma konusunda stratejiler geliştirmektedirler. İki kere farklı çocukların öğretmenleri, ebeveynleri ve akranları sosyal ve duygusal destek faktörü olabilmekte ve bu çocuklarda sosyal uyum becerilerini arttırmaktadır.
- *Aile İlişkileri:* Görme yetersizliğine sahip üstün yetenekli çocukları anlamak ve onlara uygun destek sunma süreci çeşitli ailelerde farklılık göstermektedir. Ancak, ailenin sağladığı destek ve anlayış, çocuğun genel yaşam kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. İki kere farklı çocuklarda ailelerinin eğitim sürecine etkin bir şekilde katılıp katılmadığı çocuğun eğitim sürecini önemli ölçüde etkilemektedir. Ailelerin eğitim süreci içerisindeki destek ihtiyaçları değişiklik göstermektedir.
- *Bireysel Başa Çıkma Stratejileri:* Görme yetersizliği olan üstün yetenekli çocuklar stres, anksiyete veya düşük özsaygı gibi mental sağlık problemleri yaşamaktadırlar. İki kere farklı öğrenciler yaşadıkları problemlerle başa çıkmak ve yeni duruma uyum sağlamak için üstün yetenekli bireylerin ayırt edici özelliklerinden olan problem çözme, adaptasyon ve öz-yeterlilik gibi anahtar unsurları kullanarak kendi stratejilerini geliştirmişlerdir.

Yapılan çalışma sonucu elde edilen bulgular iki kere farklı öğrencilerin fark edilmesinin uygun eğitim ortamı ve öğretmen desteği ile mümkün olduğunu göstermektedir. İki kere farklı öğrencinin yetersizliğine eşlik eden üstün yeteneğinin mümkün olduğunca erken yaşta fark edilmesinin önemli olduğu ve iki kere farklılık hakkında bilgi sahibi bir öğretmen tarafından fark edilebileceği düşünülmektedir. Ayrıca öğrencinin akademik anlamda sınıf düzeyinin ilerisinde olması, mevcut potansiyelini ortaya koymada önüne engel olduğu, bu gibi durumlarda ise öğrenciye göre bireyselleştirilmiş destek eğitimin son derece önemli olduğu görülmüştür. Bireyselleştirilmiş destek eğitimi ile iki kere farklı öğrencinin

yeteneğiyle ve akademik başarısıyla orantılı zorlayıcı uyarlamalar yapılmasının potansiyellerini gerçekleştirebilmeleri adına önemli olduğu söylenebilmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin özel öğrenme ihtiyaçlarını belirlemeye ve müdahale etmeye odaklanmalıdır; ayrıca mevcut olan yeteneğin desteklenmesi için nitelikli bir profesyonel yardımı ile müfredat farklılaştırması yapılmalıdır (Ingleheart, 1998). İki kere farklı öğrencilerin özel ihtiyaçlarına ve özel yeteneklerine uygun eğitimin, kurumlar arası koordinasyon ile sağlanabileceği düşünülmektedir. Klingner (2022), yaptığı çalışmada iki kere farklı öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılama ve öğrencilerin başarılarını en üst düzeye çıkarma konusunda iş birliğine dayalı bir yaklaşımın önemini vurgulamıştır. Bu yüzden iki kere farklı öğrencilerin eğitiminin multidisipliner bir eğitim anlayışıyla sürdürülerek çeşitli disiplinlerin birleşimi ile geniş bir bilgi yelpazesi sunulması gerektiği ve bu sayede üstün yeteneklerini en verimli şekilde kullanmalarına olanak sağlanacağı düşünülmektedir. Ayrıca koordine kurulan kurumların da aile ile iletişim halinde olması iki kere farklı çocukların eğitim sürecinde önemli bir yer kaplamaktadır. İki kere farklı öğrencilere verilecek eğitim sürecinde iletişim ve iş birliği eksikliğinin yaşanmasının öğrencilerde motivasyon kaybı yaşanmasına neden olduğu bu yüzden de eğitimden alabilecekleri maksimum verimin düşmesi olası bir durumdur. Bunun yanı sıra kurumlar arası ve aileyle olan iletişimdeki eksikliklerin iki kere farklı öğrencinin potansiyelinin tam olarak anlaşılamamasına, üstün yeteneğinin göz ardı edilerek daha çok yetersizliğine odaklanılmasına yol açtığı yapılan çalışmada fark edilmiştir. MEB (2021) tarafından oluşturulan e-İzleme Modülü, özel eğitim ihtiyacı olan ya da destek gereksinimi duyan çocukların daha hızlı bir şekilde tespit edilmesini sağlayarak, bireyselleştirilmiş eğitim programları ve bireyselleştirilmiş gelişim planlarının daha kolay ve ihtiyaca uygun bir şekilde oluşturulmasını amaçlayan bir uygulamadır. Ayrıca, öğretmenlerin çocukların gelişimini daha etkin bir şekilde izlemesine olanak tanımaktadır. E-İzleme Modülü, öğretmenlerin öğrencilerin gelişimini daha yakından ve etkin bir şekilde izlemelerine olanak sağlarken, aynı zamanda kurumlar arası iletişimdeki eksiklikleri de giderebileceği ve ailelerle daha etkili bir iletişim kurulmasına yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Bu modülün iki kere farklı öğrencilere göre uyarlanarak

kullanımının, kurumlar arası iletişimdeki eksikliklerin giderilmesine ve ailelerle daha etkili bir iş birliği sağlanmasına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Böylelikle, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına daha iyi cevap verilerek eğitimde daha kapsayıcı bir ortam oluşturulabileceği düşünülmektedir.

İki kere farklı öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasında temel unsur, bu öğrencilerin güçlü yönlerini ve ilgi alanlarını vurgulayan ve aynı zamanda öğrenme eksikliklerini gideren öğretim sağlamaktır (King, 2005). Akademik başarı, okul davranışları ve sosyal işlevsellikle ilgili bir geçmiş, okul ortamında meydana gelen hem güçlü hem de zayıf yönleri değerlendirmek için gereklidir. Bu durumun, ebeveynleri tarafından evde ve topluluk aktivitelerinde zorluklar yaşadığı bildirilen fakat okul sorunları yaşamayan üstün yetenekli çocuklar için önemli olduğu düşünülmektedir. Okulda sorun yaşayan ancak evde sorun yaşamayan çocuklar için de akademik, davranışsal ve sosyal becerilere dair bilgiye ihtiyaç vardır. Okuldan toplanan bilgiler, öğrenme güçlükleri, dikkat sorunları, davranış sorunları veya sosyal sorunların ilerlemesini engelleyip engellemediğini anlamak için yardımcı olabilir. Yetersizliğe sahip bir çocuk olağanüstü bir yetenek, belirgin düşünce, yaratıcılık veya problem çözme becerileri gösterdiğinde kapsamlı bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Kapsamlı değerlendirme, uzmanlar tarafından oluşturulan bir ekiple koordineli bir şekilde yapılarak, tanılamaya dair kesin tanı kriterleri oluşturulması gerektiği düşünülmektedir. Çocuğun güçlü yanlarını göz önüne alarak zayıf yönlerini destekleyen bir öğretim ortamı ve öğrenme planı oluşturmak iki kere farklı öğrencilerin en verimli şekilde topluma kazandırılmasına olanak sağlayacaktır.

İki kere farklı öğrencilerin ömürleri boyunca süregelen, karmaşık desenlerinin olduğu görülmektedir. Bu desenler, "yetenekler" "yetersizliklerin" bir arada bulunduğu kimliklerini tanımlayan ve büyüdükçe gelişimlerini etkileyen unsurlardır. Moon ve Rees (2004), çalışmasında iki kere farklı öğrencilerin yetersizlikleri sebebiyle düşük motivasyon, öğrenilmiş çaresizlik, başarısızlığa karşı tahammülsüzlük, duygusal, sosyal veya davranışsal sorunlar gibi birtakım ortak özelliklere sahip olduğunu belirtmiştir. İki kere farklı öğrencilerin gerekli alanlarda başarı göstermeleri için aileler, öğretmenler, özel hizmet

sağlayıcıları, rehberler, psikologlar ve bazı durumlarda tıbbi profesyoneller gibi birçok kişiden uygun destek almaları gerekmektedir. Bu destek ekiplerinin öğrenci odaklı koordinasyonun, iki kere farklı öğrencilerin başarısı için önemli olduğu sonucu tespit edilmiştir.

İki kere farklı çocukları hayatlarının her alanında gözlemleyen ve yanlarında olan ebeveynleriyle kurulacak güçlü iletişim ve iş birliği, bu çocuklarda gerçek hayat uygulamaları ve geleceğin gereksinimlerine uyum sağlama gibi çok kritik becerilerin gelişiminde önem arz etmektedir. İki kere farklı olan çocuklarla etkileşimde olan kişilerin iş birlikçi yaklaşımının çocuklarda oluşabilecek olumsuz sosyal problemlerin potansiyelini azalttığı düşünülmektedir (Amiri, 2020). Yapılan araştırmada elde edilen veriler ailelerin iki kere farklı öğrencilere yönelik göstermiş olduğu tutum ve davranışların, verdiği desteklerin yine bu öğrenciler için eğitim yaşamlarını kritik derecede etkilediğini göstermektedir. İki kere farklılığa sahip olmanın getirmekte olduğu yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri sayesinde öğrencilerin kimlik gelişimi şekillenmiş olup benlik algısı oluşmuştur. Townend (2015), Foley-Nicpon (2012) ve Barber & Mueller (2011) tarafından yapılan çalışmalarda iki kere farklı çocukların düşük benlik kavramına sahip olduğu görülmektedir. İki kere farklı çocuklarda okul ve ev ortamlarında yetersizliklerinin ön plana alınmış olmasından kaynaklı üstün yetenekleri bastırılmış olabilmektedir. Bu sebepten herhangi bir çocuğu, olağanüstü güç belirtileri gösteren ve birlikte var olan göreceli zayıflıkların oluşturduğu bir potansiyel veya iki kat özel yetenekli çocuk olarak ek bir incelemeye değer görülmesi gerektiği düşünülmektedir. Değerlendirme için öğrencinin performansının sınıf seviyesinin altında olması gerekmez belirlen alanlarda beklenmedik zorluk yaşayan, düşük özsaygıya sahip olan veya yetişkinlerden alışılmadık şekilde yardıma ihtiyaç duyan yetenekli çocukların varlığı yapılan çalışmalarla gözlemlenmiştir. Ebeveynler, diğer aile üyelerinde görülmeyen olağandışı gelişmeleri veya bir aile üyesinin yetersizlikle ilgili sorunlarını hızlı bir şekilde fark ettiği için iki kere farklı çocukları tanılama konusunda özellikle ebeveynlerin akademik, sosyal veya duygusal gelişimleri konusundaki görüş ve düşünceleri kritik bir önem taşımaktadır. Ingleheart (1998), başarının iş birliği gerektirdiğini eğitimcilerin, ebeveynlerin

ve yöneticilerin öğrencinin yararına olacak şekilde birlikte çalışması gerektiğini vurgulamıştır.

Yapılan çalışma sonucunda BİLSEM’lerin görme yetersizliği olan öğrencilere yönelik bilgi eksikliğinden kaynaklanan akademik yetersizliklerinin ve görme yetersizliği olan öğrencilerin yetersizliğini destekleyecek materyal eksikliğinin, iki kere farklı öğrencilerin destek eğitim sürecini son derece olumsuz etkilediği görülmüştür. İki kere farklılık kavramının bize çok daha fazla kombinasyonu bir arada sunması sebebiyle BİLSEM ve özel eğitim hizmeti veren diğer kurumların da bu kombinasyonların tamamına cevap verecek yeterlilikte düzenlenmesi ve yenilenmesi gerekmektedir. Ayrıca iki kere farklı öğrencilerin sahip olduğu bazı öne çıkan kişilik özelliklerinin akran ilişkileri kurmada zorluk yarattığı görülmüştür. Townend (2015), yaptığı çalışmada iki kere farklı öğrencilerin akran reddine maruz kaldığını bulmuştur ve bu durumun iki kere farklı öğrenciler üzerinde düşük öz saygıya neden olduğu düşünülmektedir. Bu zorluk iki kere farklı çocuklarda akran öğrenimini kısıtlamakta ve bunun sonucu olarak iki kere farklı çocuğu ağırlıklı olarak kendi deneyimleri yoluyla öğrenmeye itmektedir.

Araştırmada katılımcı olan iki kere farklı çocukların ikisinin de üstün yeteneğe sahip olmaları sebebiyle akademik başarıda ön plana çıktıkları fakat görme yetersizliklerinin yarattığı dezavantajlar ile başa çıkma stratejilerinin farklı olduğu görülmüştür. Olağan gelişim gösteren üstün yetenekli çocuklar ağırlıklı olarak hızlı görsel işleme, yaratıcı görsel düşünce ve gelişmiş görsel hafıza gibi görme duyusu aracılığıyla edinilen öğrenme ve problem çözme stratejilerini kullanmaktadırlar. Görme yetersizliği olan öğrencilerin görsel bilgiye erişmesinde yaşanan zorluğun, diğer üstün yetenekli öğrencilerden farklı bir öğrenme stratejisi geliştirmelerine neden olduğu elde edilen bulgulardan çıkarılabilmektedir. Öğrencilerin sahip olduğu zekâ yetenekleri, liderlik, iletişim, yaratıcılık, görsel ve sahne sanatları gibi bilişsel yeteneklerin ötesinde geniş bir perspektif ile ele alınarak eğitsel uyarlamalar planlanmalıdır. Baum vd., (2014), iki kere farklı öğrencilerin güçlü yönlerine göre uyarlanan bir eğitim ortamının öğrenciler üzerinde benlik gelişiminde önemli rol oynadığını ortaya koymuşlardır. Elde edilen bulgular sonucunda, “iki kere farklı bir çocuk

olmak” bu yelpaze içerisinde yer alan çocuklar için bazı yararlar ve zorluklar getirdiği görülmüştür. Yapılan bu araştırma, eğitim politikacılarına ve alanda çalışan eğitimcilere daha efektif destek ve kaynaklar sunma açısından önemli bilgiler barındırmaktadır. İki kere farklı öğrencilerin yaşadıkları deneyimleri anlamamız bu öğrencilerin gelişiminde yararlı yöntemler kullanmamıza ve onları toplumla daha etkili şekilde bütünleştirmemize olanak sağlayacaktır. İki kere farklı öğrenciler genellikle dikkate değer düzeyde akıcı zekâ, sezgisel ve yaratıcı beceriler geliştirmişlerdir. Ingleheart (1998), eğitiminin, öğrencinin özel yeteneklerine odaklanması ve potansiyel öğrenme farklılıklarını tanıması gerektiğini belirtmiştir. Görsel-uzamsal öğrenenler, zihinsel görüntüler veya resimler biçiminde öğrenmeyi ve hatırlamayı kolay bir şekilde yapmakta olup ayrıca üç boyutta görselleştirme konusunda mükemmel bir yeteneğe sahiptirler (Kaufmann, 2018, s.216). Bu beceri, özellikle eğitimde erken yaşlarda beslenip geliştirilmesine izin verilirse, bazı alanlarda önemli bir avantaj haline gelebilmektedir. Görsel-uzamsal öğrenen öğrencilerin diğer bir özelliği de yeni ilişkileri, bağlantıları ve desenleri tanıma ve görselleştirme yetenekleridir (Kaufmann, 2018, s.216). Yeni desenlerin ve kavram ilişkilerinin algılanması, bazen ilgisiz parçaların birleşmesinde rol oynar ve öğrencinin sezgisel düşünme yeteneğini etkiler. Sezgisel yetenekler, sıklıkla yaratıcılığın merkezi bir özelliğidir. Desen tanıma ve sezgisel kavramlaştırma, akıl yürütme yeteneği veya önceki deneyimlerden doğrudan bilgi olmaksızın sorunları tanıma ve çözme yeteneğinin önemli bileşenleridir (Kaufmann, 2018, s.216). Bu bileşenler üstün yetenekli öğrencilerin niteliklerindendir. Silverman (2002)'a göre, iki kere farklı öğrenci, sıklıkla görüntüler ve resimlerle düşünmekte olup dünyayı bütünsel olarak algılayabilir ve desenleri (örneğin, müziksel, sayısal, görsel veya kavramsal) tanıma ve anlama yeteneğine sahiptir, ayrıca parçalar arasındaki ilişkileri kavrayabilmektedir. Görme yetersizliği olan öğrencilerde bu beceriler eksik olduğu için farklı öğretim stratejilerine ihtiyaç duymaktadırlar.

Görme yetersizliği olan bireyler için sözel olmayan zekâ testlerine yönelik karşılanmamış bir ihtiyaç bulunmaktadır. Sadece sözel değerlendirme ölçümlerinden alınan sonuçlara güvenmenin yetersiz ve potansiyel olarak etik dışı olduğu düşünülmektedir (Pedersen,

2012). Mevcut sözel olmayan zekâ testlerinin maliyetli, aşırı zorlayıcı ve yetersiz ölçümler olduğu belirlenmiştir. Genel olarak uzmanların görme yetersizliği olan bireyler için mevcut zekâ testlerinden memnun olmadığı görülmüştür (Miller & Skillman, 2003). Görme yetersizliği olan bireylerin bilişsel yeteneklerini değerlendirmenin, kapsamlı bir anlayış geliştirmenin; uygun destek sağlamak açısından son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Sözel olmayan zekâ testleri, bireylerin sözel olmayan bilişsel yeteneklerini ölçmek için kullanılmaktadır, ancak bu testlerde dikkate alınması gereken bazı değişkenler bulunmaktadır. Dokunsal veya görme yetersizliği olan bireylerin görselleştirme yetenekleri sınırlı olabilmekte ve sözel olmayan testlerden elde edilen puanların gerçek bilişsel kapasitelerini yansıtmada konusunda yanıltıcı olabileceği düşünülmektedir. Görselleştirme yeteneğinin elde edilen bulgular üzerindeki etkisinin anlaşılması ve yapılan testlerdeki görsel unsurların bireylere uygun şekilde uyarlanması son derece önem taşımaktadır. Görme yetersizliği olan bireylerin görsel algılamada eksiklikler yaşamaları sebebiyle, uzamsal ilişki kurma yetenekleri arasında farklılık bulunmaktadır. Sözel olmayan zekâ testlerinde uzamsal becerilerin doğru bir şekilde değerlendirilmesi için sesli yönergelerini dokunsal materyallerin ve diğer alternatif değerlendirme araçlarının kullanımının kritik derecede önem taşıdığı düşünülmektedir. Sözel olmayan zekâ testlerinin birçoğu objeleri dokunarak algılama veya ayırt etme yeteneğini gerektirmektedir ve bu yüzden görme yetersizliği olan bireylerin gelişmiş dokunsal geri bildirim becerileri, test sonuçlarını etkileyebilmektedir. Uygulanacak testlerin farklı gelişmiş dokunsal geri bildirim deneyimlerini ölçümleyebilecek şekilde uyarlanması değerlendirme sonuçlarının yanıltıcılığını azaltacağı öngörülmektedir. Görsel olmayan değişkenleri etkili bir şekilde yönetmenin, adil ve doğru sonuçlar elde edilmesinde önemli rol oynadığı düşünülmektedir. Bu nedenle görme yetersizliği olan bireylerin değerlendirilmesinde sözel olmayan zekâ testlerinin uyarlanması ve geliştirilmesi bireylerin var olan potansiyellerinin en iyi şekilde ortaya konulmasında önemlidir. Görme yetersizliği olan bireylerin hem sözel olarak hem de performans açısından uygulamalı değerlendirmelere tabii tutulmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Zekânın sadece tek yönden ele alınmasının yetersiz kalacağı, çoklu zekâyâ ilişkin değerlendirmeler

yapılmasının daha kapsayıcı ve daha gerçeği yansıtan sonuçlar ortaya koyacağı öngörülmektedir. Bir bireyin bilişsel yeteneklerini ölçmeye yönelik kullanılan zekâ değerlendirme ölçeklerinin öğrencinin yetersizliğine yönelik olarak daraltılmış versiyonuna güvenmenin yetersiz ve etik dışı olduğu düşünülmektedir (Pedersen, 2012). Bireylerin potansiyelleri genellikle IQ testi gibi yetenek ölçen araçlarla ölçülen bir zekâ düzeyi ile eşanlamlı olarak kabul edilmektedir. Fakat bu potansiyeli ortaya koyma yeteneğini belirlemek için, belirli bir yetersizlik veya tanının, işlevselliği ne derece etkilediğini ölçen geniş bir değerlendirmeye ihtiyaç duyulmaktadır. İki kere farklı öğrencileri değerlendirmek için, öğrencilerin güçlü ve zayıf yönleri arasındaki farkları belirten kapsamlı bir değerlendirme aracının kullanılması gerektiği düşünülmektedir. Türkiye’de üstün yetenekli öğrencileri tanılamak amacıyla kullanılan WISC-R testi, öğrencinin güçlü ve zayıf olduğu alanlar hakkında bilgi verip eğitsel düzenlemeye olanak sağlamasına rağmen sadece öğrencinin aldığı sonucu ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır (Akkaş & Tortop, 2015). Değerlendirme süreci, uygun destek ve rehberlik sunmak adına, sadece öğrencinin tanısına değil aynı zamanda bu tanının öğrencinin eğitim performansını nasıl etkilediğini anlama çabasını içermesi gerekmektedir. Klingner (2022), çalışmasında fark edilmemenin ya da yanlış teşhisin iki kere farklı çocukların karşılaştıkları en büyük zorluk olarak belirtmiştir. İki kere farklı öğrencileri tanılamakta ve onlara yönelik hizmet sunmakta zorlanıldığı ve bu zorlukları aşmak için kapsamlı değerlendirmenin gerekli olduğu düşünülmektedir (Klingner, 2022). Eğitim sürecinde ve gündelik hayatta başarı için akademik olmayan beceriler önemlidir ancak sosyal-duygusal beceriler, standart test puanlarıyla doğrudan ölçülememektedir.

Elde edilen bulgular sonucu, görme yetersizliğine sahip üstün yetenekli çocukların karşılaştıkları problemlere rağmen pek çok farklı alanda olağanüstü başarı elde ettikleri görülmüştür. Ancak, bu başarıların devamlılığı için eğitim sistemlerinin, ailelerin ve toplumun bu çocukların özgün ihtiyaçlarını anlama ve destekleme kapasitesini artırması gerekmektedir. Görme yetersizliğine sahip özel yetenekli iki kere farklı çocukların aileleri bu alışılmadık kombinasyon sebebiyle özgün deneyimlere sahiptirler ve bu deneyimleri

başarılı bir şekilde yönetme çabası içerisindeyler. Bu sebeple iki kere farklı çocukların ailelerinin iki kere farklılıkla başa çıkabilmek için kendi yöntem ve stratejilerini geliştirdikleri gözlemlenmiştir. İki kere farklı öğrencilerin mevcut potansiyellerini tam anlamıyla ortaya koymalarında, ailelerin öğrencilerin ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde yaklaşmasının kritik bir önem taşıdığı düşünülmektedir. BİLSEM’lerde bulunan öğretmenlerde iki kere farklı öğrencilerin eğitime yönelik bilgi eksikliğinin mevcut olduğu görülmüştür. BİLSEM öğretmenleri iki kere farklı öğrencilerle olan etkileşimlerinde deney-gör metodunu kullanmaktadırlar. İki kere farklı öğrencilere yönelik BİLSEM’lerde düzenlenme yapmaktansa gezici öğretmen uygulamasının görevlendirme yoluyla iki kere farklı öğrencilerin bulunduğu BİLSEM’lerde daha etkili olacağı ve ekonomiklik ilkesine uyacağı düşünülmektedir. Bu alandaki mevcut deneysel araştırmalar sınırlıdır ve bu nedenle, öğrencilerin üstün yetenekleri ile bu tür engeller arasındaki etkileşimleri anlamak için daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışma, bu konuda atılacak adımlar için kritik bir rehber niteliğindedir. Bu çerçevede, gelecekte yapılacak olan kapsamlı araştırmaların, bu öğrenci gruplarının eğitim ve gelişim süreçlerini daha iyi anlamamıza ve etkili destek mekanizmaları oluşturmamıza katkı sağlaması beklenmektedir. Bu çalışma iki kere farklılığa sahip öğrencilere yönelik anlayış profillerini öğrencilerin yaşadığı özgün deneyimlerin analiz edilerek geniş bir perspektif ile ortaya koymuştur. Nitel bir araştırma olan bu çalışma hedef öğrencilerin deneyimlerini olduğu gibi ortaya koyduğu için subjektif bir çalışma niteliği taşımaktadır.

Üstün yeteneğe sahip öğrencilerle birlikte duygusal rahatsızlık, konuşma veya dil bozukluğu gibi diğer yetersizlik kategorilerinin bir arada bulunmasıyla oluşan iki kere farklılık kavramının anlaşılmasını geliştirmek için daha fazla deneysel çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır (Lee & Ritchotte, 2017). Bulgular iki kere farklı öğrencilerin yaşadığı özel deneyimleri anlamak ve bu öğrencilerin gelişimlerini desteklemek adına önemli bir katkı sunacağını düşünülmektedir. Bu önemli alandaki eksiklikleri doldurmak, eğitimde adaleti ve fırsat eşitliğini artırmak için kritik bir adım olacaktır. Mevcut araştırmaların kısıtlı olması, bu alandaki bilgi eksikliğini vurgulamakta ve bu öğrenci gruplarının eğitim ve gelişimini

desteklemek adına daha kapsamlı çalışmalara olan gerekliliği ortaya koymaktadır. Gelecekte yapılacak olan deneysel araştırmaların, üstün yetenekli öğrencilerin karşılaştığı bu engellerle başa çıkma stratejilerini ve bu stratejilere yönelik etkili müdahale yöntemlerini belirlemeye odaklanması, eğitimde daha adil ve kapsayıcı bir ortamın oluşturulmasına önemli bir katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

5.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

Bireyselleştirilmiş Eğitim Planlarına Yönelik Öneriler:

- Öğrencinin bireysel ihtiyaçları belirlenmelidir.
- Her çocuk için bireysel güçlü ve zayıf yönlerini göz önünde bulunduran özel eğitim planları oluşturulmalıdır. Öğrencinin güçlü ve zayıf olduğu alanlar için belirli uzun vadeli hedefler ve ilişkili kısa vadeli öğretimsel hedefler belirlenmelidir.
- Öğrencinin hem üstün yeteneğinin hem de yetersizliğinin mevcut performans düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır.
- Öğrencinin genel eğitim derslerinde ve akademik başarıyı ölçen sınavlarda yetersizliğine yönelik özel uyarlamalar yapılmalıdır.
- Eğitim programları, çocuğun bireysel öğrenme stillerini ve hedeflerini desteklemelidir.

Ebeveyn-Öğretmen İş birliğine Yönelik Öneriler:

- Ebeveynler, öğretmenler ve uzmanlar arasında düzenli iletişim ve iş birliği sağlanmalıdır.
- Eğitim sürecinde ebeveynlere düzenli olarak bilgi veren etkileşimli platformlar veya toplantılar düzenlenebilir.

- Ayrıca kurumlar arası koordinasyon sağlanarak öğrencinin yetersizliği ve üstün yeteneğine yönelik alacağı eğitim hizmetlerinin türleri ve derecesi planlanmalıdır. Günlük ve haftalık eğitim planları yapılmalıdır.

Öğretmen Farkındalığı ve Eğitimine Yönelik Öneriler:

- Öğretmenlere, görme yetersizliğine sahip üstün yetenekli çocukların eğitimine odaklanan özel bir hizmet içi eğitim sunulmalıdır.
- Bu eğitimler, öğretmenlerin iki kere farklı öğrencilere yönelik bilgisini, bu öğrencilere yönelik özel eğitim yöntem ve teknikler konusundaki bilgi ve becerilerini artırmalıdır.

Teknolojik Destek ve Desteklere Erişilebilirliğe Yönelik Öneriler:

- Eğitim kurumları, teknolojik altyapılarını gözden geçirmeli ve görme yetersizliğine sahip çocukların ihtiyaçlarına uygun olarak düzenlemelidir.
- Eğitim materyalleri, yazılım ve donanımlar, erişilebilirlik standartlarına uygun olmalıdır.

5.2. Araştırmaya Yönelik Öneriler

- Görme yetersizliği olan üstün yetenekli iki kere farklı öğrencilerin bireyselleştirilmiş eğitim planlarının etkililiğini değerlendirmek için uzun vadeli izleme çalışmaları yapılabilir. Bu çalışmalar, öğrencilerin akademik başarıları, sanatsal ve yaratıcı potansiyelleri ile sosyal ve duygusal gelişimleri üzerindeki etkilerini inceleyebilir.
- Ebeveyn-öğretmen iş birliğinin görme yetersizliği olan üstün yetenekli iki kere farklı öğrencilerin eğitimindeki rolünü daha derinlemesine anlamak için daha fazla nitel araştırmalar yapılabilir. Bu araştırmalar, ebeveynlerin ve öğretmenlerin öğrencinin üstün yeteneklerini tanıma, destekleme ve geliştirmedeki deneyimlerini ve beklentilerini ortaya koyabilir.

- Öğretmen farkındalığı ve eğitimine yönelik önerilerin görme yetersizliği olan üstün yetenekli iki kere farklı öğrenciler için etkililiğini değerlendirmek amacıyla karma yöntemli araştırmalar yapılabilir. Bu araştırmalar, öğretmenlerin görme yetersizliği olan üstün yetenekli iki kere farklı öğrencileri tanıma ve onlara yönelik eğitim stratejilerini geliştirme konusundaki yeterliliklerini değerlendirebilir.
- Teknolojik destek ve desteklere erişilebilirliğe yönelik önerilerin görme yetersizliği olan üstün yetenekli iki kere farklı öğrenciler için uygulanabilirliğini ve etkililiğini değerlendirmek için pilot projeler veya saha çalışmaları yapılabilir. Bu çalışmalar, görme yetersizliği olan üstün yetenekli iki kere farklı öğrencilerin eğitim materyallerine, teknolojik araçlara ve destek hizmetlerine erişimini artırmak için hangi stratejilerin en etkili olduğunu belirleyebilir.

KAYNAKLAR

- Abramo, J. M. (2015). Gifted students with disabilities: “twice exceptionality” in the music classroom. *Music Educators Journal*, 101(4), 62-69.
- Abramo, J. M., & Natale-Abramo, M. (2020). Reexamining “gifted and talented” in music education. *Music Educators Journal*, 106(3), 38-46.
- Akıncı, M. Ş. (2018). Müzik alanında üstün yetenekli bir öğrencinin tanılanma süreci. *Kesit Akademi Dergisi*, (15), 104-111.
- Akkaş, E., & Tortop, H. S. (2015). Üstün yetenekliler eğitiminde farklılaştırma: Temel kavramlar, modellerin karşılaştırılması ve öneriler. *Journal of Gifted Education and Creativity*, 2(2), 31-44.
- Altunay, B. (2003). Görme yetersizliği olan çocuklarda yönelim ve bağımsız hareket becerileri.
- Amiri, M. (2020). At a glance of twice-exceptional children on psychological perspective. *Journal of Gifted Education and Creativity*, 7(3), 105-114.
- Arslantekin Altunay, B. (2015). Görme yetersizliği olan öğrencilerin bağımsız hareket becerilerinin değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 40(180), 37-49.
- Assouline, S. G., Nicpon, M. F., & Doobay, A. (2009). Profoundly gifted girls and autism spectrum disorder: A psychometric case study comparison. *Gifted Child Quarterly*, 53(2), 89-105.

- Ataş, S. (2019). *Görme engelli kaynaştırma öğrencilerine akran aracılığıyla sunulan rehberle yürüme becerisinin eşzamanlı ipucu yöntemiyle öğretiminin etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atmaca, F., & Tan, S. (2021). İki kere farklı: özel yetenekli ve otizmli bireyler hakkında ne biliyoruz? bir sistematik alanyazın taraması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 133-152.
- Bannister-Tyrrell, M., Mavropoulou, S., Jones, M., Bailey, J., & O'Donnell-Ostini, A. (2018). Initial teacher preparation for teaching students with exceptionalities: Pre-service teachers' knowledge and perceived competence. *Australian Journal of Teacher Education (Online)*, 43(6), 19-34.
- Barber, C., & Mueller, C. T. (2011). Social and self-perceptions of adolescents identified as gifted, learning disabled, and twice-exceptional. *Roeper Review*, 33(2), 109-120.
- Barber, C., & Wasson, J. W. (2015). A comparison of adolescents' friendship networks by advanced coursework participation status. *Gifted Child Quarterly*, 59(1), 23-37.
- Baum, S. (1990). *Gifted but learning disabled: A puzzling paradox (ERIC Digest #E479)*. Reston VA: Council for Exceptional Children. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED321484.pdf>.
- Baum, S. (2004). *Twice exceptional and special populations of gifted students*. New York: Corwin.
- Baydağ, C. (2013). *Görme engelli bireylerin sosyalleşme sürecinde verilen müzik eğitiminin, müzikal motivasyon, müziksel ilgi ve müzik yaşantılarına etkisi* Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Beacham, N., & Rouse, M. (2012). Student teachers' attitudes and beliefs about inclusion and inclusive practice. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 12(1), 3-11.

- Beckmann, E., & Minnaert, A. (2018). Non-cognitive characteristics of gifted students with learning disabilities: An in-depth systematic review. *Frontiers of Psychology*, 9, 5041–5020.
- Bell, C. (2019). Endrew's impact on twice-exceptional students. *Wm. & Mary L. Rev.*, 61, 845.
- Besnoy, K. (2006). How do i do that? integrating web sites into the gifted education classroom. *Gifted Child Today*, 29(10), 22-28.
- Boyraz, A. (t.y). *İki kere farklı çocuklar kimlerdir?*,
<https://www.abdulkadirboyraz.com/iki-kere-farkl%C4%B1-%C3%B6%C4%9Frenciler-kimlerdir/>, sayfasından erişilmiştir.
- Buică-Belciu, C., & Popovici, D. V. (2014). Being twice exceptional: Gifted students with learning disabilities. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 127, 519-523.
- Burger-Veltmeijer, A. E. J. (2007). Gifted or autistic? The 'grey zone'. *Policies and Programs in Gifted Education*, 115-124.
- Chivers, S., (2012). Twice-exceptionality in the classroom, *Journal of Student Engagement: Education Matters*, 2(1), 26-29.
- Conejeros-Solar, M. L., Gómez-Arizaga, M. P., Schader, R. M., Baum, S. M., Sandoval-Rodríguez, K., & Henríquez, S. C. (2021). The other side of the coin: perceptions of twice-exceptional students by their close friends. *SAGE Open*, 11(2), 25-32.
- Corn, A. L., & Henderson, L. (2001). Twice-exceptional students. *Gifted Child Today*, 24(3), 5-7.
- Dekker, R., Drenth, P., & Zaal, J. (1991). Results of the intelligence test for visually impaired children (ITVIC). *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 85(6), 261-267.
- Ermış, E., & Kapçak, Ş. (2022). Türkiye’de müzik eğitimi alanında görme engelli öğrenci ve öğretmenlere yönelik yapılan akademik çalışmaların incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (54), 1158-1177.

- Foley Nicpon, M., Allmon, A., Sieck, B., & Stinson, R. D. (2011). Empirical investigation of twice exceptionality: Where have we been and where are we going?. *Gifted Child Quarterly*, 55(1), 1–15.
- Foley Nicpon, M., Assouline, S. G., & Colangelo, N. (2013). Twice exceptional learners: Who needs to know what? *Gifted Child Quarterly*, 57(3), 169–180.
- Gierczyk, M., & Hornby, G. (2021). Twice-exceptional students: review of implications for special and inclusive education. *Education Sciences*, 2(5), 12-18.
- Gül, S. O. (2014). Farklılaştırılmış öğretim ve uyarlamalar. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 111-123.
- Çelik, G. (2019). *Görme engelli öğrencilerin ailelerinin, olağan gelişim gösteren akranların, akran ailelerinin, öğretmenlerinin, görme engelli öğrencilere ilişkin tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güven, E., & Sezginsoy, B. (2009). Müzik alanında üstün bir yetenek: İdil Biret (görüş ve önerileri). *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 123-142.
- Horn, B. S. (2012). *Educating gifted students with asperger's syndrome: a case study of three students and their classroom experiences*. Master Thesis, University of Central Florida Institute of Educational, Florida.
- Ingleheart, J. (1998). How should districts serve twice exceptional students?. *Gifted Child Today*, 21(4), 38–40.
- Ingraham, C., Daugherty, K. M., & Gorrafa, S. (1995). The success of three gifted deaf-blind students in inclusive educational programs. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 89, 257-261.
- Ismail, M. J., & Anuar, A. F. (2020). The significance of music to gifted students. *Quantum Journal of Social Sciences and Humanities*, 1(4), 33–43.
- Kaufman, S. B. (Ed.). (2018). *Twice exceptional: supporting and educating bright and creative students with learning difficulties*. London: Oxford University.

- Kavak, A., & Altunay, B. (2022). Doğrudan öğretim modeli'ne göre stratejik bütünleştirmeye sunulan matematik öğretimlerinin, az gören öğrencilerin bilgi biçimlerindeki düzeyleri üzerine etkililiği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 1-43.
- Kay, K. (2015). *Uniquely gifted: identifying and meeting the needs of the twice-exceptional student*. New York: Avocus.
- Khan, R., & Khan, I. A. (2023). Dual-exceptionality among students: a review of the crucial but hidden phenomenon. *Asian Journal of Education and Social Studies*, 49(2), 113–120.
- King, E. W. (2005). Addressing the social and emotional needs of twice-exceptional students. *Teaching Exceptional Children*, 38(1), 16–21.
- Klingner, R. (2022). Twice-exceptional children and their challenges in dealing with Normality. *Educational Sciences*, 12, 268.
- Lee, C.-W., & Ritchotte, J. A. (2017). Seeing and supporting twice-exceptional learners. *The Educational Forum*, 82(1), 68–84.
- Lovett, B., & Sparks, R. (2011). The identification and performance of gifted students with learning disability diagnoses: a quantitative synthesis. *Journal of Learning Disabilities*, 46, 22-28.
- McCord, K. A. (2017). *Twice-exceptional students*. Rockville: Montgomery County Public Schools.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco, CA: Jossey-Bass
- Miles, M. B., Huberman, A. M., & Saldana, J. (2013). *Qualitative data analysis: a methods sourcebook*. Thousand Oaks: SAGE.

- Miller, J., & Skillman, G. (2003). Assessors' satisfaction with measures of cognitive ability applied to persons with visual impairments. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 97(12), 769-774.
- Miller, J., Skillman, G., Benedetto, J., Holtz, A., Nassif, C., & Weber, A. (2007). A three-dimensional haptic matrix test of nonverbal reasoning. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 101, 557-570.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2021). *İlkokul e-İzleme Modülü Kullanma Kılavuzu*. https://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_07/16122925_e-IzlemeModuluKilavuzKitabiIlkokul.pdf, sayfasından erişilmiştir.
- National Education Association. (2006). *The twice-exceptional dilemma*. Retrieved from <https://www.giftedpage.org/wp-content/uploads/2016/11/twiceexceptional.pdf>
- Nelson, P., Dial, J., & Joyce, A. (2002). Validation of the cognitive test for the blind as an assessment of intellectual functioning. *Rehabilitation Psychology*, 47, 184-193.
- Özel, B. (2018). *Amerika Birleşik Devletleri'ndeki görme engellilerin müzik eğitiminde Braille nota sisteminin kullanımı ve Türkiye'deki durumun incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Papadopoulos, D. (2021). Parenting the exceptional social-emotional needs of gifted and talented children: what do we know?. *Children (Basel, Switzerland)*, 8(11), 953.
- Pedersen, H. A. (2012). *Intelligence testing for persons with visual impairments: haptic matrices intelligence assessment*. (Unpublished Master's Thesis). University of North Dakota Institute of Educational, Dakota.
- Pfeiffer, S. I. (2015). Gifted students with a coexisting disability: The twice exceptional. *Estudos de Psicologia (Campinas)*, 32(4), 717-727.

- Reid, J. (1997). Standardized ability testing for vocational rehabilitation in visually impaired adults: A literature review. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 91(6), 546-554.
- Ronksley-Pavia, M. (2016). *The lived experiences of twice exceptional children: Narrative perceptions of disability and giftedness*. (Unpublished Doctoral Dissertation). Griffith University. Retrieved from https://www120.secure.griffith.edu.au/rch/file/39f8c43e-669a-4488-8d4f-ea4204f009de/1/Ronksley-Pavia_2016_01Thesis.pdf. Ronksley-Pavia, M., & Townend, G. (2017). Listening and responding to twice exceptional students: Voices from within. *TalentEd*, 29(2), 32-57.
- Ronksley-Pavia, M., Grootenboer, P., & Pendergast, D. (2019). Bullying and the unique experiences of twice exceptional learners: Student perspective narratives. *Gifted Child Today*, 42(1), 19-35.
- Şengil-Akar, Ş., & Akar, İ. (2020). Academically gifted & Albino: A narrative study of a twice-exceptional. *International Journal of Progressive Education*, 16(2), 279-296.
- Taylor, R., & Ward, K. (1990). The tale of our search for the Tactile Progressive Matrices. *American Psychologist*, 45(1), 69-69.
- Topaloğlu, T. (2023). Görme engelli bireylerin müzik eğitime yönelik yapılan tez çalışmalarının incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 201-219. h
- Townend, G. (2014). *Academic self-concept in twice-exceptional students: An exploratory investigation*. Doctoral Dissertation, Griffith University Institute of Educational, Queensland.
- Townend, G., & Pendergast, D. (2015). Student voice: What can we learn from twice-exceptional students about the teacher's role in enhancing or inhibiting academic self-concept. *Australasian Journal of Gifted Education*, 24(1), 37-51.

- Vespi, L., & Yewchuk, C. (1992). A phenomenological study of the social/emotional characteristics of gifted learning disabled children. *Journal for the Education of the Gifted*, 16(1), 55-72.
- Webb, J. T. (2000). *Mis-diagnosis and dual diagnosis of gifted children: gifted and LD, ADHD, OCD, oppositional defiant disorder*. Retrieved from <https://eric.ed.gov/?id=ED448382>.
- Wells, C. (2018). *The experience of parenting stress in parents of twice-exceptional children*. Doctoral Dissertation, Walden University Institute of Educational, Minneapolis.
- Willard-Holt, C., Weber, J., Morrison, K., & Horgan, J. (2013). Twice-exceptional learners' perspectives on effective learning strategies. *Gifted Child Quarterly*, 57, 247-262.
- Winebrenner, S. (2003). Teaching strategies for twice-exceptional students. *Intervention in School and Clinic*, 38(3), 131-137.
- Yalçın, G., & Altunay Arslantekin, B. (2019). Görme yetersizliği olan öğrenciler için genişletilmiş çekirdek müfredat ve dinleme becerileri. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 26-36.
- Yazar, B. (2021). *Türkiye'deki müzik öğretmenleri yetiştiren kurumlarda eğitim alan görme engellilerin müzik eğitimi sürecine ilişkin eğitimci ve öğrenci görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz-Yenioğlu, B., & Melekoğlu, M. A. (2020). Öğrenme güçlüğü ve özel yeteneği olan iki kere farklı bireylere yönelik yapılan çalışmaların gözden geçirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, Erken Görünüm*, 3, 1-26.

EKLER

EK-1. Engelli Çocuk Hakkında Bilgi Formu

1. Yaşadığınız İlçe / Semt.....
2. Çocuğunuzun yetersizlikten etkilenme derecesi aşağıdakilerden hangisidir? (RAM tanısına göre) (1) Hafif derecede (2) Orta derecede (3) Ağır derecede
3. Çocuğunuzun cinsiyeti nedir ? (1) Kız (2) Erkek
4. Çocuğunuzun yaşı nedir ? (.....) Lütfen noktalı yere yazınız
5. Çocuğunuzun hastane tanısı nedir? Açıklayınız (.....)
6. Çocuğunuzun ek bir yetersizliği (özürlü) varsa, nedir?
7. Engelli olan çocuğunuzla birlikte kaç çocuğunuz var? (.....)
8. Birden fazla çocuğunuz varsa engelli olanın doğum sırası nedir? (.....)
9. Başka Engelli Çocuğunuz var mı ? (1) Evet (2) Hayır (Birden fazla varsa belirtiniz ve boş kısma onun da bilgilerini ekleyiniz)
10. Eğer varsa diğer Engelli Çocuğunuzun: A. Yaşı: B. Engel Türü: C. Engel Derecesi: (1) Hafif derecede (2) Orta derecede (3) Ağır derecede
11. Çocuğunuzun engeli (özürlü) ne zaman tespit edildi? (1) Anne karnındayken (2) Doğar doğmaz (3) İlk bir ay içinde (4) İlk bir yıl içinde (5) Bir-dört yıl içinde (6) Dört –Beş yıl içinde (7) Okul çağında
12. Çocuğunuzun engelli (özürlü) olduğunu ilk kez kim fark etti? (1) Çocuğun annesi (2) Çocuğun babası (3) Öğretmenler (4) Doktorlar (5) Komşular (6) Akrabalar (7) Arkadaşlar (8) Diğer.....
13. Çocuğunuzun engelli (özürlü) oluşu nedeniyle ilk kez nereye başvurduunuz? (1) Hastane (2) Din adamı (3) Psikolog, psikiyatr (4) Okul (5) Rehberlik Araştırma Merkezi (6) Diğer.....
14. Çocuğunuz durumu belli olduktan (tanılama) ne kadar sonra özel eğitime başladı? (1) Hemen (2) 1-6 Ay İçinde (3) 7-12 ay içinde (4) 1-2 yaş içinde (5) 3-4 yaş içinde (6) 5-6 yaş içinde (7) Okul çağında
15. Engelli Çocuğunuz (özel eğitim merkezi dışında) resmi ya da özel bir okula devam ediyor mu? (1) Evet (2) Hayır (3) Gitti ve daha sonra ayrıldı (4) Henüz başlamadı
16. Cevabınız EVET'se çocuğunuzun devam ettiği okul türü aşağıdakilerden hangisine girer? (1) Engel türüne göre açılmış ayrı okul (Zihin engelliler ilkokulu, Özel Eğitim Uygulama Merkezi, OÇEM vb.) (2) Normal ilkokul ya da ortaokul bünyesinde açılmış özel eğitim sınıfı (alt özel sınıf) (3) İlkokul ya da ortaokulda tam zamanlı kaynaştırma (tam gün normal gelişen akranlarıyla aynı sınıfta) (4) İlkokul ya da ortaokulda yarı zamanlı kaynaştırma (akranlarıyla aynı sınıfta ancak bazı dersleri ayrı sınıfta) (.....) Diğer.....
17. Çocuğunuzun devam ettiği okulun adı nedir?(isteyen cevaplayacaktır)
18. Çocuğunuzun kaçınıcı sınıfa devam ediyor? (.....)

EK-2. Öğretmene İlişkin Demografik Bilgiler Formu

Yönerge: Lütfen her bir soruyu dikkatlice okuyunuz ve her bir soru için, uygun cevabı çarpı (X) işareti kullanarak işaretleyiniz ya da bırakılan boşluğa uygun cevabı yazınız.

1. Cinsiyetiniz

☐ Bayan ☐ Bay

2. Yaşınız

☐ 20-30 ☐ 31-40

☐ 41-50 ☐ 51 ve yukarısı

3. Eğitim Durumunuz: (Lütfen mezun olduğunuz okulun ve programın adını yazar mısınız?)

☐ Önlisans ☐ Yüksek lisans

☐ Lisans ☐ Doktora

☐ Diğer (Belirtiniz) _____

Mezun Olduğunuz Üniversite/Okul:

Mezun Olduğunuz Program/lar:

4. Uzmanlık alanınız (Uygun olanları işaretleyiniz).

☐ Özel eğitim öğretmenliği

☐ Sınıf öğretmenliği

☐ Okul öncesi eğitimi öğretmenliği

☐ Diğer (Belirtiniz) _____

5. Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz belirtiniz

☐ 1-3 ☐ 4-6

☐ 7-9 ☐ 10-12

☐ 13-15 ☐ 16 ve daha fazla

6. Şu anda kaçınıcı sınıfın/sınıfların dersine girmektesiniz?

EK-3. Özel Yetenekli Çocuk Hakkında Öğretmen Görüşme Formu (Görme Engelliler Okulu)

Formu Dolduranın Branşı :
Özel yetenekli öğrencilere katkı sağlamak adına kendinizi geliştirmek için herhangi bir kurs veya seminere katıldınız mı? Katılmaya devam ediyor musunuz?
(..)EVET (..)HAYIR
Cevabınız evet ise; açıklayınız.....
Özel yetenekli öğrencinize görme engelliler okulu kapsamında sağlanan bir destek var mı? Bu desteği yeterli buluyor musunuz?
Özel yetenekli öğrencilere BİLSEM kapsamında sağlanan desteği yeterli buluyor musunuz?
(..)EVET (..)HAYIR
Cevabınız hayır ise; ne gibi düzenlemeler yapılmalıdır? (ortam, program, personel v.b.....)
İki kere farklılık ile ilgili bir eğitim aldınız mı?
(..)EVET (..)HAYIR
Cevabınız evet ise; açıklayınız.....
Daha önce iki kere farklı bir çocukla çalıştınız mı?
(..)EVET (..)HAYIR
Cevabınız evet ise; iki kere farklı bir çocukla üstün bir çocuk arasındaki fark nasıldı açıklayınız.....
İki kere farklı öğrencinizle birbirinize uyum sürecinde ne gibi yöntemler kullandınız?
Açıklayınız (.....)
İki kere farklı öğrencinizin sınıfta öne çıkan kişilik özellikleri nelerdir?
Açıklayınız (.....)
Öğrenciniz okulda uyum problemi yaşamakta mıdır?
Açıklayınız (.....)
İki kere farklı öğrencinizin okulda sosyal ilişkileri nasıldır? (arkadaş, öğretmen)
Açıklayınız (.....)
İki kere farklı öğrencinizi desteklemek adına aile ile iş birliğini sağlamak için neler yapmaktasınız?
Açıklayınız (.....)
BİLSEM’lerdeki öğretmenleri ile iletişim ihtiyacı duyduğunuz bir durum oldu mu?
Açıklayınız (.....)
Bu iletişim çocuğa yarar sağladı mı?
Öğrencinizin özel yeteneğinin gelecekte ne gibi avantajlar sağlayacağını düşünüyorsunuz?
Açıklayınız (.....)
Size göre öğrenciniz hangi alanlarda yetenekli?
Neden piyanoya yönlendirildi? Müzik olmasaydı nereye yönlendirirdiniz?
Açıklayınız (.....)
Öğrencinizin diğer öğrencilerinizden ayıran özellikler nelerdir?
Açıklayınız (.....)
Öğrencinizin eğitim sürecinde en çok zorlandığı veya yetersiz kaldığını düşündüğünüz durumlar nelerdir?
Açıklayınız (.....) cem hcoa uygun görmedi.

Uzaktan eğitim sürecinde ne gibi zorluklar yaşadınız? Bu zorlukları desteklemek adına neler yaptınız?

Açıklayınız (.....)

İki kere farklı çocuklarla çalışmak sizi hangi yönlerden nasıl etkiliyor?

Açıklayınız (.....)

(mesleki yeterlilik, duygusal ve iletişim boyutları)

Ekleme istediğiniz şeyler varsa açıklayınız.

EK-4. Öğretmene İlişkin Demografik Bilgiler Formu

Yönerge: Lütfen her bir soruyu dikkatlice okuyunuz ve her bir soru için, uygun cevabı çarpı (X) işareti kullanarak işaretleyiniz ya da bırakılan boşluğa uygun cevabı yazınız.

1. Cinsiyetiniz

☐ Bayan ☐ Bay

2. Yaşınız

☐ 20-30 ☐ 31-40

☐ 41-50 ☐ 51 ve yukarısı

3. Eğitim Durumunuz: (Lütfen mezun olduğunuz okulun ve programın adını yazar mısınız?)

☐ Önlisans ☐ Yüksek lisans

☐ Lisans ☐ Doktora

☐ Diğer (Belirtiniz) _____

Mezun Olduğunuz Üniversite/Okul:

Mezun Olduğunuz Program/lar:

4. Uzmanlık alanınız (Uygun olanları işaretleyiniz).

☐ Özel eğitim öğretmenliği

☐ Sınıf öğretmenliği

☐ Okul öncesi eğitimi öğretmenliği

☐ Diğer (Belirtiniz) _____

5. Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz belirtiniz

☐ 1-3 ☐ 4-6

☐ 7-9 ☐ 10-12

☐ 13-15 ☐ 16 ve daha fazla

6. Şu anda kaçınıcı sınıfın/sınıfların dersine girmektesiniz?

EK-5. Özel Yetenekli Çocuk Hakkında Öğretmen Görüşme Formu (BİLSEM)

Formu Dolduranın Branşı :	
1.	Özel yetenekli öğrencilere katkı sağlamak adına kendinizi geliştirmek için herhangi bir kurs veya seminere katıldınız mı? Katılmaya devam ediyor musunuz? Katılmak istiyor musunuz? (Kurum desteği, hizmet içi eğitimler, spesifik alanlara yönelik eğitimler gibi) (..)EVET (..)HAYIR Cevabınız evet ise; açıklayınız.....
2.	Özel yetenekli öğrencilere BİLSEM kapsamında sağlanan desteği yeterli buluyor musunuz? (..)EVET (..)HAYIR Cevabınız hayır ise; ne gibi düzenlemeler yapılmalıdır? (ortam, program, personel v.b.....)
3.	İki kere farklılık konusunda ne düşünüyorsunuz bu konuyla ilgili bir eğitim aldınız mı? (..)EVET (..)HAYIR Cevabınız evet ise; açıklayınız.....
4.	Daha önce iki kere farklı bir çocukla çalıştınız mı? (..)EVET (..)HAYIR Cevabınız evet ise; iki kere farklı bir çocukla üstün bir çocuk arasındaki fark nasıldı açıklayınız.....
5.	İki kere farklı öğrencinizle birbirinize uyum sürecinde ne gibi yöntemler kullandınız? Açıklayınız (.....)
6.	İki kere farklı öğrencinizin sınıfta öne çıkan kişilik özellikleri nelerdir? Açıklayınız (.....)
7.	Öğrenciniz BİLSEM’ de uyum problemi yaşamakta mıdır? Açıklayınız (.....)
8.	İki kere farklı öğrencinizin okulda sosyal ilişkileri nasıldır? (BİLSEM) (arkadaş, öğretmen) Açıklayınız (.....)
9.	İki kere farklı öğrencinizi desteklemek adına aile ile iş birliğini sağlamak için neler yapmaktasınız? Açıklayınız (.....)
10.	Görme engelliler okulundaki özel eğitim öğretmenleri ile iletişim ve iş birliğini nasıl sağlıyorsunuz? İhtiyaç duyduğunuz bir durum oldu mu? Bu sorununuz için okul öğretmenlerinden destek aldınız mı? Açıklayınız (.....)
11.	Öğrencinizin özel yeteneğinin gelecekte ne gibi avantajlar sağlayacağını düşünüyorsunuz? Açıklayınız (.....)
12.	Neden piyanoya yönlendirildi? Açıklayınız (.....)
13.	İki kere farklı çocuklarla çalışmak sizi hangi yönlerden nasıl etkiliyor? (eğitsel, duygusal, mesleki yeterlilik) Açıklayınız (.....)
14.	Eklemek istediğiniz şeyler varsa açıklayınız.
19.	Yaşadığınız İlçe / Semt:.....
20.	Çocuğunuzun cinsiyeti nedir ? () Kız () Erkek
21.	Çocuğunuzun yaşı nedir ? (.....) Lütfen noktalı yere yazınız
22.	Çocuğunuzun hastane tanısı nedir? Açıklayınız (.....)
23.	Çocuğunuzun ek bir yetersizliği varsa, nedir?

24. Engelli olan çocuğunuzla birlikte kaç çocuğunuz var? (.....)
25. Birden fazla çocuğunuz varsa engelli olanın doğum sırası nedir? (.....)
26. Çocuğunuzun engeli (görme) ne zaman tespit edildi?.....
27. Çocuğunuzun engelli olduğunu ilk kez kim fark etti?.....
28. Çocuğunuzun engelli oluşu nedeniyle ilk kez nereye başvurduğunuz?.....
29. Çocuğunuz durumu belli olduktan (tanılama) ne kadar sonra özel eğitime başladı? ---
30. Çocuğunuzun özel yetenekli olduğu ne zaman tespit edildi?.....
31. Çocuğunuzun özel yetenekli olduğunu ilk kez kim fark etti?.....
32. 10. Çocuğunuzun özel yetenekli oluşu nedeniyle ilk kez nereye başvurduğunuz?.....
33. Çocuğunuzun devam ettiği okulun adı nedir?(isteyen cevaplayacaktır)
34. Çocuğunuzun kaçınıcı sınıfa devam ediyor? (.....)
35. Çocuğunuz Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam ediyor mu? Ediyorsa hangi BİLSEM'e devam ediyor?
36. BİLSEM'e devam ediyorsa ne zaman başladı ve hangi eğitimleri alıyor? (atölye vb.).....

EK-6. İki Kere Farklı Çocuğa Sahip Ailelerin Görüş ve Beklentilerini Saptama Formu

İKİ KERE FARKLI ÇOCUĞA SAHİP AİLELERİN GÖRÜŞ VE BEKLENLETİLERİNİ SAPTAMA FORMU

Formu Dolduranın yakınlık derecesi :

1. Çocuğunuz ne zaman ve nasıl görme engelli olarak tanındı? Bu süreçte neler yaşadınız?
Açıklayınız (.....)

2. Bu süreçte çocuğunuz veya kendiniz için herhangi bir uzmandan destek (psikolojik, bilgi)
aldınız mı?
(..)EVET (..)HAYIR

Cevabınız evet ise; aldığınız desteğin ne gibi faydaları oldu?

Açıklayınız (.....)

(Desteğe nasıl ulaşıldı? Kim tarafından yönlendirildi?)

3. Çocuğunuzun özel yeteneği olabileceği nasıl, ne zaman ve kim tarafından fark edildi?
Açıklayınız (.....)

4. Çoğunuza özel yetenek tanısı kaç yaşında konuldu?
Açıklayınız (.....)

5. Çoğunuza özel yetenek tanısı nasıl konuldu?
Açıklayınız (.....)

6. Çocuğunuz özel yetenek tanısı aldıktan sonra neler hissettiniz? Bu yeni durum sizi nasıl
etkiledi?
Açıklayınız (.....)

7. Tanılama yapan uzmanlara göre çocuğunuzun hangi beceri ve yetenekleri öne çıkmaktadır?
Size bu konuda bilgi verildi mi?
Açıklayınız (.....)

8. Size göre çocuğunuzun hangi beceri ve yetenekleri öne çıkmaktadır? Bu yetenekler
uzmanlar tarafından anlaşıldı mı?
Açıklayınız (.....)

9. Özel yeteneğinin tanılanma sürecinde sizi zorlayan durumlar oldu mu? Olduysa nelerdir?
Açıklayınız (.....)

-
10. Çocuğunuzun görme engelliler okulunda eğitim görmesi özel yeteneğinin fark edilmesinde bir engel yarattı mı?

Açıklayınız (.....)

11. Çocuğunuzun görme engelliler okulundaki eğitimi sürecinde yaşadığınız zorluklar nelerdi?

Açıklayınız (.....)

12. Çocuğunuzun özel yeteneği belli olduktan sonra buna yönelik olarak neler yapmaktasınız?

Açıklayınız (.....)

13. Çocuğunuz görme engelliler okuluna devam ederken BİLSEM'e gitmesi konusunda ne düşünüyorsunuz? Bu iki kurumun eğitim anlayışları ile ilgili neler söylersiniz? İki kurum arasında eğitimi koordineli götürebilmek için neler yapıldı ya da yaptınız?

Açıklayınız (.....)

14. Çocuğunuzun BİLSEM 'de olan eğitimi sürecinde yaşadığınız zorluklar nelerdi?

Açıklayınız (.....)

15. BİLSEM tarafından çocuğunuzun özel yeteneğini desteklemek adına yapılan çalışmaları yeterli bulmakta mısınız?

(..)EVET (..)HAYIR

Cevabınız hayır ise; ne gibi destek çalışmalar eklenmesini isterdiniz?

Açıklayınız (.....)

16. Çocuğunuzun özel yeteneğini geliştirmek adına BİLSEM eğitimlerinin yanı sıra herhangi bir eğitim ile destekliyor musunuz?

(..)EVET (..)HAYIR

Cevabınız evet ise; ne şekilde destekliyorsunuz?

Açıklayınız (.....)

17. Çocuğunuzun eğitsel açıdan evde destekleyebilmek için neler yapıyorsunuz? Okul dışı zamanlarda çocuğunuza yönelik eğitsel desteklerle ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Açıklayınız (.....)

18. Size göre çocuğunuzun özel yeteneğinden dolayı sahip olduğu hangi kişilik özellikleri öne çıkmaktadır ve hangi kişilik özellikleri sizi zorlamaktadır?
-

(örneğin; aşırı mükemmeliyetçi midir? Aşırı meraklı mıdır? Sonu gelmeyen sorular sorar mı? Aşırı rekabetçi midir?)

Açıklayınız (.....)

19. Çocuğunuzun akranlarıyla iletişimi nasıldır?

Açıklayınız (.....)

20. Çocuğunuzun aile üyeleriyle ilişkisi nasıldır?

Açıklayınız (.....)

21. Sizin gibi benzer ailelerle iletişime geçtiniz mi ?

Açıklayınız (.....)

22. Çocuğunuzun gelecek yaşamına dair eğitsel yönden beklentileriniz nelerdir?

Açıklayınız(.....)

23. Çocuğunuzun gelecek yaşamında yetişkinliğine ilişkin ve mesleki açıdan beklentileriniz nelerdir? Açıklayınız(.....)

24. Hem özel yeteneğe hem de görme engeli olan bir çocuğa sahip olmak size ne hissettiriyor?

Açıklayınız(.....)

25. Çocuğunuzun olağan gelişen bir abisinin olduğunu biliyoruz. Peki gelişim süreci olarak abisinden farklı olarak neler yaşadınız?

Açıklayınız(.....)

EK-7. Özel Yetenekli Çocuk Görüşme Formu

Formu Dolduran:

1 Müzik yeteneğin nasıl keşfedildi bize süreci anlatabilir misin?

2 Müzik yeteneğin keşfedildikten sonra hayatında ne gibi değişiklikler oldu?

3 Müzik yeteneğinin olması sana nasıl hissettiriyor?

4 Başka birinde bu yeteneği nasıl tanımlarsın?

5 Piyano çalmayı neye benzetiyorsun?

6 Müzik yeteneğinin seni güzel yerlere getirebileceğine inanıyor musun?

Açıklayınız (.....)

7 Hem özel yeteneğinin olması hem de görme yetersizliğinin olması sana ne hissettiriyor?

8 Görme yetersizliğinin sana yarattığı en büyük zorluk nedir?

9 Görme engelliler okulundaki arkadaşlarınla gün içinde neler yapmaktasın? Okul dışında da görüşür müsünüz?

Arkadaşlarından yardım alır mısın? Ya da sorun yaşar mısın onlarla?

10 BİLSEM 'deki arkadaşlarınla gün içinde neler yapmaktasın? Okul dışında da görüşür müsünüz?

Arkadaşlarından yardım alır mısın? Ya da sorun yaşar mısın onlarla? Onlardan da görüşme talebi gelir mi senin için ?

11 Ailenle ve kardeşinle gün içinde neler yapmaktasın?

Açıklayınız (.....)

12 Bazı sahip olduğumuz özellikler diğer özelliklerimizi ya da hayatımızda karşılaştığımız bazı olayları yönetmemize yardımcı olur. Bu açıdan düşününce müzik yeteneğinin sahip olduğun görme engeli üzerinde ne gibi faydaları olduğunu düşünüyorsun?

Açıklayınız (.....)

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..